

รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน
กรณีศึกษา: ตำบลสุไหงปาดี อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส
Appropriate Techniques of Agricultural Extension During the Present
unrest Situation: A Case Study of Sungaipadi Sub-district,
Sungaipadi District, Narathiwat Province

กิตติวรรณ มะโนภักดิ์
Kittiwan Manopak

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการเกษตร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Degree of Master of Science in Agricultural Development
Prince of Songkla University
2560
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์	รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน กรณีศึกษา: ตำบลสุโหงปาดี อำเภอสุโหงปาดี จังหวัดนราธิวาส
ผู้เขียน	นางกิตติวรรณ มะโนภักดิ์
สาขาวิชา	พัฒนาการเกษตร

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.อุยทธ์ นิสสภ)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา สมบูรณ์สุข)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อุยทธ์ นิสสภ)

.....กรรมการ
(ดร.ทัศนีย์ เมืองแก้ว)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการเกษตร

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพล ศรีชนะ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(3)

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.อุยุทธ์ นิสสภ)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ.....

(นางกิตติวรรณ มะโนภักดิ์)

นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน
และไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นางกิตติวรรณ มะโนภักดิ์)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน กรณีศึกษา: ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา
ผู้เขียน	นางกิตติวรรณ มะโนภักดิ์
สาขาวิชา	พัฒนาการเกษตร
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน ในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากเกษตรกรที่สุ่มมาเป็นตัวอย่าง จำนวน 364 คน และแบบสัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่เกษตรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรจำนวน 6 คน พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำสวนยางพารา ทำสวนไม้ผลและไม่ยืนต้น และปลูกพืชผักพืชไร่ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกิจกรรมการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานรับผิดชอบ พบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับปานกลางในการวางแผนการดำเนินงาน โครงการส่งเสริมการเกษตร มีการเสนอแนวคิดวางแผน และตัดสินใจเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการเข้ารับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ ส่วนรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบ เกษตรกรยังคงให้ความสำคัญในระดับปานกลางกับระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบเยี่ยมเยียน โดยยังคงมีความต้องการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรลงพื้นที่เพื่อรับทราบปัญหาต่างๆ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคิดว่าการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรกับภาครัฐจะทำให้ตกเป็นเป้าหมายของผู้ก่อความไม่สงบบ้างในบางส่วน อย่างไรก็ตามในส่วนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรมีการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานโดยมุ่งเน้นระบบส่งเสริมการเกษตรแบบเยี่ยมเยียนให้มากขึ้น เปิดโอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผนและนำเสนอแนวคิดในการดำเนินงานโครงการ ภายใต้ช่วงเวลา 13.00-15.00 น.และควรให้ความสำคัญกับสถานที่ที่เหมาะสมและปลอดภัย

Thesis Title	Appropriate techniques of agricultural extension during the present unrest situation: A case study of Sungaipadi sub-district, Sungaipadi district, Narathiwat province
Author	Mrs. Kittiwat Manopak
Major Program	Agricultural Development
Academic Year	2016

ABSTRACT

The purpose of this study was to study the appropriate techniques of agriculture extension during the present unrest situation: A case study of Sungaipadi sub-district, Sungaipadi district, Narathiwat province found that most of the population engaged in agriculture. The study collected data using structured questionnaires with 364 simple randomly sampling farmers, and semi-structured questionnaires with six purposively selected agricultural extension officers. It was found that most sampled farmers were rubber, fruit and standing trees, and vegetable and agronomic crops farmers. These farmers participated in the agricultural extension programs at a medium level in terms of provision of thoughts, planning and decision; practices following the agricultural technology transfer, and shared benefits along with evaluation of problems and difficulties in implementing the agricultural extension programs. The farmers stated at a medium level that appropriate agricultural extension techniques during the present situation were still the training and visiting techniques. They continued to require the agricultural extension officers to visit their farming sites in order to perceive their farming problems and suggest them with effective solutions. They minority believed that by attending the government's extension programs they could be a target for violence. The agricultural extension officers were suggested to adjust their training and visiting extension techniques by choosing the safest time during 13.00-15.00 pm and selecting safe and appropriate knowledge transfer sites. In addition, local agricultural extension representatives or volunteers should be encouraged in moving forward the agricultural extension programs and activities for their highest effectiveness.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความกรุณาจากบุคคลผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร.อยุทธิ์ นิสสกา ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือแนะนำในการทำงานวิจัยครั้งนี้ และได้ให้ข้อคิดและความเห็นทางวิชาการอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง รวมถึง ศ.ดร.บัญชา สมบูรณ์สุข และ ดร.ทัศนีย์ เมืองแก้ว ที่ให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณ ศ.ดร. สมปอง เตชะโต รวมถึง ดร.ทัศนีย์ ขาวเนียม และ ผศ.ดร. ปัญจพล บุญชู ในการให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องการจัดทำเอกสารเผยแพร่เพื่อการตีพิมพ์งานวิจัยอีกด้วย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาพัฒนาการเกษตรทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และขอขอบพระคุณคณะบุคลากรประจำภาควิชาพัฒนาการเกษตรทุกท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกในการดำเนินการต่างๆ ให้มีความถูกต้องและครบถ้วนตามกระบวนการ

ขอขอบคุณเกษตรกรชาวตำบลสุโหงปาตี อำเภอสุนทรบุรี จังหวัดนราธิวาส และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอสุนทรบุรีทุกท่าน ที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นส่วนในการทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

และประการสุดท้าย ขอขอบคุณบุคคลในครอบครัว ผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนเพื่อนนักศึกษาภาควิชาพัฒนาการเกษตร ที่ได้ให้กำลังใจและสนับสนุนในเรื่องต่างๆ แก่ผู้วิจัยเสมอมา ส่งผลให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้อย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

กิตติวรรณ มะโนภักดิ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(5)
ABSTRACT	(6)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
รายการตาราง	(10)
รายการภาพประกอบ	(11)
บทที่	
1. บทนำ	
1.1 ความสำคัญและที่มาของงานวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	2
1.3 กรอบแนวคิดการวิจัย	2
1.4 ขอบเขตงานวิจัย	2
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	2
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 ข้อมูลตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา	4
2.2 เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา	5
2.3 หลักการส่งเสริมการเกษตร	10
2.4 ระบบส่งเสริมการเกษตร	17
2.5 โครงการส่งเสริมการเกษตรที่ได้รับการสนับสนุนในพื้นที่อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา	21
2.6 แนวทางการแก้ไขปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้	30
2.7 การประเมินผลโครงการ	31
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33
2.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย	34
3. วิธีการวิจัย	
3.1 การกำหนดพื้นที่ในการวิจัย	37
3.2 ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	37
3.3 วิธีการรวบรวมข้อมูล	37
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการวิจัย	38
3.5 การทดสอบแบบสอบถาม	38
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล	47

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4. ผลการวิจัยและอภิปรายผล	
4.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรตัวอย่าง	40
4.2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ ในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา	45
4.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน	50
4.4 ข้อเสนอแนะของเกษตรกร	57
4.5 แบบสอบถามของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	58
4.6 การสังเคราะห์รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความ ไม่สงบในปัจจุบัน	61
5. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	63
5.2 ข้อเสนอแนะ	64
บรรณานุกรม	66
ภาคผนวก	69
ภาคผนวก 1 แบบสอบถามเกษตรกร	70
ภาคผนวก 2 แบบสอบถามเกษตรกรอำเภอและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	79
ภาคผนวก 3 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	86
ประวัติผู้เขียน	87

รายการตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 อันดับจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ในช่วงปี พ.ศ. 2547-2550	8
ตารางที่ 2.2 อันดับจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ในปี พ.ศ. 2557	9
ตารางที่ 2.3 รายงานความก้าวหน้าโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน ปี 2552	25
ตารางที่ 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	37
ตารางที่ 4.1 สถานภาพเกษตรกรตัวอย่างจำแนกตามเพศและอายุ	41
ตารางที่ 4.2 สถานภาพเกษตรกรตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ	42
ตารางที่ 4.3 สถานภาพเกษตรกรตัวอย่างจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว การประกอบอาชีพ	43
ตารางที่ 4.4 สถานภาพเกษตรกรตัวอย่างจำแนกตามพื้นที่ทำการเกษตร ตำแหน่งในท้องถิ่น รายได้	44
ตารางที่ 4.5 สถานภาพเกษตรกรตัวอย่างจำแนกตามระยะทางจากที่พักถึงสำนักงานเกษตร อำเภอสุไหงปาดี ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการรับการส่งเสริมการเกษตร/ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร/รับบริการทางการเกษตร	45
ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าระดับของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ตำบลสุไหงปาดี อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส	46
ตารางที่ 4.7 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ตำบลสุไหงปาดี อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส ด้านความคิด และการตัดสินใจ	47
ตารางที่ 4.8 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ตำบลสุไหงปาดี อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส ด้านการปฏิบัติงานตามกิจกรรมส่งเสริมการเกษตร	48
ตารางที่ 4.9 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ตำบลสุไหงปาดี อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส ด้านการรับผลประโยชน์หรือมีส่วนได้ส่วนเสียและการประเมินผลโครงการ	49
ตารางที่ 4.10 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน	51

รายการภาพประกอบ

		หน้า
ภาพประกอบที่	2.1 แผนภูมิความถี่ของอาชีพ 5 อันดับแรกที่ถูกกระทำ ปี พ.ศ. 2547 และ 2548	6
ภาพประกอบที่	2.2 แผนภูมิสถิติผู้เสียชีวิต จำแนกตามภูมิภาคหลัง ปี พ.ศ. 2557	7
ภาพประกอบที่	2.3 แผนภูมิเปรียบเทียบจำนวนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในจังหวัดนราธิวาส ปี พ.ศ. 2547 และ พ.ศ. 2548 แยกรายอำเภอ	8
ภาพประกอบที่	2.4 แสดงองค์ประกอบของระบบส่งเสริมการเกษตร	13
ภาพประกอบที่	2.5 แสดงการส่งเสริมการเกษตรระบบแบบเอกรวิถีที่มีองค์กรส่งเสริม การเกษตรเป็นตัวกลางในการแพร่กระจายความรู้	14
ภาพประกอบที่	2.6 แสดงการส่งเสริมการเกษตรระบบยุควิถีในลักษณะของการ เชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยวิจัยองค์กรส่งเสริมการเกษตรและเกษตรกร	15
ภาพประกอบที่	2.7 การส่งเสริมการเกษตรที่องค์กรส่งเสริมการเกษตรเป็นส่วนหนึ่งของ ระบบข้อมูลข่าวสารในชุมชนเกษตรกร	16
ภาพประกอบที่	2.8 กรอบแนวคิดการวิจัย	36

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของงานวิจัย

เหตุการณ์ความขัดแย้งและความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ทำให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก (Hassarungsee, 2009) ซึ่งเหตุการณ์ความรุนแรงและความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ลุกลามไปถึงจังหวัดสงขลาในบางอำเภอ ซึ่งสร้างความหวาดกลัวให้แก่ผู้อยู่อาศัยและผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ดังกล่าว และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการดำเนินชีวิตประจำวันตลอดจนความมั่นคงของประเทศ โดยประชาชนอยู่กันอย่างไม่ปกติสุข ซึ่งเหตุการณ์ความรุนแรงภายหลังวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2547 ได้ทำให้บรรยากาศการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนในพื้นที่ที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์และศาสนาเปลี่ยนแปลงไป มากจนเกิดความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจกัน โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2547 ประชาชนหลายหมื่นคน ตัดสินใจย้ายออกจากพื้นที่ นอกจากนี้ จากรายงานการศึกษาของคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ ได้ระบุถึงความรุนแรงของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นหลังวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2547 ว่าช่วงระยะเวลา 1 ปี (พ.ศ. 2547-2548) มีเหตุการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดขึ้นมากกว่า 3,500 ครั้ง และได้กล่าวถึงปมสาเหตุของเหตุการณ์ความรุนแรงและความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่ามีหลากหลายด้าน โดยเมื่อพิจารณาระดับบุคคล ผู้ก่อให้เกิดความรุนแรงมาจากกลุ่มบุคคลหลายกลุ่มและมีจุดมุ่งหมายหลายเรื่อง สำหรับปมสาเหตุในระดับโครงสร้างคือปัญหาความยากจน การต่อสู้แย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ ความด้อยคุณภาพการศึกษา และความบกพร่องในกระบวนการยุติธรรม (ทิพวรรณ, 2550)

จากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น ส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ต้องเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากต้องเดินทางไปทำกิจกรรมทางการเกษตรในพื้นที่ไร่นาของตนที่อยู่ห่างไกลจากชุมชน รวมถึงความลำบากในการดำเนินการส่งเสริมการเกษตร และการได้รับการสนับสนุนโครงการต่างๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความล่าช้าและไม่ทั่วถึง ทั้งนี้เกษตรกรจึง จำเป็นต้องมีการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ ณ ที่ทำการสำนักงานต่างๆ ซึ่งมักจะตั้งอยู่ในตัวเมืองเป็นส่วนใหญ่ จากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น ทำให้เกษตรกรไม่กล้าที่จะออกมาประกอบอาชีพตามวิถีแบบเดิม และไม่กล้าที่จะออกจากที่พักอาศัยเพื่อติดต่อประสานงานหรือรับการส่งเสริมการเกษตรดังเช่นในอดีต ทำให้ในปัจจุบัน การพัฒนาด้านการเกษตรในพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ จึงยังล่าช้าและได้รับความร่วมมือจากเกษตรกรน้อยลง ดังนั้นจึงควรที่จะมีการศึกษาวิจัยเพื่อค้นหาและเสนอแนะรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมกับสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน และเป็นรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เกษตรกรมีความต้องการมากที่สุดมาปรับใช้ในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

การศึกษารูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน กรณีศึกษา: ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เฉพาะของการวิจัย ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาสภาวะการประกอบอาชีพทางการเกษตรของเกษตรกรภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา
- 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมและความคิดเห็นของเกษตรกร ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการส่งเสริมการเกษตร ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน
- 3) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน ในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา

1.3 กรอบแนวคิดการวิจัย

ใช้รูปแบบการประเมินผลแบบซิป (CIPP) โดยจะทำการประเมินผล 4 ด้าน คือ สภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต แต่ละส่วนจะมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน กรณีศึกษา ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมาต่อไป

1.4 ขอบเขตงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งกำหนดขอบเขตการศึกษาด้านต่างๆ ดังนี้

- 1) ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 12 หมู่บ้าน พื้นที่ 107,903 ไร่
- 2) ขอบเขตด้านประชากร เป็นการศึกษากลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการส่งเสริมการเกษตร แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างผู้เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของสำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 6 คน และกลุ่มตัวอย่างผู้ที่เป็นเกษตรกรในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 364 คน
- 3) ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินสภาพแวดล้อม การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิตของโครงการ
- 4) ขอบเขตด้านเวลา ทำการศึกษาในช่วงเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2555 - เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2556

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1) สถานการณ์ความไม่สงบ หมายถึง สถานการณ์ที่มีความผิดปกติ หรือเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เกิดขึ้นจากปัจจัยหลายๆ ด้าน จนทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งในที่นี้จะหมายถึงเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของชีวิตและวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา เป็นหลัก โดยจะเรียกผู้ทำให้เกิดสถานการณ์ความไม่สงบว่า ผู้ก่อความไม่สงบ หรือ ผู้ไม่หวังดี

2) เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลสุไหงป่าดี อำเภอสุไหงป่าดี จังหวัดนราธิวาส มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีพื้นที่ทำกินเป็นของตนเอง/ครอบครัว

3) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หมายถึง เกษตรอำเภอและนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สังกัดสำนักงานเกษตรอำเภอสุไหงป่าดี ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่อำเภอสุไหงป่าดี จังหวัดนราธิวาส

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษารูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน กรณีศึกษา: ตำบลสุไหงป่าดี อำเภอสุไหงป่าดี จังหวัดนราธิวาส มีผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังต่อไปนี้

1) ผลจากการศึกษารูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน กรณีศึกษา: ตำบลสุไหงป่าดี อำเภอสุไหงป่าดี จังหวัดนราธิวาส คาดจะทำให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทราบถึงความต้องการในวิธีการรับการส่งเสริมการเกษตรตามที่เกษตรกรคาดหวังและมีการยอมรับมากที่สุด

2) ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานเกษตรจังหวัดนราธิวาส สามารถนำผลการศึกษารูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน ไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงานในพื้นที่อำเภอสุไหงป่าดี และพื้นที่อื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน เพื่อเป็นการปรับเปลี่ยนแนวทางการส่งเสริมการเกษตรให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน

3) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอสุไหงป่าดี สามารถนำผลการศึกษาที่ได้มากำหนดแผนและยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรได้รับประโยชน์สูงสุด

4) หน่วยงานอื่นๆ ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ สามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานกับเกษตรกรหรือบุคคลเป้าหมาย เพื่อพัฒนาให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีความอยู่ดีกินดีมากยิ่งขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน กรณีศึกษา: ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของข้อมูลทั่วไปของตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรในลักษณะต่างๆ โครงการส่งเสริมการเกษตร และรูปแบบการประเมินผลที่ใช้ในการทำงานวิจัยครั้งนี้ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการดำเนินการวิจัยต่อไป

2.1 ข้อมูลตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา

คำว่า สุโขทัย เป็นภาษามลายูท้องถิ่น แปลว่า คลองข้าวเปลือก สาเหตุที่เรียกคลองข้าวเปลือกนั้น สืบเนื่องมาจากสมัยก่อนการคมนาคมไม่สะดวก คงใช้เฉพาะทางเรือในการสัญจรไปมาค้าขายตั้งแต่ปากน้ำบางนราถึงคลองตากใบ และคลองสุโขทัย โดยใช้แม่น้ำลำคลองที่ไหลมาจากเทือกเขาสันกาลาคีรี อีกทั้งบริเวณทั้งสองฝั่งคลองมีพืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ โดยมีการปลูกข้าว จึงเรียกคลองที่เป็นเส้นทางผ่านไปมาว่า สุโขทัย และเมื่อสมัยปี พ.ศ. 2440 ตำบลสุโขทัยเคยเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอสุโขทัย บริเวณสี่แยกบ้านท่า หมู่ที่ 11 ตำบลสุโขทัย (ปัจจุบัน) และต่อมาจึงย้ายไปตั้งที่ตำบลปะลูลูจนถึงปัจจุบัน แต่ยังคงใช้ชื่ออำเภอสุโขทัย (องค์การบริหารส่วนตำบลสุโขทัย, 2559)

ตำบลสุโขทัย ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของที่ว่าการอำเภอสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา มีระยะห่างจากที่ว่าการอำเภอสุโขทัย ประมาณ 8 กิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 12 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านไถกูบ หมู่ที่ 2 บ้านแซะ หมู่ที่ 3 บ้านใหม่ หมู่ที่ 4 บ้านเจาะกต หมู่ที่ 5 บ้านตาเซะเหนือ หมู่ที่ 6 บ้านควน หมู่ที่ 7 บ้านปีเหล็ก หมู่ที่ 8 บ้านป่าหวาย หมู่ที่ 9 บ้านตลิ่งสูง หมู่ที่ 10 บ้านป่าเย หมู่ที่ 11 บ้านท่า และหมู่ที่ 12 บ้านใหญ่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ตำบลมะรือโบออก อำเภอเจาะไอร้อง และตำบลบางขุนทอง อำเภอตากใบ
ทิศใต้	ติดต่อกับ ตำบลปะลูลู อำเภอสุโขทัย และตำบลบุไย๊ะ อำเภอสุโขทัย โกลก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ตำบลพร่อน และตำบลโมซิต อำเภอตากใบ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ตำบลโตะเต็ง อำเภอสุโขทัย และตำบลบุกิต อำเภอเจาะไอร้อง

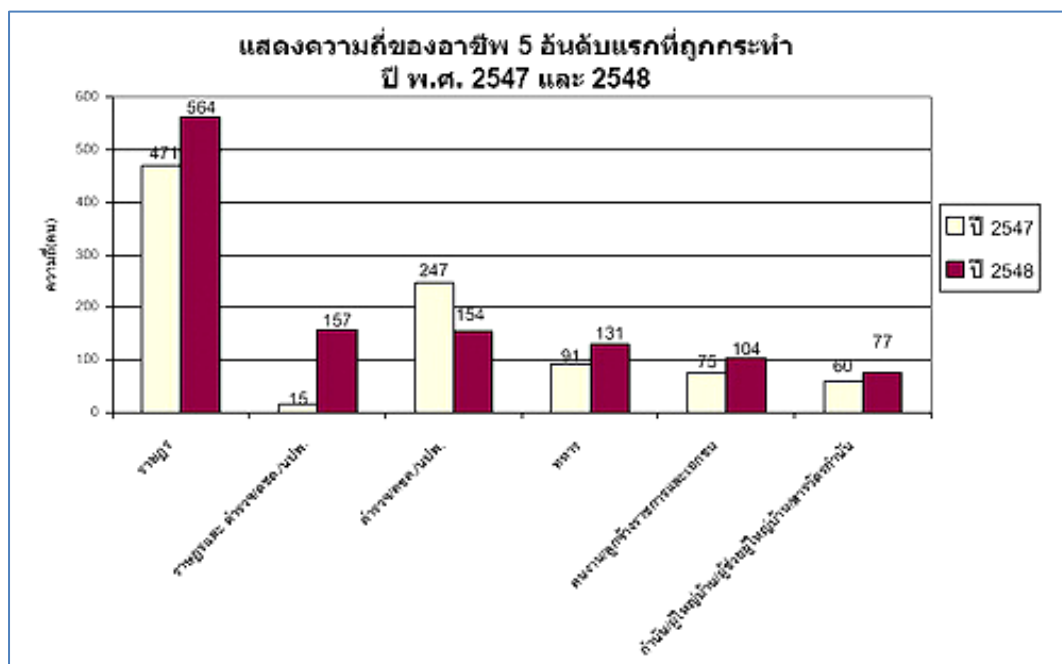
ตำบลสุโขทัยมีสถานศึกษาตามระบบการศึกษาสามัญ จำนวน 7 แห่ง แบ่งเป็น โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 1 แห่ง และโรงเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 6 แห่ง มีศูนย์การเรียนชุมชน จำนวน 1 แห่ง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 5 แห่ง มีสถาบันและองค์กรทางศาสนา จำนวน 13 แห่ง แบ่งเป็น วัด จำนวน 4 แห่ง มัสยิด จำนวน 3 แห่ง มัตราซาห์ จำนวน 3 แห่ง และโรงเรียนตาบอด จำนวน 3 แห่ง และมีสถานีอนามัยประจำตำบล จำนวน 2 แห่ง

สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย (2553) ได้รายงานว่ ตำบลสุโขทัย มีพื้นที่ทั้งหมด จำนวน 100,602 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ทำการเกษตรจำนวน 37,774 ไร่ ประกอบด้วย พื้นที่ทำนา จำนวน 1,030 ไร่ พื้นที่ปลูกไม้ผล จำนวน 6,746.5 ไร่ พื้นที่ปลูกไม้ยืนต้น จำนวน 28,976 ไร่ พื้นที่ปลูกพืชไร่และพืชผัก จำนวน 179.5 ไร่ และพื้นที่อื่นๆ จำนวน 842 ไร่ มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2,113 ครัวเรือน จำนวนครัวเรือนเกษตรกร 1,706 ครัวเรือน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 80.74 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด มีประชากรจำนวนทั้งหมด 7,988 คน แยกเป็นเพศชาย 3,868 คน และเพศหญิง 4,120 คน โดยมีประชากรที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร จำนวน 6,337 คน คิดเป็นร้อยละ 79.33 ของจำนวนประชากรทั้งหมด และประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 91 ของจำนวนประชากรทั้งหมด

2.2 เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่อำเภอสุโขทัย จังหวัดนราธิวาส

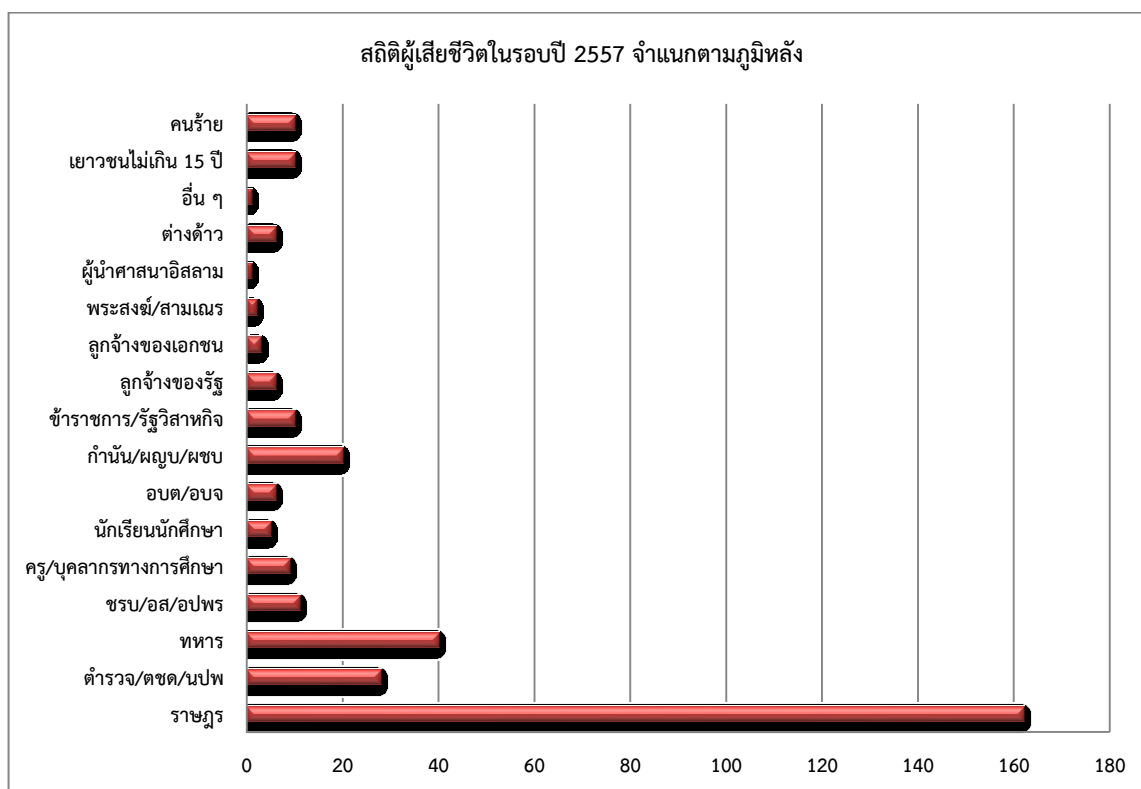
ศรีสมภพ (2549) ได้รายงานถึงสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2536-2548 นั้น มีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นทั้งสิ้น 4,294 ครั้ง โดยในช่วงปี พ.ศ. 2536-2546 เกิดเหตุการณ์ทั้งสิ้น 748 ครั้ง และในช่วงปี พ.ศ. 2547-2548 เกิดเหตุการณ์ทั้งสิ้น 3,546 ครั้ง และ ศรีสมภพ (2551) ได้รายงานเพิ่มเติมว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2549-2550 เกิดเหตุการณ์ทั้งสิ้น 3,676 ครั้ง ซึ่งนับว่าเป็นการเกิดเหตุความรุนแรงที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงภูมิหลังด้านอาชีพของผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตในช่วงปี พ.ศ. 2547-2548 แล้ว พบว่าผู้ที่ตกเป็นเป้าหมายของการก่อเหตุความรุนแรงที่มากที่สุดคือ ประชาชน รองลงมาคือตำรวจและทหาร ตามลำดับ ดังแสดงในภาพประกอบที่ 2.1

ภาพประกอบที่ 2.1 แผนภูมิความถี่ของอาชีพ 5 อันดับแรกที่ถูกกระทำ ปี พ.ศ. 2547 และ 2548
ที่มา: <http://www.deepsouthwatch.org/node/16> (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2555)

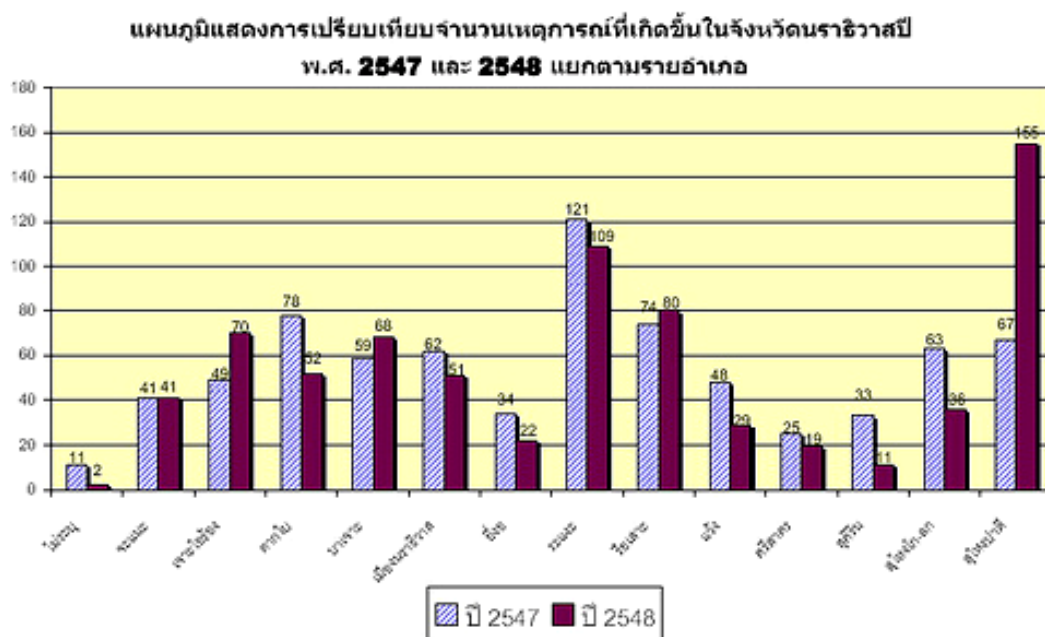
นอกจากนี้ สุภาภรณ์ (2557) ได้รายงานข้อมูลภูมิหลังด้านอาชีพของผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตในช่วงปี พ.ศ. 2557 ซึ่งผ่านมาเป็นเวลา 10 ปี พบว่าผู้ที่ตกเป็นเป้าหมายของการก่อเหตุความรุนแรงที่มากที่สุดคือ ประชาชน รองลงมาคือตำรวจและทหาร ตามลำดับ ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับข้อมูลเมื่อปี พ.ศ. 2547-2548 ดังแสดงในภาพประกอบที่ 2.2

ภาพประกอบที่ 2.2 แผนภูมิสถิติผู้เสียชีวิต จำแนกตามภูมิหลัง ปี พ.ศ. 2557

ที่มา: <http://www.deepsouthwatch.org/node/6596> (ค้นวันที่ 15 มิถุนายน 2560)

เหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการสร้างความรู้สึกหวาดกลัวให้กับประชาชนในวงกว้าง จากการรายงานของ ศรีสมภพ (2549) เมื่อมีการพิจารณาถึงความถี่ในการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบแยกเป็นรายจังหวัด พบว่าในจังหวัดนราธิวาส อำเภอที่มีสถิติการเกิดเหตุความไม่สงบมากที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 2547-2548 คืออำเภอสุไหงปาตี โดยมีจำนวนการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบทั้งสิ้น 155 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2548 ดังแสดงในภาพประกอบที่ 2.3 และจากการรายงานเพิ่มเติมของ ศรีสมภพ (2551) พบว่าในรอบ 4 ปี คือช่วงปี พ.ศ. 2547-2550 เมื่อเปรียบเทียบอำเภอทั้งหมดในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และอีก 4 อำเภอของจังหวัดสงขลานั้น มี 7 อำเภอที่มีอันดับความรุนแรงสูงสุด อำเภอที่มีความรุนแรงมากที่สุดอันดับหนึ่งคือ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา (818 เหตุการณ์) รองลงมาคืออำเภอรามัน จังหวัดยะลา (492 ครั้ง) อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส (480 ครั้ง) อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา (431 ครั้ง) อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส (415 ครั้ง) อำเภอสุไหงปาตี จังหวัดนราธิวาส และอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี (392 ครั้ง) ดังแสดงในตารางที่ 2.1

ภาพประกอบที่ 2.3 แผนภูมิเปรียบเทียบจำนวนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในจังหวัดนราธิวาส ปี พ.ศ. 2547 และ พ.ศ. 2548 แยกรายอำเภอ

ที่มา: http://www.deepsouthwatch.org/node/16_ (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2555)

ตารางที่ 2.1 อันดับจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ในช่วงปี พ.ศ. 2547-2550

อันดับที่	อำเภอ	จังหวัด	จำนวนเหตุการณ์ (ครั้ง)
1	เมืองยะลา	ยะลา	818
2	รามัน	ยะลา	492
3	ระแงะ	นราธิวาส	480
4	บันนังสตา	ยะลา	431
5	รือเสาะ	นราธิวาส	415
6	สุโหงปาดี	นราธิวาส	403
7	ยะรัง	ปัตตานี	392

ที่มา: <http://www.deepsouthwatch.org/node/196> (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2555)

นอกจากนี้ สุธาภรณ์ (2557) ได้รายงานข้อมูลการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ ในปี พ.ศ. 2557 ในพื้นที่ 10 อันดับแรก พบว่าอำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในลำดับที่ 9 มีจำนวนการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบทั้งสิ้น 30 ครั้ง ดังแสดงในตารางที่ 2.2 ตารางที่ 2.2 อันดับจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ในปี พ.ศ. 2557

อันดับที่	อำเภอ	จังหวัด	จำนวนเหตุการณ์ (ครั้ง)
1	บันนังสตา	ยะลา	54
2	ระแงะ	นราธิวาส	44
3	รือเสาะ	นราธิวาส	44
4	เมืองยะลา	ยะลา	42
5	เมืองปัตตานี	ปัตตานี	41
6	สายบุรี	ปัตตานี	40
7	หนองจิก	ปัตตานี	36
8	รามัน	ยะลา	32
9	สุโขทัย	นครราชสีมา	30
10	ทุ่งยางแดง	ปัตตานี	29

ที่มา: <http://www.deepsouthwatch.org/node/6596> (ค้นวันที่ 15 มิถุนายน 2560)

นอกจากประชาชนซึ่งเป็นกลุ่มหลักที่เป็นผู้ถูกระทำจากเหตุการณ์ความไม่สงบแล้ว เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเช่นกัน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2550) ได้รายงานเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น โดยเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2550 ร้อยเวร สภ.อ.บาเจาะ จ.นราธิวาส รับแจ้งมีราษฎรถูกยิงได้รับบาดเจ็บบนถนนเพชรเกษม บ้านสัมปอเย เขตเทศบาลตำบลบาเจาะ ผู้บาดเจ็บถูกนำส่งโรงพยาบาลบาเจาะ ทราบชื่อ นายอำรม อินนุรักษ์ อายุ 47 ปี เกษตรตำบลกาเยาะมาตี อำเภอบาเจาะ ถูกยิงด้วยอาวุธปืน 11 มม. เข้าบริเวณน่อง จำนวน 2 นัด อาการสาหัส ซึ่งจากการสอบสวนทราบว่า ก่อนเกิดเหตุ นายอำรมเข้าไปในหมู่บ้านกาเยาะมาตี เพื่อถ่ายทอดความรู้เรื่องลองกองให้กับชาวบ้าน เมื่อขับขีรถจักรยานยนต์กลับที่ว่าการอำเภอบาเจาะ มีคนร้ายขีรถจักรยานยนต์ไล่ตามหลังจ่อยิง 3 นัด จนได้รับบาดเจ็บสาหัส นอกจากนี้ เสียชีวิตรายวัน (2551) ได้นำเสนอข่าวคนร้ายลอบวางระเบิด เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 โดยในขณะที่ นายอำเภอมายอ พร้อมด้วยข้าราชการของจังหวัดปัตตานี เจ้าหน้าที่เกษตร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำศาสนา พร้อมด้วยคณะทำงานตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้มีผลงานดีเด่น ปีงบประมาณ 2551 กำลังร่วมกันทำพิธีปล่อยพันธุ์ปลาลงคลองข้างโรงเรียนตาดีกาบ้านกระเสาะ หมู่ที่ 2 บ้านกระเสาะ ตำบลกระเสาะ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี นั้น คนร้ายได้ก่อคดีฆาตกรรมเกิดขึ้น ทำให้มีข้าราชการระดับสูงของจังหวัด และผู้นำชุมชนได้รับบาดเจ็บ จำนวน 12 ราย

และมีผู้เสียชีวิตคือ นายอุสมาน หะยีต่อเลาะ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอ มายอ จังหวัดปัตตานี 1 ราย

2.3 หลักการส่งเสริมการเกษตร

2.3.1 ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร

ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร มีผู้ที่ให้ความหมายแตกต่างกันไป เช่น บุญธรรม (2536 อ้างโดย ดุษฎี 2553) กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การนำความรู้ วิธีการ และเทคนิคใหม่ ๆ ทางการเกษตรไปแนะนำเผยแพร่ให้แก่ประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกร แล้วติดตามให้คำแนะนำช่วยเหลือจนบังเกิดผลสำเร็จ ขณะเดียวกันก็นำเอาปัญหาต่างๆ ทางเกษตรมา วิเคราะห์หาหนทางแก้ไข ชูเกียรติ (2532 อ้างโดย ดุษฎี 2553) ได้สรุปว่า การส่งเสริมการเกษตร คือ กระบวนการในการให้การศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งรวมทั้งการบริการแก่บุคคลเป้าหมายที่เป็นเกษตรกร และครอบครัว โดยให้บุคคลเป้าหมายเหล่านี้ เรียนรู้ โดยการกระทำด้วยตนเองและช่วยตนเองเพื่อให้ บรรลุถึงการกินดีอยู่ดี ของคนในชุมชนโดยรวม ทั้งนี้โดยมีพื้นฐานตั้งอยู่บนการพัฒนาประชาชนใน ชุมชน นอกจากนี้ ทำนอง (2525 อ้างโดย ดุษฎี 2553) กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตรเป็นกิจกรรม เสริมหรือการแพร่ขยายความรู้ทางการเกษตรในระบบการศึกษาลักษณะหนึ่ง ที่นำมาจาก สถาบันการศึกษาสู่บุคคลเป้าหมายหรือผู้ที่ได้รับการส่งเสริม ในที่นี้ได้แก่ ผู้ประกอบการเกษตร ซึ่งอยู่ นอกสถาบันการศึกษา จึงจัดเป็นการศึกษานอกโรงเรียน (Out of school education) หรือ การศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non- formal education)

2.3.2 หลักการส่งเสริมการเกษตร

ดุษฎี (2553) ได้รายงานถึงหลักการของการส่งเสริมการเกษตรที่สำคัญ ดังนี้

1) งานส่งเสริมการเกษตรต้องทำร่วมกับเกษตรกร (Extension works with its clients)

การส่งเสริมการเกษตรเป็นการสอนเกษตรกรในชนบท ไม่ใช่เป็นการให้บริการแก่ เกษตรกรเท่านั้น แต่เป็นการทำงานร่วมกับเกษตรกรเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติใน สิ่งที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมได้ด้วยตนเอง การตัดสินใจต่างๆ ในการทำการเกษตรควรเป็นการ ตัดสินใจของเกษตรกรเอง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรไม่ใช่ผู้ที่มีบทบาทในการเป็นผู้นำการ เปลี่ยนแปลง หรือยึดยึดความคิดเห็นของตนเองให้แก่เกษตรกร เกษตรกรต้องเป็นผู้นำในการ เปลี่ยนแปลงบทบาทของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ก็คือทำให้ข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกร ให้ คำแนะนำแก่เกษตรกรในการทำกิจกรรมต่างๆ ในทิศทางที่ถูกต้อง เกษตรกรจะเป็นผู้กำหนดวิธีการ ต่างๆ ที่จะทำให้สามารถบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ตัวอย่างเช่น ถ้าเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมประชุมร่วมกับเกษตรกร ในการวิเคราะห์ปัญหาของเกษตรกร ต้องให้เกษตรกรระบุปัญหา วิเคราะห์ปัญหา และกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เพื่อให้เกษตรกรเกิดความมั่นใจใน ตนเอง

2) การส่งเสริมการเกษตรต้องทำงานร่วมกับองค์กรพัฒนาอื่นๆ ในชนบท (Extension cooperates and coordinates with other development organizations)

ถ้าการส่งเสริมการเกษตรเป็นการให้ความรู้ตามความจำเป็นและความต้องการตลอดจนเป้าหมายของเกษตรกรในชนบท จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องร่วมมือและประสานงานกับองค์กรพัฒนาอื่นๆ ทั้งองค์กรของรัฐและเอกชนที่ให้บริการ มีความชำนาญและมีทรัพยากรต่างๆ ที่สามารถช่วยเกษตรกรได้ ตัวอย่างเช่น เจ้าหน้าที่ปกครอง พัฒนาการ สาธารณสุข ประมง ปศุสัตว์ องค์กรพัฒนาของเอกชน ตลอดจนหน่วยวิชาการที่ทำหน้าที่สร้างความรู้ เทคโนโลยีใหม่ๆ

3) การส่งเสริมการเกษตรเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารแบบยุกยุกวิถิ (Extension is a two-way exchange of information)

เทคโนโลยีที่เกี่ยวกับการผลิตพืชและสัตว์ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการแก้ปัญหาในการทำการเกษตรของเกษตรกร แต่ในขณะเดียวกันภูมิปัญญาของเกษตรกรก็มีความสำคัญต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและนักวิจัย ดังนั้นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันระหว่างนักวิจัย เจ้าหน้าที่ส่งเสริม และเกษตรกร จะทำให้งานส่งเสริมเป็นไปอย่างผสมกลมกลืนกัน วิธีการแบบนี้อาจเรียกว่าเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารแบบยุกยุกวิถิ ซึ่งมีขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

3.1) การกำหนดปัญหา เริ่มต้นจากการพบปะกับเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสามารถช่วยนักวิจัยให้เข้าใจปัญหาทางการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ได้ ถ้าจะให้ดีไปกว่านั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรจะนำนักวิจัยเข้าไปในพื้นที่ติดต่อกับเกษตรกรโดยตรง เพื่อให้แน่ใจว่า คำแนะนำจากผลงานวิจัยสามารถใช้ได้อย่างแท้จริงในพื้นที่ของเกษตรกรที่ตนเองรับผิดชอบ

3.2) การทดสอบเทคโนโลยีในพื้นที่ การปฏิบัติในฟาร์มหรือพันธุ์พืชใหม่ๆ อาจจะทำให้ผลดีในแปลงทดลองของนักวิจัย แต่เมื่อนำมาปฏิบัติในแปลงของเกษตรกร มีบ่อยครั้งที่ไม่ค่อยได้ผล การทดสอบในแปลงของเกษตรกรจะทำให้เกิดความมั่นใจว่าความรู้ใหม่ๆ เหล่านั้น เกษตรกรสามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้ผลอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลสะท้อนกลับไปยังนักวิจัยให้มีการพัฒนาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

3.3) เกษตรกรยอมรับ บางครั้งหลังจากที่เกษตรกรยอมรับความรู้ใหม่ๆ ไปปฏิบัติแล้วและพบปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการปฏิบัติเกษตรกรจะเป็นตัวที่ส่งข้อมูลนั้นๆ ไปให้นักวิจัยได้ปรับปรุงแก้ไข

4) การส่งเสริมการเกษตรทำงานกับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน (Extension works with different targets groups)

การทำงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ต่างๆ ต้องเผชิญกับปัญหาของเกษตรกรมากมายหลายอย่าง ตามกลุ่มเกษตรกรเป้าหมาย เช่น เกษตรกรกลุ่มที่มีที่ดินมาก ปานกลาง น้อย ทำให้เกิดความแตกต่างกันในการที่จะทำงานส่งเสริม ดังนั้นการส่งเสริมในพื้นที่ใดๆ จึงไม่ควรจะกำหนดรูปแบบของการส่งเสริมเพียงแบบเดียว (Single package) เพื่อนำไปใช้กับเกษตรกรทุกคนเหมือนกัน เกษตรกรกลุ่มต่างๆ มีปัญหาและความจำเป็นแตกต่างกันไป เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจึงควรที่จะพัฒนาโครงการส่งเสริมให้เหมาะสมกับปัญหา ความต้องการ และทรัพยากรที่เกษตรกร แต่ละกลุ่มมีแตกต่างกันไป

5) เกษตรกรควรมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของงานส่งเสริม (People should be involved in all aspects of extension education activities)

เพื่อให้วัตถุประสงค์ระยะยาวของการช่วยเหลือและฝึกอบรมเกษตรกร ให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ หลังจากที่โครงการส่งเสริมสิ้นสุดลง เกษตรกรไม่ควรเป็นเพียงผู้รับการส่งเสริมเท่านั้น แต่ควรจะมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของการส่งเสริม เช่น การวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดแผนงานและโครงการ การทดสอบ และการปฏิบัติงานตามแผน ในขณะที่เดียวกันเกษตรกรควรจะมีส่วนร่วมในการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเองด้วย นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของเกษตรกรยังเป็นการเสริมสร้างเกษตรกรให้ใช้สติปัญญาของตนเอง คิดเป็น ตัดสินใจได้ด้วยตนเอง และสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง การทำงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและเกษตรกรต้องทำร่วมกันไปในทุกขั้นตอน ไม่ควรให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นเพียงผู้ถ่ายทอด (Extending) และเกษตรกรเป็นเพียงผู้รับการส่งเสริม (Client) เท่านั้น

2.3.3 องค์ประกอบของระบบส่งเสริมการเกษตร

Tan (1987 อ้างโดย ดุษฎี, 2553) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของระบบส่งเสริมการเกษตรว่า ระบบส่งเสริมการเกษตรมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ระบบวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์เกษตร (Agricultural research system) ระบบการเปลี่ยนแปลง (Change system) และระบบผู้รับการส่งเสริม (Client system) โดยทั้ง 3 ระบบเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับการเปลี่ยนแปลงประสิทธิภาพในการผลิตของเกษตรกร โดยการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ทันสมัยไปสู่เกษตรกร ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) ระบบวิจัยทางวิทยาศาสตร์เกษตร ในส่วนนี้ประกอบด้วยนักวิทยาศาสตร์และนักวิจัยที่ทำการศึกษาค้นคว้าทดลอง ด้านวิทยาศาสตร์เกษตร ในสถาบันวิจัยทั้งของรัฐและเอกชน เพื่อค้นหาเทคโนโลยีและความรู้ใหม่ๆ ทางการเกษตร เช่น กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยที่มีการสอนด้านการเกษตร หน่วยวิจัยของบริษัทเอกชน เป็นต้น หน้าที่หลักของระบบวิจัย คือการพัฒนาความรู้ใหม่ขึ้นมา และนำเอาปัญหาของเกษตรกรด้านการผลิตมาศึกษาวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ตลอดจนการนำเอาภูมิปัญญาของเกษตรกรที่มีอยู่มาทำการทดลองโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้ได้คำตอบที่เป็นวิทยาศาสตร์

2) ระบบการเปลี่ยนแปลง ระบบนี้ คือองค์กรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างนักวิจัยกับเกษตรกรผู้ใช้ผลงานวิจัย องค์กรนี้จะทำหน้าที่เป็นผู้นำข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการบริการอื่น ๆ ไปสู่เกษตรกร โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรให้เป็นไปในแนวทางที่ดีขึ้น ปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อระบบนี้ ได้แก่

- หลักการ หมายถึงปรัชญาของการจัดตั้งองค์กรส่งเสริมการเกษตร เช่น องค์กรจัดตั้งขึ้นมาเพื่อทำอะไรให้แก่เกษตรกร มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายอะไรบ้าง วิธีการหรือแนวทางที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างไร

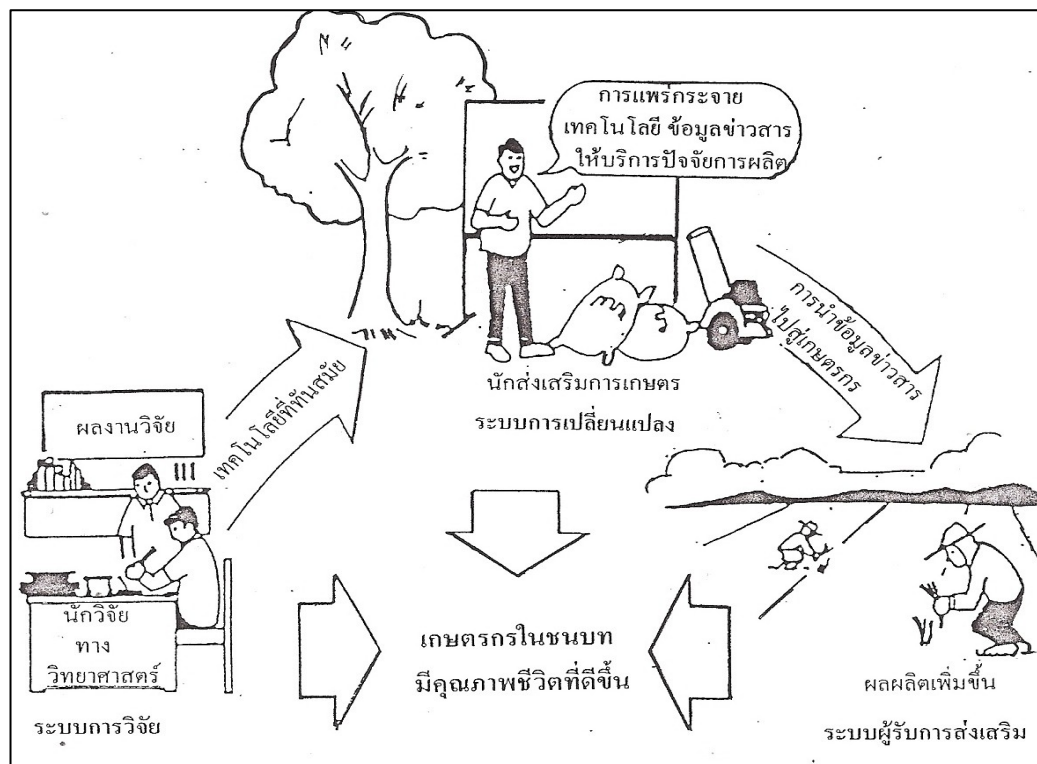
- โครงสร้างขององค์กร โครงสร้างเป็นกรอบการทำงานขององค์กร เพื่อให้ระบบการทำงานเป็นไปอย่างมีระเบียบและชัดเจน รวมถึงทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในองค์กร เช่น บุคลากรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ มีมากน้อยเพียงใด สามารถที่จะทำให้การทำงานขององค์กรมีประสิทธิภาพได้มากน้อยเพียงใด

- แผนงาน แผนงานประกอบด้วย โครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่พัฒนาขึ้นมาภายในองค์กร นั่นคือ องค์กรส่งเสริมจะทำอะไรบ้างเพื่อให้ระบบการเปลี่ยนแปลงสามารถทำงานให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกร

- เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร องค์กรส่งเสริมการเกษตรจะทำงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย หรือเกษตรกรได้รับผลประโยชน์จากการทำงานขององค์กรนั้นๆ ขึ้นอยู่กับนักส่งเสริมการเกษตรเป็นสำคัญ เพราะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเกษตรกรมากที่สุด จะทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความรู้สึนึกคิด รับรู้ปัญหาของเกษตรกร และอื่น ๆ

3) ระบบผู้รับการส่งเสริม เกษตรกรในชนบท คือผู้ที่รับการส่งเสริมจากองค์กรส่งเสริมและเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ซึ่งจะต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการที่จะประเมิน ความต้องการ วิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์ทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งในด้านทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรทางกายภาพ ตลอดจนระบบของสังคมเกษตรกร ผนวกกับความรู้และหลักการส่งเสริม เช่น การวางแผนโครงการส่งเสริม การติดต่อสื่อสาร ระบบการให้การศึกษาผู้ใหญ่และอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อนำสิ่งที่เชื่อว่าเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร ไปพัฒนาเกษตรกรและพัฒนาประเทศได้

ระบบส่งเสริมการเกษตรข้างต้น เป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งในการถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกร ความสำเร็จของการถ่ายทอดเทคโนโลยีต้องการความร่วมมือประสานงานระหว่างองค์กรประกอบทั้ง 3 ส่วน ของระบบส่งเสริมการเกษตร ดังแสดงในภาพประกอบที่ 2.4

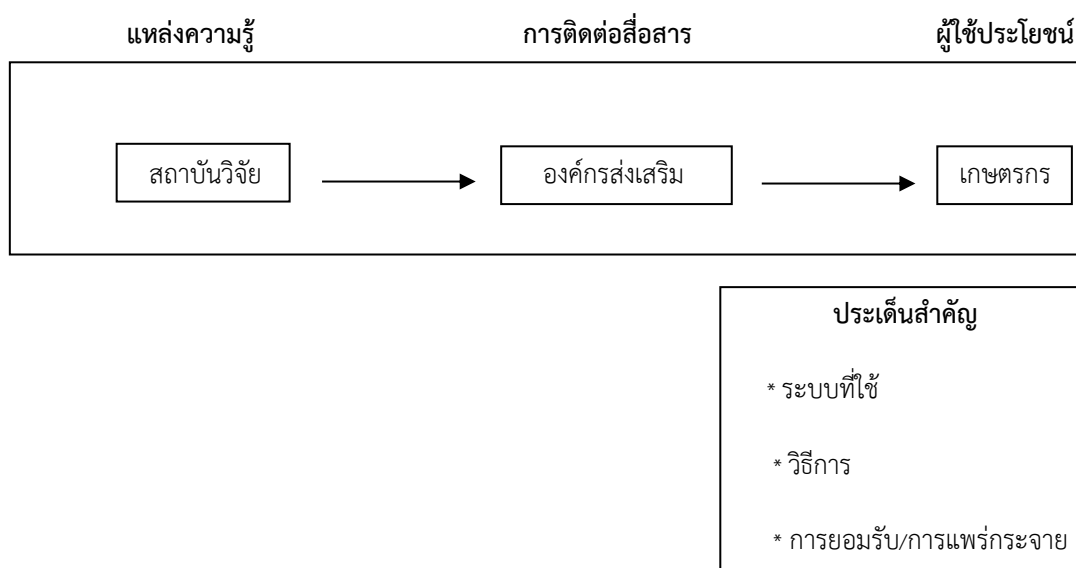
ภาพประกอบที่ 2.4 แสดงองค์ประกอบของระบบส่งเสริมการเกษตร
ที่มา: ดุษฎี (2553)

2.3.4 บทบาทของงานส่งเสริมการเกษตรต่อการพัฒนาการเกษตร

ดุซงกี (2553) ได้อธิบายรายละเอียดของการส่งเสริมการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของงานส่งเสริมการเกษตรต่อการพัฒนาการเกษตร ซึ่งพิจารณาแยกได้เป็น 3 ประเด็น คือ

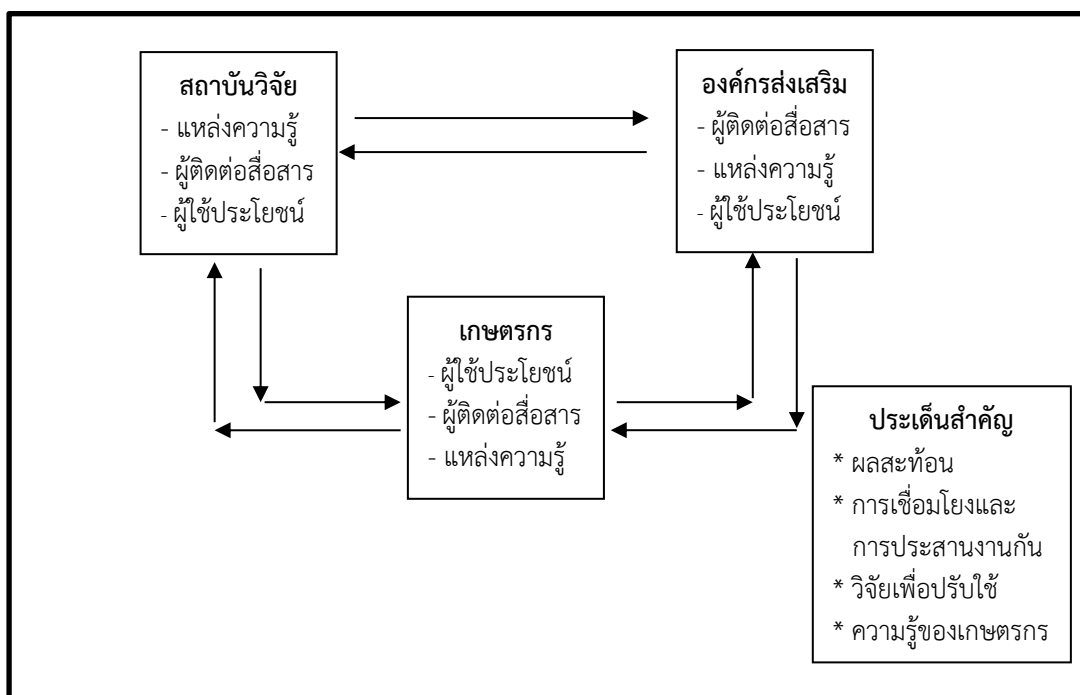
1) การส่งเสริมการเกษตรในฐานะที่เป็นตัวกลางในการนำผลการวิจัยไปสู่เกษตรกร ระบบการส่งเสริมเกษตรประกอบด้วย แหล่งของความรู้และข้อมูลข่าวสาร (Sources) การนำความรู้และข้อมูลข่าวสารไปสู่เกษตรกรหรือระบบการติดต่อสื่อสาร (Communication) และผู้ใช้ประโยชน์จากความรู้และข้อมูลข่าวสารนั้นๆ หรือเกษตรกรนั่นเอง (Utilization) แหล่งของความรู้และข้อมูลข่าวสารก็คือสถาบันทางวิชาการที่ทำการวิจัยเพื่อให้ได้ความรู้ที่ทันสมัย เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการผลิตทางการเกษตร ในส่วนของการนำความรู้และข้อมูลข่าวสารไปสู่เกษตรกรนั้น องค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการเกษตรทั้งโดยรัฐและเอกชน โดยเอกชนจะเป็นผู้ทำหน้าที่ติดต่อสื่อสารกับเกษตรกรในการนำความรู้ที่ทันสมัยไปให้เกษตรกร ซึ่งผู้ใช้ประโยชน์จากความรู้และข้อมูลข่าวสารนั้นก็คือตัวเกษตรกรนั่นเอง ประเด็นสำคัญที่นักส่งเสริมการเกษตรจะต้องพิจารณาในระบบนี้ คือระบบการส่งเสริมที่ใช้ การเลือกใช้วิธีการส่งเสริมที่เหมาะสม การยอมรับและการแพร่กระจายความรู้ที่ทันสมัย กล่าวโดยสรุปแล้ว ระบบนี้เป็นระบบแบบเอกรั้ว (One-way communication process) ดังแสดงในภาพประกอบที่ 2.5

ภาพประกอบที่ 2.5 แสดงการส่งเสริมการเกษตรระบบแบบเอกรั้วที่มีองค์กรส่งเสริมการเกษตรเป็นตัวกลางในการแพร่กระจายความรู้

ที่มา : ดุซงกี (2553)

2) การส่งเสริมเกษตรในลักษณะของการเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยวิจัย องค์กรส่งเสริม การเกษตรและเกษตรกร ทั้งนี้ สถาบันวิชาการ องค์กรที่ทำการส่งเสริมการเกษตรและเกษตรกร ต่างก็ทำหน้าที่เหมือนกัน คือ สามารถเป็นได้ทั้งแหล่งของความรู้และข้อมูลข่าวสาร เป็นผู้ติดต่อสื่อสาร และเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากความรู้และข้อมูลข่าวสาร ซึ่งขึ้นอยู่กับเวลาและโอกาส ตัวอย่างเช่น ในส่วน ขององค์กรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร บางโอกาสก็ทำหน้าที่เป็นผู้นำความรู้ที่ทันสมัยจากสถาบัน วิชาการไปสู่เกษตรกร บางโอกาสก็เป็นผู้สร้างความรู้ที่ทันสมัยและเหมาะสมกับเกษตรกรเพื่อนำไปให้ เกษตรกรใช้ประโยชน์เอง และในบางโอกาสก็เป็นผู้ใช้ประโยชน์จากความรู้และข้อมูลข่าวสาร ในส่วนอื่นๆ ก็เช่นเดียวกัน ในระบบนี้ประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาคือผลสะท้อนจากการทำหน้าที่ ต่างๆ การเชื่อมโยงและประสานงานกันระหว่างส่วนต่างๆ การวิจัยเพื่อปรับใช้ และความรู้ที่เกษตรกร มีอยู่แล้ว อาจกล่าวได้ว่าเป็นระบบการส่งเสริมเกษตรแบบยวดยุค (Two-way communication process) ดังแสดงในภาพประกอบที่ 2.6

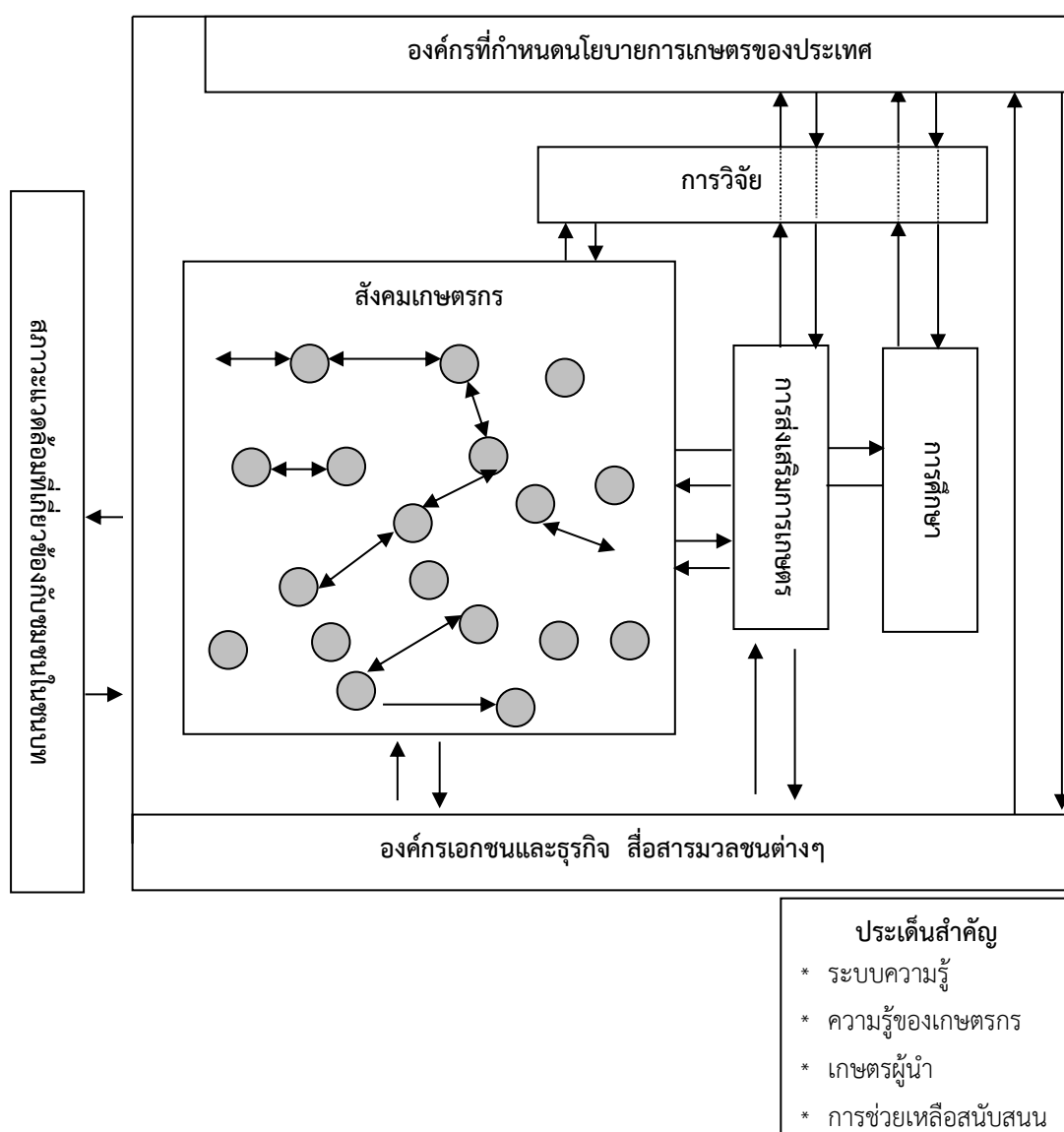

ภาพประกอบที่ 2.6 แสดงการส่งเสริมการเกษตรระบบยวดยุคในลักษณะของการเชื่อมโยงกันระหว่าง หน่วยวิจัยองค์กรส่งเสริมการเกษตรและเกษตรกร

ที่มา: ดุษฎี (2553)

3) การส่งเสริมเกษตรในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบความรู้และข้อมูลข่าวสารใน ชนบท การส่งเสริมเกษตรจะเข้าไปมีบทบาทในการช่วยเสริมให้องค์กรอื่นๆ ที่มีส่วนในการพัฒนาการ เกษตรสามารถทำงานบรรลุเป้าหมายได้อย่างสมบูรณ์ องค์กรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะต้อง ปรับปรุงกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีความรู้และข้อมูลข่าวสารไปสู่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง และจะต้องทำการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนำผลการวิจัยไปปรับปรุงระบบการส่งเสริมการเกษตร ให้มีประสิทธิภาพ องค์กรอื่นๆ ที่มีบทบาทในฐานะที่เป็นแหล่งของข้อมูลข่าวสารให้กับชุมชนเกษตรกร ได้แก่ สถาบันที่ทำการวิจัย สถาบันที่ให้การศึกษาระบบและนอกระบบโรงเรียน องค์กรเอกชนและ

หน่วยธุรกิจต่างๆ ตลอดจนสื่อสารมวลชนต่างๆ ทุกองค์กรที่อยู่ในระบบนี้จะนำความรู้และข้อมูลข่าวสารต่างๆ ไปสู่ชุมชนของเกษตรกรตามความเหมาะสมของสภาวะแวดล้อมของชุมชนเกษตรกรนั้นๆ ดังนั้นในระบบนี้การส่งเสริมการเกษตร จึงเป็นส่วนหนึ่งของระบบข้อมูลข่าวสารในชุมชนเกษตรกร โดยการนำความรู้และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมไปให้เกษตรกร และสามารถนำความรู้และข้อมูลข่าวสารจากชุมชนเกษตรกรไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงระบบและวิธีการส่งเสริมเกษตรให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นด้วย ประเด็นสำคัญที่จะต้องพิจารณาในระบบนี้คือระบบของการให้ความรู้ขององค์กรต่างๆ เป็นอย่างไร ความรู้ดั้งเดิมที่เกษตรกรมีอยู่ ตลอดจนเกษตรกรผู้นำที่จะเป็นผู้ช่วยในการแพร่กระจายความรู้ และการช่วยเหลือสนับสนุนจากองค์กรภายนอกอื่นๆ ดังแสดงในภาพประกอบที่ 2.7

ภาพประกอบที่ 2.7 การส่งเสริมการเกษตรที่องค์กรส่งเสริมการเกษตรเป็นส่วนหนึ่งของระบบข้อมูลข่าวสารในชุมชนเกษตรกร

ที่มา: ดุษฎี (2553)

2.3.5 ประเภทของเกษตรกร (จำแนกตามการยอมรับเทคโนโลยี)

ชูพหเทพ (2530) ได้จำแนกประเภทของเกษตรกร ดังนี้

- 1) พวกรับเร็ว ทันสมัย (Innovators) คือ กลุ่มเกษตรกรในท้องถิ่นที่ปฏิบัติตามคำแนะนำส่งเสริมเป็นกลุ่มแรก ยอมเสี่ยงต่อความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น เพื่อทดลองวิทยาการใหม่ๆ ซึ่งไม่เคยทำมาก่อนเลย
- 2) พวกไม่รีรอ (Early adopters) เป็นกลุ่มที่มีการยอมรับในระยะเวลาอันสั้นตามกลุ่มรับเร็ว ทันสมัย
- 3) พวกขอใจให้แน่ใจ (Early majority) เป็นกลุ่มเกษตรกรที่ติดตามเฝ้าดูผลการปฏิบัติตามวิทยาการแผนใหม่นั้น ภายในช่วงระยะเวลาไม่นานนัก แล้วก็เห็นชอบที่จะยอมรับทำตามกลุ่มรับเร็ว ทันสมัย และพวกไม่รีรอ อย่างไม่รอช้า
- 4) พวกไปทีหลัง (Late majority) ประกอบด้วยบุคคลที่จัดเป็นพวกอนุรักษ์นิยม มีความระมัดระวังไต่ตรองมากและไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่แปลกใหม่ จนกว่าจะเห็นเพื่อนบ้านส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงไปแล้ว
- 5) พวกรั้งท้าย (Late adopters) คือ กลุ่มสุดท้ายที่จะมีการเปลี่ยนแปลงตามคำแนะนำส่งเสริมในท้องถิ่น

2.3.6 บทบาทของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2545) ได้กำหนดบทบาทของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้การดำเนินงานตามระบบส่งเสริมการเกษตรบรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้ ดังนี้

- 1) เป็นผู้อำนวยการความสะดวกในกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
- 2) เป็นที่ปรึกษา แนะนำ และกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพแก่เกษตรกรและชุมชน ตามแผนชุมชนด้านการเกษตรที่วางไว้ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาและให้ข้อมูลทางการเกษตรที่เหมาะสมกับท้องถิ่น
- 3) เป็นนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรและทำหน้าที่นักวิชาการเกษตร (เฉพาะเรื่อง) ตามความเหมาะสมของพื้นที่
- 4) เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในการให้ความรู้และการบริการทางการเกษตรแก่เกษตรกร
- 5) เป็นผู้ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเกษตรกร

2.4 ระบบส่งเสริมการเกษตร

ระบบส่งเสริมการเกษตรที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้ใช้ในการปฏิบัติงานในพื้นที่ มี 2 ระบบหลักที่สำคัญ ดังนี้

2.4.1 ระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน (Training and Visit System) ช่วงปี พ.ศ. 2520-2527 และช่วงปี พ.ศ. 2528-2536

กรมส่งเสริมการเกษตร (2545) ได้รายงานว่ ในปี พ.ศ. 2518 กรมส่งเสริมการเกษตร ได้รับกู้เงินจากธนาคารโลกและธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) รวมทั้งการช่วยเหลือแบบให้เปล่าจาก FAO และ UNDP นำระบบฝึกรวมและเยี่ยมเยียนมาใช้ภายใต้โครงการพัฒนาการเกษตรในเขตชลประทาน ได้แก่ โครงการเจ้าพระยาตอนบน จังหวัดชัยนาทและจังหวัดสิงห์บุรี โครงการลำพระเพลิง จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น จากการประเมินผลของธนาคารโลกในโครงการพัฒนาการเกษตรในเขตชลประทานต่างๆ พบว่าประสบความสำเร็จสูงสุด ธนาคารโลกจึงอนุมัติเงินกู้ให้ขยายวิธีการส่งเสริมการเกษตรตามที่เรียกว่าระบบฝึกรวมและเยี่ยมเยียนไปสู่จังหวัดต่างๆให้ขยายครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ ซึ่งในช่วงปี พ.ศ. 2520-2527 กรมส่งเสริมการเกษตรจะต้องดำเนินการฝึกรวมและเยี่ยมเยียนตามเงื่อนไขของธนาคารโลก โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1) การจัดอัตรากำลัง ให้มีการเพิ่มอัตรากำลังหลายระดับทั่วประเทศ โดยเฉพาะระดับอำเภอซึ่งกำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 1 คน ต่อเกษตรกร 1,000 ครอบครัว โดยเรียกเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลว่า เกษตรตำบล และให้มีนักวิชาการประจำจังหวัดจังหวัดละ 2 คน

2) การฝึกรวม ในการปฏิบัติงานตามระบบฝึกรวมและเยี่ยมเยียน เจ้าหน้าที่ทุกระดับต้องมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และการถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร จึงกำหนดให้มีการฝึกรวมขึ้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่เจ้าหน้าที่

3) การเยี่ยมเกษตรกร มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเกษตรกรไปชมแปลงส่งเสริมที่ดีกว่าเพื่อบรรยายวิชาการตามแผนที่วางไว้ ติดตามปัญหาและข้อตกลงในการเยี่ยมที่ผ่านมา แนะนำวิธีที่ดีกว่า ศึกษาปัญหาปัจจุบัน ตรวจสอบแปลงส่งเสริม และชักชวนให้เกษตรกรรวมกันซื้อรวมกันขาย เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลจะต้องออกเยี่ยมเกษตรกรสัปดาห์ละ 4 วันตามแผนที่กำหนด โดยระบุเวลา สถานที่ จุดนัดพบและเรื่องที่แน่นอน มีป้ายแสดงชื่อเกษตรกร ตำบล วัน เวลาที่แน่นอน และเจ้าหน้าที่ 1 คน จะรับผิดชอบเกษตรกรผู้นำจำนวน 100 คน

4) การคัดเลือกและใช้ประโยชน์จากเกษตรกรผู้นำ ได้กำหนดให้มีการคัดเลือกเกษตรกรที่มีความเป็นผู้นำทางการเกษตร มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ยอมรับเทคโนโลยีใหม่ๆ มาปรับปรุงหมู่บ้านของตนให้ดีขึ้น โดยคัดเลือกเกษตรกรผู้นำทางการเกษตร จำนวนร้อยละ 10 ของครอบครัวเกษตรกรในหมู่บ้าน เพื่อให้เป็นแกนนำในการถ่ายทอดความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรสู่เกษตรกร ตลอดจนร่วมมือในการจัดทำแปลงส่งเสริมพืชเศรษฐกิจที่สำคัญในท้องถิ่น และรายงานเกี่ยวกับโรคระบาดของแมลงศัตรูพืช

5) การจัดทำแปลงทดสอบพืชเศรษฐกิจ จัดให้มีการจัดทำแปลงทดสอบพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของแต่ละจังหวัดในทุกอำเภอ เพื่อยืนยันผลการค้นคว้าทดลองที่ได้จากสถานีวิจัย/สถานีค้นคว้าทดลองว่ามีความเหมาะสมกับท้องถิ่นและสามารถนำไปส่งเสริมให้เกษตรกรปฏิบัติตามได้

6) การจัดทำแปลงส่งเสริมการปลูกพืช จัดให้มีการทำแปลงส่งเสริมการปลูกพืชทุกหมู่บ้าน เพื่อเป็นการสอนวิธีปฏิบัติในการปลูกพืชนั้นๆ เป็นแหล่งกระจายเมล็ดพันธุ์ พันธุ์พืชที่ดี วิชาการที่ถูกต้องตามหลักวิชาการไปสู่เกษตรกร เป็นการเพิ่มผลผลิตและคุณภาพแก่พืชนั้นๆ

7) การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และยานพาหนะ ตลอดจนสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สำหรับเจ้าหน้าที่ ในการปฏิบัติงาน เพราะการ

ปฏิบัติงานส่วนใหญ่อยู่ในท้องที่ทุรกันดาร การคมนาคมไม่สะดวก อีกทั้งเกษตรกรยังขาดความรู้ การใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ จึงจำเป็นต้องจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนบ้านพักและยานพาหนะให้เพียงพอ เช่น รถยนต์บรรทุกเล็กจังหวัดละ 2 คัน อำเภอละ 1 คัน ตลอดจนการก่อสร้างอาคารสำนักงานภาค จังหวัด อำเภอ และตำบล เป็นต้น

8) การนิเทศงาน กำหนดให้มีการนิเทศงานหมุนเวียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้คำแนะนำในการปฏิบัติงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา รวมทั้งแก้ปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

9) การทำงานในรูปคณะกรรมการ กำหนดให้มีการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในรูปของคณะกรรมการทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานทั้งด้าน บริหาร และวิชาการ และทำให้การปฏิบัติงานดำเนินไปได้รวดเร็วยิ่งขึ้น โดยมีการประสานงานกับ หน่วยงานเกี่ยวกับการพัฒนาการเกษตร ในรูปแบบคณะกรรมการ ดังนี้

- คณะกรรมการประสานงานโครงการปรับปรุงระบบส่งเสริมการเกษตร
- คณะอนุกรรมการประสานงานโครงการปรับปรุงระบบส่งเสริมการเกษตรของ จังหวัด
- คณะกรรมการที่ปรึกษาทางวิชาการประจำจังหวัด
- คณะทำงานเพื่อพิจารณาหลักสูตรด้านปศุสัตว์และการประมงเบื้องต้น

นอกจากนี้ วัลสันต์ และคณะ (2545) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับระบบส่งเสริมการเกษตร จังหวัดยะลา พบว่าองค์ประกอบของระบบส่งเสริมการเกษตรประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติงานในพื้นที่ การควบคุมงาน และการประเมินระบบการทำงาน โดยการวางแผนนั้นสำนักงาน เกษตรจังหวัดจะต้องนำนโยบายการพัฒนาการเกษตรของรัฐบาลและนโยบายการพัฒนาการเกษตร ของจังหวัดมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์การทำงาน สำหรับการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติด้วยวิธีให้ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลจัดทำแผนปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรประจำปีให้ สอดคล้องกับแผนปฏิบัติงานประจำปีขององค์กรเกษตรกร ภายในตำบลที่รับผิดชอบ รวมทั้งการ วางเป้าหมายการจัดตั้งและพัฒนาองค์กรทั้งระดับอำเภอและจังหวัด ในการปฏิบัติงานในพื้นที่นั้น วิธีการปฏิบัติงานกับองค์กรเกษตรกรที่สำคัญ ได้แก่ การศึกษาชุมชน การกระตุ้นแกนนำให้รวบรวม สมาชิก การส่งเสริมให้กลุ่มจัดทำกิจกรรมรวมกันซื้อขายหรือแปรรูป เป็นต้น นอกจากนี้ การปฏิบัติงานในพื้นที่ยังรวมถึงการฝึกอบรม ประชุม สัมมนา การประชาสัมพันธ์ตลอดจนทำเกณฑ์วัด การประเมินผลให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์งานส่งเสริมการเกษตร รวมทั้งวิธีการนิเทศ ติดตามงาน การควบคุมงาน ได้แก่ การวัดผลปฏิบัติงาน โดยวัดผลผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ตามเกณฑ์การวัดผล ร้อยละ 70 และผู้บังคับบัญชาเบื้องต้น (เกษตรอำเภอ) ให้คะแนนคุณลักษณะของข้าราชการ ร้อยละ 30 นอกจากนี้ยังมีการประเมินระบบการทำงานด้วยการออกแบบสอบถามและการระดมสมอง นำไปสู่ การปรับปรุงระบบส่งเสริมการเกษตรเป็นประจำทุกปี

2.4.2 ระบบส่งเสริมการเกษตร MRCF

กรมส่งเสริมการเกษตร (2559) ได้กล่าวถึงรายละเอียดของระบบส่งเสริมการเกษตร MRCF ดังนี้

1) ความหมายของระบบส่งเสริมการเกษตร MRCF

ระบบส่งเสริมการเกษตร MRCF หรือระบบ MRCF หรือ MRCF System คือกระบวนการทำงานของนักส่งเสริมการเกษตรในการเข้าไปปฏิบัติงานในลักษณะ สร้างการเรียนรู้และมีส่วนร่วมกับเกษตรกรในพื้นที่อย่างมีจุดมุ่งเน้นที่ชัดเจน ภายใต้ศักยภาพ ความพร้อม และความต้องการของพื้นที่เกษตรกร และชุมชน โดยใช้เครื่องมือ M R C และ F

2) องค์ประกอบของ MRCF

MRCF เป็นเครื่องมือสำหรับใช้ในการทำงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ และสามารถประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้ในทุกลักษณะงานทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค โดยมีองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ดังนี้

M: Mapping คือ การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเตรียมเข้าทำงานในพื้นที่ โดยเน้นการใช้ข้อมูลแผนที่

- สาระสำคัญของ M คือ “ข้อมูล” ทั้งข้อมูลดิบ (Data) ที่จัดเก็บรวบรวมขึ้นใหม่ ข้อมูลที่ถูกประมวล/วิเคราะห์ให้พร้อมใช้งาน ที่เรียกว่าข่าวสารหรือสารสนเทศ (Information) และข้อมูลที่ถูกทดสอบยืนยันและสังเคราะห์ออกมาเป็นองค์ความรู้ (Knowledge)

- รูปแบบของข้อมูลที่นำมาใช้ใน M ได้แก่ ข้อมูลแผนที่ ข้อมูลภาพ ซึ่งทำให้ง่ายต่อการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

- จุดมุ่งหมายของการใช้ M คือ ข้อมูลจะถูกประมวล วิเคราะห์ และ สังเคราะห์ให้แสดงถึงทิศทาง แนวทาง หรือสิ่งที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานนั้นๆ

R: Remote Sensing คือ การประสานและให้บริการเกษตรกรด้วย วิธีการติดต่อสื่อสารและเข้าถึงข้อมูลจากระยะไกล

- สาระสำคัญของ R คือ การเข้าถึงข้อมูล เข้าถึงตัวบุคคล และเข้าถึงบริการที่สามารถเข้าถึงซึ่งกันและกันได้

- รูปแบบที่เป็นรูปธรรมในการใช้ R คือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสาร (ICT) ในการเข้าถึงซึ่งกันและกัน เช่น Internet, Social Media, โทรศัพท์มือถือ

- จุดมุ่งหมายของการใช้ R เพื่อที่จะให้นักส่งเสริมการเกษตรสามารถ ปฏิบัติงานและให้บริการได้จากระยะไกล ไม่มีข้อจำกัดของระยะทาง เวลา สถานที่ และค่าใช้จ่าย ไม่ต้องติดอยู่กับการเข้าถึงในลักษณะ พบกันโดยตรง (Face to Face)

C: Community Participation คือ การใช้วิธีการจัดเวทีชุมชนในการทำงานและร่วมดำเนินการกับเกษตรกร ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแบบมีส่วนร่วม

- สาระสำคัญของ C คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการของเกษตรกร ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของความคิด/วิเคราะห์ ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมรับประโยชน์

- รูปแบบหรือวิธีการที่ใช้ใน C ได้แก่ การจัดเวทีส่งเสริมการเกษตรแบบต่างๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการปฏิบัติงานของนักส่งเสริมการเกษตร

- จุดมุ่งหมายของการใช้ C คือ การทำให้เกษตรกรและชุมชนมีความ เป็นเจ้าของใน

ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นและเกิดการพัฒาที่ตรงกับความต้องการที่แท้จริง โดยเกษตรกรและชุมชนเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเอง ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒาที่ต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

F: Specific Field Service หรือ Focus คือ คือจุดมุ่งเน้นสำคัญ ที่ต้องการให้เกิดขึ้นและการเข้าทำงานในพื้นที่แบบเฉพาะเจาะจงโดยมีเป้าหมายและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน

- สำคัญของ F คือ การกำหนดจุดมุ่งเน้นในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรที่มีขอบเขตของงานชัดเจน ทั้งในเรื่องของพื้นที่ดำเนินการ กลุ่ม/บุคคลเป้าหมาย และเนื้อหาสาระของงาน โดย F เป็นการชี้เป้า และตีกรอบของงานให้ชัดเจน

- รูปแบบของ F คือ พื้นที่ปฏิบัติงานที่กำหนดขึ้น เช่น ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรแปลงใหญ่ ตำบลต้นแบบ หรือกลุ่ม/องค์กรเกษตรกร/วิสาหกิจชุมชน แต่ละแห่งก็มี ลักษณะเป็น F เช่นกัน

- จุดมุ่งหมายของ F เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นลงไป ในขอบเขตของงานที่ชัดเจน เกิดการบูรณาการและระดมสรรพกำลังเข้าไปปฏิบัติงานร่วมกัน และเกิดผลสำเร็จของงานที่เห็นภาพของการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมและวัดผลได้ สามารถเป็น ตัวแทน หรือเป็นต้นแบบที่นำไปสู่การขยายผลและต่อยอดได้ต่อไป

3) แนวทางการปฏิบัติงานตามระบบ MRCF

ระบบส่งเสริมการเกษตร MRCF เป็นเครื่องมือสำหรับใช้ในการทำงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ และสามารถประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานของนักส่งเสริมการเกษตร ทุกคน ซึ่งก็คือเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตรทุกคนทั้งที่อยู่ในส่วนกลางและภูมิภาค และไม่ว่าจะอยู่ในระดับตำแหน่งใดหรือลักษณะงานใด โดยมีหลักการสำคัญ คือ

3.1) เกษตรกรเป็นศูนย์กลางการพัฒาและพื้นที่เป็นเป้าหมายการปฏิบัติงาน

3.2) นักส่งเสริมการเกษตรเป็น Smart Extension Officer ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการการเกษตรในพื้นที่และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยมีสำนักงานเกษตรอำเภอที่เป็น Smart Office

3.3) การทำงานอยู่บนพื้นฐานของหลักการเรียนรู้และหลักการมีส่วนร่วม

3.4) ประเด็นมุ่งเน้นที่สำคัญคือ การพัฒนาเกษตรกรและองค์กรเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer และ Smart Group การพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรให้เป็น Smart Product และการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นพื้นฐานของการพัฒนาภาคการเกษตร โดยมี เป้าหมายสุดท้ายคือ เกษตรกรอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน

2.5 โครงการส่งเสริมการเกษตรที่ได้รับการสนับสนุนในพื้นที่ อำเภอสุโขงปาดิ

จังหวัดนราธิวาส

1) โครงการส่งเสริมการเกษตรในเขตพิเศษเฉพาะกิจชายแดนใต้

กรมส่งเสริมการเกษตร (2552) ได้กำหนดโครงการส่งเสริมการเกษตรในเขตพิเศษเฉพาะกิจชายแดนใต้ขึ้น เพื่อเป็นการพัฒนาให้เกษตรกรได้มีความมั่นคงด้านอาชีพ และเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งรายละเอียดของโครงการดังกล่าว มีดังนี้

1.1) หลักการเหตุผลและแนวคิดของโครงการ

เนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยะลา ปัตตานี นราธิวาส) ได้ขยายวงกว้างถึงจังหวัดสงขลาและสตูล ทำให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ดำเนินการโครงการส่งเสริมเคหกิจเกษตรกรในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดความมั่นคงด้านอาชีพ และตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่และสอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรีที่เห็นชอบในหลักการตามยุทธศาสตร์พัฒนาการเกษตรในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจชายแดนภาคใต้ เพื่อดำเนินงานในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นรูปธรรมเกี่ยวกับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ในอันที่จะทำให้จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเป็นอยู่อย่างสงบสุข กรมส่งเสริมการเกษตรได้พิจารณาเห็นว่าควรที่จะมีการส่งเสริมงานเคหกิจเกษตรกรในครัวเรือนเพื่อให้มีการรวมตัวของสตรีเกษตรกรในชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรได้พัฒนาอาชีพและความเป็นอยู่เกษตรกรซึ่งจะนำไปสู่ครอบครัวให้อยู่ดีมีสุข สร้างสถาบันครอบครัวที่มั่นคง ตลอดจนนำพาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็ง เกิดความสงบสุขในบ้านเมือง ดังนั้นจึงเห็นสมควรจัดให้มีกิจกรรมสนับสนุนการถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิต การแปรรูปผลผลิต เกษตร ตลอดจนส่งเสริมการรวมกลุ่มต่าง ๆ

1.2) วัตถุประสงค์ของโครงการ

- (1) พื้นฟูอาชีพด้านการเกษตรเพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพของเกษตรกร
- (2) พัฒนาและเสริมสร้างเศรษฐกิจในพื้นที่อย่างยั่งยืนด้วยปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง

1.3) เป้าหมายผู้เข้าร่วมโครงการ

เกษตรกร 16,490 ราย

1.4) กิจกรรมและงบประมาณ

จำนวน 5 กิจกรรม วงเงิน 18,745,400 บาท แยกได้ดังนี้

- (1) การเสริมสร้างและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย
- (2) สายใยรักแห่งครอบครัว
- (3) สานฝันเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มยุวเกษตรกร
- (4) การพัฒนาการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในระดับตำบล
- (5) การเพิ่มประสิทธิภาพการสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร

1.5) ผลผลิต ผลลัพธ์และตัวชี้วัด

ผลผลิต (output)

เกษตรกรจำนวน 16,485 ราย ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ 5 จังหวัดได้รับการพัฒนาอาชีพด้านการเกษตร

ผลลัพธ์ (outcome)

เกษตรกรที่ได้รับการพัฒนาอาชีพการเกษตรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

1.6) ตัวชี้วัดกระบวนการ

- (1) วิสาหกิจชุมชน 45 กลุ่มได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต

- (2) เกษตรกร 3,600 ราย ดำเนินกิจกรรมด้านเกษตรสมบูรณ์ เพิ่มพูนสุขภาพ

แม่ลูกที่ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต

(3) สมาชิกวุฒิสภา 45 อำเภอ จำนวน 2,250 ราย มีความรู้ความเข้าใจ
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(4) มีแหล่งเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง 90 แปลงใน 45 อำเภอ ๆ ละ 2 แปลง

(5) มีเครือข่ายปฏิบัติงานการเกษตร 2,315 เครือข่าย และมีแปลงเรียนรู้ 326 แปลง

2) โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน (พนม.)

เสรี และคณะ (2550) ได้รวบรวมรายละเอียดของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ
ประชาชนระดับหมู่บ้าน (พนม.) ไว้ดังนี้

2.1) ความเป็นมาของโครงการ

คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2550 เห็นชอบโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ของประชาชนระดับตำบล จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งเป็นไปตามมติที่ประชุมสภาความมั่นคงแห่งชาติครั้งที่
3/2549 เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2549 ตามข้อเสนอของกระทรวงมหาดไทย ที่สำนักงานสภาความ
มั่นคงแห่งชาติครั้งที่ 3/2549 เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2549 ตามข้อเสนอของกระทรวงมหาดไทยที่
สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติเสนอและมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทย โดยศูนย์อำนวยการ
บริหารจังหวัดชายแดนใต้รับภารกิจประสานงานกับหน่วยงานอื่นในขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อเป็น
ยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนา ด้วยการนำงานและการให้ความช่วยเหลือประชาชนเข้าไปในพื้นที่
โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเป็นหลัก

2.2) หลักการและเหตุผล

จากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ประชาชนส่วน
ใหญ่เกิดความกลัว เป็นอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ และ
เจ้าหน้าที่ถูกทำร้าย ไม่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ จึงต้องมีการจัดตั้งทีมพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อลงไป
ปฏิบัติงานเป็นทีมและมีระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ โดยมีพื้นที่โครงการในพื้นที่จังหวัดยะลา
จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส จังหวัดสตูล และอำเภอจะนะ อำเภอนาทวี อำเภอสะบ้าย้อย และ
อำเภอเทพา ของจังหวัดสงขลา

2.3) วัตถุประสงค์

สร้างทีมเจ้าหน้าที่ลงไปปฏิบัติงานร่วมกันในระดับตำบล หมู่บ้าน กับผู้นำหลัง
ประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชาชน โดยทีมงานมีความปลอดภัย ในขณะที่ทำงานจะมี
ชุดรักษาความปลอดภัยคอยคุ้มครอง

2.4) เป้าประสงค์

- (1) ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี
- (2) ประชาชนรู้จักสามัคคี สังคมมีความสมานฉันท์
- (3) เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข”

2.5) ประเภทของโครงการ/กิจกรรมตามงบประมาณโครงการ (228,000 บาท/
หมู่บ้าน)

(1) การก่อสร้างหรือซ่อมแซมสิ่งสาธารณประโยชน์ เช่น ถนน วัด มัสยิด
อาคาร/ศาลาเอนกประสงค์ประจำหมู่บ้าน

- (2) การส่งเสริมอาชีพ
- (3) การส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม
ให้กับประชาชน
- (4) การส่งเสริมสุขภาพของประชาชน หรือกิจกรรมกีฬาและสันทนาการ
- (5) การสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของ ชรบ. (ชุดรักษาความปลอดภัยของ
หมู่บ้าน) เว้นแต่ การจัดหาอาวุธปืนจะทำการมิได้

2.6) ผลลัพธ์

(1) ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อทีมพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับ
ตำบลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ก่อให้เกิดความศรัทธา ความรัก สามัคคีระหว่างกัน

(2) ทีมพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบลมีการบูรณาการการทำงานระหว่าง
หน่วยงาน ผู้นำชุมชน และประชาชน ในการแก้ไขปัญหาของชุมชน

องค์ประกอบของทีมพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบล 10 คน ประกอบด้วย

- ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำตำบล
- พัฒนาการ
- เกษตรตำบล
- สาธารณสุขตำบล
- ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
- ครู กศน. ประจำตำบล
- เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์
- เจ้าหน้าที่ที่มีบทบาทภารกิจในการปฏิบัติงานในพื้นที่อีกไม่เกิน 3 คน

2.7 บทบาทและหน้าที่ของเกษตรตำบลในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน
ระดับหมู่บ้าน (พนม.)

เสรี และคณะ (2550) ได้นำเสนอบทบาทของเจ้าหน้าที่สังกัดกระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์ ในการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตฯ โดยเจ้าหน้าที่จะต้องมีการรวมกลุ่มการส่งเสริม
อาชีพให้แก่เกษตรกร ประสานดำเนินการเสริมทักษะด้านอาชีพการเกษตร และการขับเคลื่อน
ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร และในส่วนของวิธีการทำงาน มีดังนี้

- ประชาสัมพันธ์ เชิญชวนการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อเสริมทักษะด้านอาชีพ
การเกษตรเพิ่มรายได้
- ส่งเสริมสนับสนุนการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร
ช่องทางการตลาด
- ประสานงานกับส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา
ในการเข้าไปช่วยเหลือเกษตรกรที่มีฐานะยากจน
- ประสาน รวบรวมการจัดทำระบบข้อมูล เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร

ที่ว่าการอำเภอสุโขทัย (2552) ได้ทำการรวบรวมข้อมูลโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ของประชาชนระดับหมู่บ้าน ปี 2552 ซึ่งในพื้นที่ตำบลสุโขทัย มีหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น

12 หมู่บ้าน โดยมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับด้านการเกษตรและการส่งเสริมอาชีพ จำนวน 10 โครงการ ดังแสดงในตารางที่ 2.4 ดังนี้

ตารางที่ 2.4 รายงานความก้าวหน้าโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน ปี 2552

ที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ดำเนินการ		งบประมาณ (บาท)
		หมู่ที่	ตำบล	
1	รณรงค์ในชุมชนให้ใช้ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	1	สุโหงปาดี	20,000
2	ต่อยอดโครงการส่งเสริมการเลี้ยงสุกร	2	สุโหงปาดี	159,600
3	ส่งเสริมการเลี้ยงกบ	2	สุโหงปาดี	40,400
4	ต่อยอดโครงการส่งเสริมการเลี้ยงสุกร	4	สุโหงปาดี	70,000
5	ทำปุ๋ยชีวภาพจากมูลสุกร	4	สุโหงปาดี	15,000
6	จำหน่ายวัสดุทางการเกษตร	6	สุโหงปาดี	200,000
7	เลี้ยงวัวขุน	7	สุโหงปาดี	200,000
8	ปรับพื้นที่ทำนา	8	สุโหงปาดี	200,000
9	ส่งเสริมอาชีพการผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด	9	สุโหงปาดี	200,000
10	ต่อยอดโครงการส่งเสริมการเลี้ยงสุกร	12	สุโหงปาดี	200,000

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอสุโหงปาดี, 2552

3) โครงการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (พนพ.)

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (2552) ได้นำเสนอเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงานโครงการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (พนพ.) ปี 2552 ไว้ดังนี้

3.1) ความเป็นมาของโครงการ

ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” เมื่อวันที่ 4 ธันวาคมพ.ศ. 2540 ความว่า “สิ่งสำคัญ คือ เราพออยู่พอกิน อิ่มชูตัวเราได้ให้มีความพอเพียงแก่ตัวเอง พึ่งตนเองได้ หมายความว่า ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตน มีกินมีใช้ตามอัธยาศัย ที่เหลือแล้วจึงขายเป็นรายได้ต่อไป” ประกอบกับตามที่มีสถานการณ์ความไม่สงบในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดสตูล และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา) มีผลทำให้ประชาชนมีความลำบากในการดำรงชีพและมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ สำนักประสานนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้พิจารณาเห็นว่า การดำเนินโครงการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (พนพ.) สามารถตอบสนองแนวทางการแก้ไขปัญหาปากท้องของประชาชน และสามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมายและบรรลุตามวัตถุประสงค์ สามารถเป็นที่ยอมรับของประชาชนให้พออยู่พอกินสามารถเลี้ยงตนเองได้ จึงได้นำเสนอโครงการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (พนพ.) เพื่อให้เกิดการพัฒนาสู่เศรษฐกิจพอเพียงและเกิดความยั่งยืนตามพระราชประสงค์ และเกิดความผาสุกแก่ทุกชีวิต

เพื่อนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ให้เห็นผลเป็นรูปธรรม และสะท้อนให้เห็นสภาพการรวมกลุ่มในปัจจุบันว่า มีหลายกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นโดยขาดความเข้มแข็งและขาดความตั้งใจ จึงทำให้เกิดปัญหาในการพัฒนาไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของทางราชการ จึงทำให้เกิดอุปสรรคในการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งมีความประสงค์เพื่อกระตุ้นให้บุคคลมีความกระตือรือร้น ขยันหมั่นเพียร และสามารถพึ่งพาตนเองได้ ในขณะเดียวกันศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้จัดทำแผนการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างยั่งยืน จึงได้จัดทำโครงการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขึ้น นำเสนอ กรม. อนุมัติให้สามารถโอนเงินสนับสนุนอาชีพให้กับหมู่บ้านเป้าหมายได้ เพื่อส่งเสริมอาชีพของกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการตามความเหมาะสมต่อไป

3.2) วัตถุประสงค์

(1) เพื่อนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ให้เห็นผลเป็นรูปธรรมในพื้นที่โครงการของราษฎร ตามวิถีธรรมชาติด้านศาสนา

(2) เพื่อส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพของการดำเนินชีวิต ให้เกิดการพึ่งพาตนเองและพึ่งพากันเองในชุมชนอย่างยั่งยืน นำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างราบรื่น และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

(3) เพื่อแก้ไขปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ

(4) เพื่อเสริมสร้างสันติสุขในชุมชน พหุสังคม สนองยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ แผนเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.3) เป้าหมาย

(1) พื้นที่เป้าหมาย ดำเนินการในพื้นที่ 2,258 หมู่บ้าน ที่มีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจชุมชน ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี ตำบลละ 1 หมู่บ้าน รวม 317 หมู่บ้าน 317 ตำบล 44 อำเภอ 4 จังหวัด และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลาในระยะแรก ในระยะที่สองจะดำเนินการทุกพื้นที่ใน 2,249 หมู่บ้าน

(2) บุคคลเป้าหมาย ตำบลละ 70 ครัวเรือน จากบุคคล 6 กลุ่มเป้าหมาย

- ผู้มีรายได้ต่ำกว่า 23,000 บาท/คน/ปี จำนวน 3,058 ครัวเรือน
  - ผู้ที่ขึ้นทะเบียนบัญชีคนยากจนของมัสยิด
  - ผู้ที่ขึ้นทะเบียนบัญชีคนยากจนตามแบบ สย.1- สย.8
  - ผู้ที่ได้รับการเยียวยาจากเหตุความไม่สงบ จำนวน 7,000 คน
  - ป.บัณฑิต (บัณฑิตว่างงาน) จำนวน 433 คน
  - บุคคลทั่วไปที่มีศักยภาพและเต็มใจเข้าร่วมโครงการ
- รวมบุคคลเป้าหมาย ตำบลละ 70 ครัวเรือน
- ป.บัณฑิตอาสา จำนวน 2,249 คน

3.4) ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 1 กระบวนการข้อมูลเพื่อค้นหาเป้าหมาย โดยอำเภอเป็นผู้ค้นหาพื้นที่เป้าหมายและบุคคลเป้าหมาย

(1) ใช้ข้อมูลพื้นฐานในการคัดเลือกครัวเรือนตามฐานข้อมูล 6 กลุ่มเป้าหมาย

(2) จัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน ครัวเรือนละ 1 คน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 เพื่อพิจารณารับรองรายชื่อครัวเรือนเป้าหมายเข้าร่วมกิจกรรมโครงการ

(3) เมื่อได้รับรายชื่อครัวเรือนยากจนแล้ว ให้ 7 ทหารเสือ ร่วมกับ ป.บัณฑิตอาสา ไปเยี่ยมบ้าน เพื่อทำการสำรวจข้อมูลครัวเรือนตามแบบสัมภาษณ์ที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการปรับทัศนคติ

(1) การคัดเลือกวิทยากรที่เป็นประชาชนชาวบ้านจากครอบครัวที่ประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลละ 1 คน แจงรายชื่อให้ ศอ.บต. ทราบ เพื่ออบรมเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลเป้าหมายอื่นในตำบล โดย ศอ.บต. เป็นหน่วยจัดอบรม

(2) ปรับแนวคิดตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยอำเภอเนินการฝึกอบรมบุคคลเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมโครงการฯ เกี่ยวกับ

- การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย โดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์
- จัดทำสัจจะออมทรัพย์ ครัวเรือนละไม่น้อยกว่า 1 บาทต่อวัน โดยกรมพัฒนาชุมชน
- อบรมอาชีพทางเลือกที่เหมาะสม โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ปรับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยประชาชนชาวบ้าน

ขั้นตอนที่ 3 กระบวนการส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยการผลิต

(1) สนับสนุนปัจจัยการผลิตรายครัวเรือนที่เหมาะสมกับความต้องการ

(2) สนับสนุนปัจจัยการผลิตรายกลุ่มที่เหมาะสมกับความต้องการของกลุ่ม

(3) การส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมอาชีพทางเลือก โดยพิจารณาตามความต้องการของบุคคลเป้าหมายหรืองบประมาณ ให้กำหนดเป็นกรอบวงเงิน ตำบลละ 350,000 บาท ในการส่งเสริมอาชีพทางเลือกของกลุ่มบุคคลเป้าหมายที่เหมาะสม (ครัวเรือนละ 5,000 บาท) ซึ่งอาจจำแนกเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มก็ได้ ซึ่งทางเลือกอาชีพอาจเป็นทางการเกษตร หรืออาชีพอื่นๆ ที่เหมาะสม

ขั้นตอนที่ 4 การติดตามและประเมินผล

(1) การติดตามและประเมินผลจากคณะทำงานและทีมงานภายใน

- ระดับ ศอ.บต. ผู้อำนวยการ ศอ.บต. ในฐานะประธานคณะติดตามและประเมินผลโครงการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ ศอ.บต. แต่งตั้งติดตามและรายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานให้ผู้อำนวยการ ศอ.บต. ทราบ

- ระดับจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นหัวหน้าโครงการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ติดตามและรายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานให้ผู้อำนวยการ ศอ.บต. ทราบ

- ระดับอำเภอ นายอำเภอเป็นผู้บริหารโครงการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ติดตามและรายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานให้ผู้อำนวยการ ศอ.บต. ทราบ

- ระดับตำบล ทีมวิทยากรโครงการ พนม. (7 ทหารเสือ) และ ป.บัณฑิตอาสา ซึ่งเป็นลูกจ้างตามโครงการของ ศอ.บต. หมู่บ้านละ 1 คน เป็นคณะทำงานติดตามและรายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานให้อำเภอทราบ

(2) การติดตามและประเมินผลจากหน่วยงานภายนอก

จัดให้มีหน่วยงานภายนอก เช่น มหาวิทยาลัยในพื้นที่ ศูนย์พัฒนาเขตของหน่วยต่างๆ ดำเนินการติดตามประเมินผลโครงการ เพื่อรายงานผลปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อโครงการฯ

ขั้นตอนที่ 5 การประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์ ให้อำเภอทำการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบ และเข้าร่วมโครงการโดยพร้อมเพรียงกัน

3.5) ตัวชี้วัดของกิจกรรม

(1) ตัวชี้วัดระดับบุคคล

- มีการออมเพิ่มขึ้น (สัจจะออมทรัพย์ วันละ 1 บาท)
- ลด ละ เลิก อบายมุข

(2) ตัวชี้วัดระดับครัวเรือน

- ครอบครัวร่วมกันทำกิจกรรม (การออมร่วมกัน)
- ปลอดอบายมุข
- มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน

(3) ตัวชี้วัดระดับชุมชน

- ปลอดยาเสพติดและอบายมุข
- มีสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพิ่มขึ้น

3.6) ผลลัพธ์ของโครงการ

(1) ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีวิถีชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง

(2) ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

(3) ประชาชนมีความมั่นคงในอาชีพและรายได้อย่างยั่งยืน

สำหรับในพื้นที่ตำบลสุโหงปาตี หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการ คือบ้านตลิ่งสูง หมู่ที่ 9 ตำบลสุโหงปาตี โดยกิจกรรมทางเลือกส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ปีก การเลี้ยงปลาในบ่อพลาสติก และการปลูกพืชผักสวนครัว (สำนักงานเกษตรอำเภอสุโหงปาตี, 2552)

4) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

กรมส่งเสริมการเกษตร (2559) ได้จัดทำรายละเอียดการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ดังนี้

4.1) ความหมาย

คือ แหล่งเรียนรู้การผลิตสินค้าเกษตรที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับชุมชน และเป็นศูนย์กลางการบริการ และแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่างๆ กับเกษตรกรในชุมชน โดยดำเนินการในพื้นที่ของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ สามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรในชุมชน ในการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเกษตรที่สำคัญของพื้นที่ ตั้งแต่การผลิต การบริหารจัดการ จนถึงการตลาด

4.2) องค์ประกอบ

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ

4 องค์ประกอบ คือ

(1) เกษตรกรต้นแบบ เป็นเกษตรกรเจ้าของแปลงเรียนรู้ ที่เป็น Smart Farmer มีความรู้ทักษะและความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ และประสบความสำเร็จในการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเกษตรที่สำคัญของพื้นที่ ตั้งแต่การผลิต การบริหารจัดการ จนถึงการตลาด เป็นที่ยอมรับและสามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรรายอื่น ๆ ในชุมชน

(2) แปลงเรียนรู้ เป็นแปลงของเกษตรกรต้นแบบที่ทำการผลิตสินค้าเกษตร สามารถใช้ประโยชน์ในการสาธิตวิธีและสาธิตผลให้กับเกษตรกรในชุมชนได้เรียนรู้

(3) หลักสูตรการเรียนรู้ เป็นชุดเนื้อหาวิชาที่ตอบโจทย์และประเด็นปัญหาทางการเกษตรของชุมชน โดยเกษตรกรต้นแบบ นักส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ และหน่วยงานต่างๆ ร่วมกันวิเคราะห์และกำหนดขึ้น

(4) ฐานเรียนรู้ เป็นจุดเรียนรู้เฉพาะเรื่องที่สุดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้ เช่น การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การผลิตเมล็ดพันธุ์ การผลิตสารชีวภัณฑ์ การใช้เครื่องจักรกลการเกษตร การจัดการศัตรูพืช ฯลฯ เพื่อใช้แสดงของจริง และใช้ในการฝึกปฏิบัติ ให้ผู้เรียนรู้ได้เห็นและนำไปปฏิบัติต่อเองได้

องค์ประกอบอื่นๆ ที่ทำให้ศูนย์มีความสมบูรณ์มากขึ้น เช่น ศาลาเรียนรู้ ศาลาข้อมูล ข่าวสาร โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ข้อมูลประจำศูนย์ เป็นต้น

4.3) บทบาทหน้าที่

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร มีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับชุมชน ให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกรในชุมชน ให้บริการด้านการเกษตรอื่นๆ และให้บริการแก้ปัญหาและรับเรื่องร้องเรียนของเกษตรกร รวมทั้งเป็นจุดศูนย์กลางในการพบปะของอาสาสมัครเกษตร กับนักส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและเกษตรกรในพื้นที่

4.4) การใช้ประโยชน์

(1) การใช้ประโยชน์ของเกษตรกร เกษตรกรในชุมชนสามารถเข้าเรียนรู้ตามหลักสูตรและแผนการถ่ายทอดที่กำหนด โดยสามารถเข้าไปศึกษาและแลกเปลี่ยนกับเกษตรกรต้นแบบที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ในประเด็นวิชาการ เทคโนโลยี หรือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างฤดูกาลผลิต ซึ่งทำให้ได้รับการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาด้านการเกษตรได้ตรงต่อความต้องการ และทันต่อสถานการณ์ รวมทั้งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแจ้งข่าวของนักส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(2) การใช้ประโยชน์ของหน่วยงานต่างๆ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร เป็นจุดที่หน่วยงานต่าง ๆ สามารถเข้าไปดำเนินการส่งเสริมการผลิต ทั้งพืช สัตว์ ประมง ฯลฯ ให้บริการทางวิชาการ และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แก่เกษตรกรในชุมชน รวมทั้งเป็นแหล่งฝึกงานของนักเรียนนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น

4.5) เป้าหมายการดำเนินงาน

เกษตรกรในพื้นที่สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์เรียนรู้ฯ ไปประยุกต์ใช้ในการ

ผลิตสินค้าเกษตร และปรับเปลี่ยนระบบการผลิตให้เหมาะสมกับพื้นที่ สภาพการผลิตของตนเอง และความต้องการของตลาด ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง ผลผลิตมีคุณภาพและปริมาณมากขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ดำเนินการในพื้นที่ อำเภอละ 1 ศูนย์ รวม 882 ศูนย์

4.6) ผลสำเร็จที่คาดหวัง

(1) เกิดศูนย์เรียนรู้ฯ จำนวน 882 ศูนย์ ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ ให้บริการทางการเกษตรและข้อมูลข่าวสาร และช่วยแก้ไขปัญหาด้านการเกษตร รวมทั้งเป็นจุดศูนย์กลางในการพบปะของอาสาสมัครเกษตรกับนักส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่

(2) เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตและพัฒนาคุณภาพผลผลิตทางการเกษตรตามความพร้อมของเกษตรกรและศักยภาพของพื้นที่

(3) มีการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ในการขับเคลื่อนงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อพัฒนาและให้บริการเกษตรกรและชุมชนในพื้นที่

2.6 แนวทางการแก้ไขปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้

Hassarungsee (2009) ได้รายงานถึงแนวทางการสร้างความสงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

2.6.1 การระงับการเกิดความขัดแย้ง

สร้างอำนาจการต่อรองให้แก่ประชาชนในพื้นที่ เพื่อต่อต้านกลุ่มผู้มือิทธิพล ซึ่งประชาชนจำเป็นต้องมีอำนาจดังกล่าวในการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติ และต้องมีโอกาสในการตัดสินใจด้วยตนเอง รวมถึงต้องเข้าใจในสถานภาพความเป็นอยู่แบบพื้นเพเดิมของประชาชน เพื่อป้องกันการเกิดความรุนแรงและการใช้อำนาจรัฐไปในทางที่ผิด จนทำให้ความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมต้องเปลี่ยนแปลงไป

2.6.2 การป้องกันการเปลี่ยนแปลง

ต้องมีการรับรองความปลอดภัยในชีวิต สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ชีวิตของประชาชน ซึ่งชาวบ้านมีความยึดถือในเรื่องของจิตวิญญาณ ภายใต้หลักคำสอนของศาสนาอิสลาม การป้องกันการเปลี่ยนแปลงจึงต้องเริ่มจากการใช้หลักมนุษยธรรมในการบรรเทาปัญหา ต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนให้มีความเท่าเทียมกันด้วยความร่วมมือทั้งหน่วยงานของภาครัฐและประชาชน

2.6.3 การประนีประนอม

การเกิดความรุนแรงในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา จะมีการใช้ความแตกต่างทางภูมิหลังทางศาสนาเข้ามาทำลายความสัมพันธ์ของคนไทยพุทธและมุสลิม ซึ่งการแก้ไขปัญหาในจุดนี้ได้มีหน่วยงานของภาครัฐที่ชื่อว่า National Reconciliation Commission (NRC) หรือคณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนานาชาติ ได้เข้ามาทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดความประนีประนอม โดยการสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนเกี่ยวกับความแตกต่างทางภูมิหลังประวัติศาสตร์ มีการทำงานด้านสังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่น และทำงานร่วมกับประชาชนในพื้นที่ (ซึ่งเป็นไทยมุสลิมเป็นหลัก) และประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ (ไทยพุทธ)

2.7 การประเมินผลโครงการ

2.7.1 ความหมายของการประเมิน

สมหวัง (2544ก อ่างโดย สุปราณี, 2550) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการใช้ดุลยพินิจ และหรือค่านิยมหรือข้อจำกัดต่างๆ ในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยการเปรียบเทียบผลที่วัดได้กับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

Tyler (1950 อ่างโดย สุปราณี, 2550) กล่าวว่า การประเมินเป็นการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่เป็นอย่างจริงกับสิ่งที่ควรจะเป็น และการใช้ข้อมูลความไม่สอดคล้องเป็นหลักในการตัดสินใจสรุปผลการดำเนินงาน

Cronbach (1982 อ่างโดย สุปราณี, 2550) กล่าวว่า การประเมิน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างได้มาตรฐานเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ

ไพศาล (2543 อ่างโดย สุปราณี, 2550) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการในการตรวจสอบหรือการพิจารณาตรวจสอบคุณลักษณะของสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือของกิจกรรมใดๆ เพื่อกำหนดคุณค่า คุณภาพความถูกต้อง เหมาะสม โดยอาศัยเกณฑ์เป็นหลัก สรุปได้ว่า การประเมิน คือ การพิจารณาหรือกำหนดคุณค่าสิ่งต่างๆ ตามเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่ง

สมคิด (2542 อ่างโดย สุปราณี, 2550) กล่าวว่า การประเมิน คือ กระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศเพื่อช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการหรือแผนงาน ตลอดจนการพิจารณาผลสัมฤทธิ์ว่ามีมากน้อยเพียงใด เป็นกระบวนการบ่งชี้ถึงคุณค่าของโครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้วได้ผลตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงใด

สมหวัง (2544ข อ่างโดย สุปราณี, 2550) กล่าวว่า ในการประเมินค่าสิ่งใดก็ตามจะต้องประกอบด้วย ส่วนประกอบการ (Performance) ที่ได้จากการวัดกับการตัดสินคุณค่าของส่วนประกอบนั้น โดยการเปรียบเทียบส่วนประกอบการที่ได้จากการวัดกับเกณฑ์การประเมินองค์ประกอบของการประเมินเขียนแสดงในรูปสมการ ดังนี้

$$\text{การประเมิน (Evaluation)} = \text{การวัด (Measurement)} + \text{การตัดสินใจ}$$

(Judgment)

2.7.2 รูปแบบการประเมินผลแบบซีพี (CIPP Model)

เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง มีจุดเน้นที่สำคัญ คือ ใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการ เพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา วัตถุประสงค์การประเมิน คือ การให้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ เน้นการแบ่งแยกบทบาทของการทำงานระหว่างฝ่ายประเมินกับฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างเด่นชัด กล่าวคือฝ่ายประเมินมีหน้าที่ระบุ จัดหา และนำเสนอสารสนเทศให้กับฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายบริหารมีหน้าที่เรียกหาข้อมูล และนำผลการประเมินที่ได้ไปใช้ประกอบการตัดสินใจ เพื่อดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี Stufflebeam (อ่างโดย สมคิด, 2544) ได้แบ่งประเด็นการประเมินผลออกเป็น 4 ประเภท คือ

1) การประเมินด้านบริบทหรือสถานะแวดล้อม (Context evaluation: C) เป็นการประเมินให้ได้ข้อมูลสำคัญ เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ เป็นการตรวจสอบว่าโครงการที่จะทำสนองปัญหาหรือความต้องการจำเป็นที่แท้จริงหรือไม่ วัตถุประสงค์ของโครงการชัดเจน เหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายขององค์กร หรือ นโยบายหน่วย

เหนือหรือไม่ เป็นโครงการที่มีความเป็นไปได้ในแง่ของโอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ หรือไม่ เป็นต้น การประเมินสถานะแวดล้อมจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่อง โครงการควรจะทำในสภาพแวดล้อมใด ต้องการจะบรรลุเป้าหมายอะไร หรือต้องการบรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะอะไร เป็นต้น

2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยป้อน (Input evaluation: I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึง ความเป็นไปได้ของโครงการ ความเหมาะสม และความพอเพียงของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เวลา รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการดำเนินงาน เป็นต้น การประเมินผลแบบนี้จะทำให้โดยใช้ เอกสารหรืองานวิจัยที่มีผู้ทำไว้แล้ว หรือใช้วิธีการวิจัยนำร่องเชิงทดลอง (Pilot experimental project) ตลอดจนอาจให้ผู้เชี่ยวชาญ มาทำงานให้ อย่างไรก็ตาม การประเมินผลนี้จะต้องสำรวจสิ่งที่มีอยู่เดิมก่อนว่ามีอะไรบ้าง และตัดสินใจว่าจะใช้วิธีการใด ใช้แผนการดำเนินงานแบบไหน และต้องใช้ทรัพยากรจากภายนอกหรือไม่

3) การประเมินกระบวนการ (Process evaluation: P) เป็นการประเมินระหว่าง การดำเนินงานโครงการ เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการตรวจสอบกิจกรรม เวลา ทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ โดยมีการบันทึกไว้ เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน การประเมินกระบวนการนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการค้นหาจุดเด่น หรือจุดแข็ง (Strengths) และจุดด้อย (Weaknesses) ของนโยบาย/แผนงาน/โครงการ มักจะไม่สามารถศึกษาได้หลังจากสิ้นสุดโครงการแล้ว การประเมินกระบวนการจะมีบทบาทสำคัญในเรื่อง การให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นระยะ ๆ เพื่อการตรวจสอบการดำเนินของโครงการโดยทั่วไป การประเมิน กระบวนการมีจุดมุ่งหมาย คือ

- เพื่อการหาข้อบกพร่องของโครงการ ในระหว่างที่มีการปฏิบัติการหรือการดำเนินงานตามแผน

- เพื่อหาข้อมูลต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการ

- เพื่อการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการดำเนินงานของโครงการ

4) การประเมินผลผลิต (Product evaluation: P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบ ผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือความต้องการ/ เป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งการ พิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการและการประเมินผลเรื่อง ผลกระทบ (Impact) และผลลัพธ์ (Outcomes) ของนโยบาย/แผนงาน/โครงการ โดยอาศัยข้อมูลจาก การประเมินสถานะแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้นและกระบวนการร่วมด้วย จะเห็นได้ว่าการประเมินผล แบบซิป เป็นการประเมินที่ครอบคลุมองค์ประกอบของระบบทั้งหมด ซึ่งผู้ประเมินจะต้องกำหนด วัตถุประสงค์ของการประเมินที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน กำหนดประเด็นของตัวแปรหรือตัวชี้วัด กำหนด แหล่งข้อมูลผู้ให้ข้อมูล กำหนดเครื่องมือการประเมิน วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนด แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล และเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.8.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

จงศักดิ์ (2548) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อเกษตรกรชาวสวนลองกอง อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส พบว่า จากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของชาวสวนลองกองในพื้นที่อำเภอระแงะ ทั้งในส่วนของ การเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีน้อยลงและขาดการดูแลรักษาสวนลองกอง เนื่องจากเกษตรกรเกิดความหวาดกลัวที่จะเดินทางไปเก็บเกี่ยวผลผลิตและเข้าไปดูแลรักษาสวนลองกอง ตลอดจนปัญหาด้านราคาผลผลิตตกต่ำเพราะไม่มีพ่อค้าต่างถิ่นเข้ามารับซื้อผลผลิตลองกองในพื้นที่ ทำให้เกษตรกรมีรายได้น้อยลง

ชุตตา (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของชาวสวนยางพารา กับเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า หลังจากเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ เกษตรกรชาวสวนยางพาราเกิดความไม่มั่นใจในความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน ทำให้มีจำนวนวันที่ออกไปกรีดยางน้อยลงส่งผลให้รายได้ลดลงตามไปด้วย รวมถึงมีปัญหาค่าถูกราคาจากพ่อค้าในท้องถิ่น ซึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือการพัฒนาคุณภาพการทำยางด้วยให้ดีขึ้นโดยการให้คำแนะนำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มเพื่อนำส่งโรงงาน ซึ่งผลจากงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและการช่วยเหลือจากองค์กรของรัฐในการแก้ไขปัญหาเป็นสำคัญ

บายฮียะ และคณะ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง เหตุการณ์ความไม่สงบที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลตันหยง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี พบว่า เหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงานของเจ้าหน้าที่ลดลง และประชาชนให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานน้อยลงด้วย เนื่องจากมีความกังวลเรื่องความปลอดภัยและนำไปสู่การหมดกำลังใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวคือ การจัดสวัสดิการให้แก่เจ้าหน้าที่อย่างมีความเป็นธรรม การจัดระบบรักษาความปลอดภัยในพื้นที่ทั้งการเตรียมความพร้อมของอุปกรณ์ เช่น กล้องวงจรปิด เป็นต้น รวมถึงการจัดให้มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานรักษาความปลอดภัยด้วย นอกจากนี้การเสริมสร้างความเข้มแข็งระหว่างเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและประชาชนก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การปรับปรุงการทำงานของเจ้าหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.8.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบการส่งเสริมการเกษตร

ประจักษ์ และคณะ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการเกษตร ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดนราธิวาส พบว่า รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรส่วนใหญ่ใช้ คือการส่งเสริมการเกษตรแบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน โดยปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของการส่งเสริมคือ เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบงานหลายด้าน เกษตรกรส่วนใหญ่ชินกับการได้รับเงินเคยตัว งบประมาณไม่เพียงพอและได้รับงบประมาณล่าช้า และรูปแบบการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการเกษตรส่วนใหญ่จะเป็นไปตามนโยบายของหน่วยงานส่วนกลางกำหนด

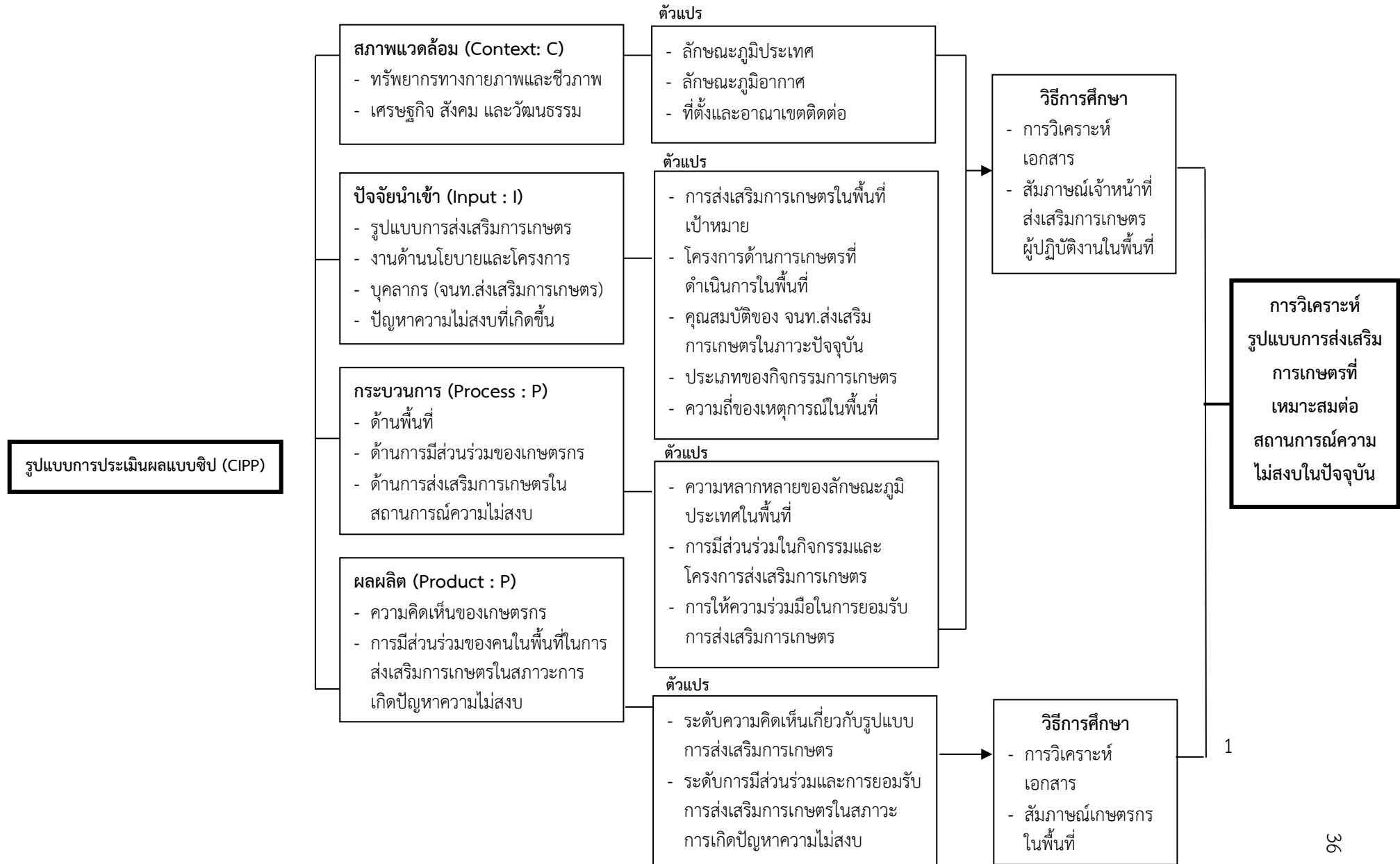
จำนงค์ และคณะ (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางพาราในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า รูปแบบระบบการผลิตเพื่อ

การพึ่งพาตนเอง เป็นการทำให้ฟาร์มสวนยางพาราร่วมกับการเกษตรอื่นๆ ใน 3 รูปแบบ ได้แก่ ทำฟาร์มสวนยางพาราร่วมกับการเกษตรแบบผสมผสาน ทำฟาร์มสวนยางพาราร่วมกับการปลูกพืช และทำฟาร์มสวนยางพาราร่วมกับการเลี้ยงสัตว์ ในภาพรวมมีศักยภาพและความพึงพอใจต่อระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองในมิติต่างๆ ในระดับปานกลาง ด้านปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเอง โดยพิจารณาในมิติด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ และสังคม พบว่ามีการปฏิบัติอย่างมีความเหมาะสม ในส่วนของรูปแบบระบบการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเอง นอกจากใช้รูปแบบส่งเสริมการเกษตรโดยทั่วไปแล้ว ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรดำเนินการส่งเสริมหรือเพิ่มกิจกรรม ได้แก่ ส่งเสริมการเรียนรู้จากแปลงตัวอย่างในท้องถิ่น การรวบรวมผู้รู้ในภูมิสังคม การให้ความรู้ และจัดเวทีเสวนาให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครบวงจรและเชื่อมโยงเครือข่าย ส่งเสริมการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับเยาวชน การให้เกษตรกรมีส่วนร่วมเรียนรู้ การให้ความสำคัญของระบบสวนยางกับการพึ่งพาตนเองทางจิตใจ ความมั่นคงทางอาหาร ความสำคัญต่อสุขภาพ และระบบนิเวศ ด้วยวิธีการส่งเสริมในระดับกลุ่มบุคคล มวลชน และบุคคล ส่วนปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองในด้านการสื่อสารพบว่า ผู้ทำหน้าที่ส่งเสริมข้อมูลข่าวสาร สื่อหรือช่องทางการสื่อสาร และผู้รับการส่งเสริม อยู่ในระดับปานกลาง และการได้รับข่าวสารในระดับมากจากสื่อกลุ่ม ได้แก่ การฝึกอบรม การสาธิต และการประชุมกลุ่ม จากสื่อมวลชน ได้แก่ นิตยสารการ วิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง และจากสื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าพนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง เพื่อนบ้าน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของกรมส่งเสริมการเกษตร ส่วนแนวทางในการสนับสนุนโดยพัฒนายุทธศาสตร์ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต คือ การสร้างความมั่นคงให้เกษตรกรชาวสวนยาง การส่งเสริมพัฒนาการจำหน่ายผลผลิต การส่งเสริมงานวิจัยและพัฒนา การส่งเสริมการทำสวนยางร่วมกับกิจกรรมเกษตรอื่นๆ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

2.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังแสดงในรูปภาพที่ 2.8 ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกรูปแบบการประเมินผลแบบซิป (CIPP) โดยการวิเคราะห์ข้อมูล 1) สภาพแวดล้อม (Context) ได้แก่ ทรัพยากรทางกายภาพ และชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในพื้นที่ตำบลสุโหงปาตี อำเภอสุโหงปาตี จังหวัดนราธิวาส ซึ่งมีตัวแปรคือ ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ 2) ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ รูปแบบการส่งเสริมการเกษตร งานด้านนโยบายและโครงการ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้น ซึ่งมีตัวแปรคือ การส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่เป้าหมาย โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่ คุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ประเภทของกิจกรรมการเกษตร และความถี่ของการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ 3) กระบวนการ (Process) ได้แก่ ด้านพื้นที่ด้านการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ด้านการส่งเสริมการเกษตรในสถานการณ์ความไม่สงบ ซึ่งมีตัวแปรคือ ความหลากหลายของภูมิประเทศในพื้นที่ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการทำกิจกรรมและเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตร ตลอดจนการให้ความร่วมมือในการยอมรับการส่งเสริมการเกษตร และ 4) ผลผลิต (Product) ได้แก่ ความคิดเห็นของเกษตรกร การมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ในการส่งเสริมการเกษตรในสถานการณ์เกิดปัญหาความไม่สงบ ซึ่งมีตัวแปรคือ ค่าระดับความพึงพอใจใน

รูปแบบการส่งเสริมการเกษตร ระดับการมีส่วนร่วมและการยอมรับการส่งเสริมการเกษตรในสภาวะการเกิดปัญหาความไม่สงบ หลังจากนั้นจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง คือเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ทั้งข้อมูลในเชิงปริมาณและคุณภาพ นำมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน ในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนราธิวาส ต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 การกำหนดพื้นที่ในการวิจัย

กำหนดพื้นที่การวิจัยในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา ครอบคลุม 12 หมู่บ้าน พื้นที่ 107,903 ไร่ ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านไถ่ หมู่ที่ 2 บ้านแซ่ หมู่ที่ 3 บ้านใหม่ หมู่ที่ 4 บ้านเจ๊กต หมู่ที่ 5 บ้านตาเซะเหนือ หมู่ที่ 6 บ้านควน หมู่ที่ 7 บ้านปีเหลียง หมู่ที่ 8 บ้านป่าหวาย หมู่ที่ 9 บ้านตลิ่งสูง หมู่ที่ 10 บ้านป่าเย หมู่ที่ 11 บ้านท่า และหมู่ที่ 12 บ้านใหญ่ และสำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา

3.2 ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) ประชากรระดับเกษตรกรอำเภอและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย และ (2) ประชากรผู้ที่เป็นเกษตรกรในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้วิธีการเปิดตารางหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (Krejcie and Morgan, 1970) ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยมีรายละเอียดจำนวนประชากรจำนวนตัวอย่าง ดังแสดงในตารางที่ 3.1 ดังนี้

ตารางที่ 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนตัวอย่าง (คน)
(1) เกษตรอำเภอและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย	6	6
(2) เกษตรกร	6,337	364
รวม	6,343	370

3.3 วิธีการรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและสื่อต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย หลังจากนั้นทำการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ คือ เกษตรกรในพื้นที่ตำบลสุโขทัย และประเด็นการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของสำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย หลังจากนั้นทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ เมื่อมีการตรวจสอบเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็นำแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ผลการวิจัยต่อไป

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

(1) แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากข้อมูล ทฤษฎีและตามกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยแบบสอบถามดังกล่าวเป็นแบบสอบถามสำหรับ เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ (ภาคผนวกที่ 1)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ใน พื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่ เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ความ ไม่สงบในปัจจุบัน

(2) ประเด็นในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างประเด็นการสัมภาษณ์เป็น แบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured questionnaire) สำหรับสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตรโดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบประเด็นไว้ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ (ภาคผนวกที่ 2)

ตอนที่ 1 สภาพแวดล้อม

ตอนที่ 2 ปัจจัยนำเข้า

ตอนที่ 3 กระบวนการดำเนินงาน

ตอนที่ 4 ผลผลิต

3.5 การทดสอบแบบสอบถาม

การทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม มีดังนี้

1) การหาความเที่ยงตรง ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามโดยอาศัยทฤษฎีและงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความ ถูกต้องของเนื้อหาและปรับปรุงแก้ไขให้มีความเที่ยงตรงมากยิ่งขึ้น

2) การหาความเชื่อมั่น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่เป็นข้อคำถามเจตคติไปทำการ ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษาคือ เกษตรกรนอกพื้นที่ จำนวน 15 คน หลังจากนั้น นำมาทำการวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.88 และนำแบบสอบถามไปทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป (ภาคผนวกที่ 3)

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล แบ่งออก 2 ตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิง ปริมาณ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังมีรายละเอียดของแต่ละวิธีการวิเคราะห์ดังนี้

3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยจะทำการประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรม การวิเคราะห์ทางสังคมศาสตร์ การวิเคราะห์ที่ใช้ ได้แก่

(1.1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เช่น เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ เป็นต้น สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(1.2) การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมและความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนเป็นมาตราส่วนประเมินค่าระดับของลิเคิร์ต (Likert's Five Rating Scale) 5 ระดับ ดังนี้

5 คือ มีส่วนร่วมมากที่สุด หมายถึง มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

4 คือ มีส่วนร่วมมาก หมายถึง มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอแต่อาจขาดอยู่บ้างบางครั้ง

3 คือ มีส่วนร่วมปานกลาง หมายถึง มีการปฏิบัติบ้างแล้วแต่โอกาสและความสะดวก

2 คือ มีส่วนร่วมน้อย หมายถึง มีการปฏิบัติบ้างเล็กน้อย

1 คือ มีส่วนร่วมน้อยที่สุด หมายถึง ไม่เคยมีการปฏิบัติเลย

โดยใช้เกณฑ์การประเมินค่าตามแนวคิดของเบส (Best, 1997) ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.68 - 5.00 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมสูง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.67 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมต่ำ

3.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยจะทำการประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะจง โดยแยกประเด็นในการตอบคำถามออกเป็นหัวข้อ ทั้งนี้การสัมภาษณ์มีการจดบันทึกในเอกสารร่วมด้วย หลังจากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลและเขียนผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ซึ่งก็คือการประเมินผลแบบซิป (CIPP) โดยการวิเคราะห์ข้อมูล 1) สภาพแวดล้อม (Context) ได้แก่ ทรัพยากรทางกายภาพและชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม 2) ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ รูปแบบการส่งเสริมการเกษตร งานด้านนโยบายและโครงการ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้น 3) กระบวนการ (Process) ได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ด้านการส่งเสริมการเกษตรในสถานการณ์ความไม่สงบ และ 4) ผลผลิต (Product) ได้แก่ ความคิดเห็นของเกษตรกร การมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ในการส่งเสริมการเกษตรในสถานการณ์เกิดความไม่สงบ หลังจากนั้นจะนำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ นำมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน ในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา ต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน กรณีศึกษา: ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามจากเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของสำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการประกอบอาชีพทางการเกษตรของเกษตรกรภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมและความคิดเห็นของเกษตรกรและความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการส่งเสริมการเกษตร ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน และ 3) สังเคราะห์รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบันในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งสามารถเสนอผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลพร้อมนำเสนอ โดยใช้ตารางประกอบการบรรยายและอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรตัวอย่าง ซึ่งได้มาจากการตอบแบบสอบถามจากเกษตรกรในท้องที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 364 คน พิจารณาตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพหลัก จำนวนสมาชิกในครอบครัว พื้นที่ทำการเกษตร ตำแหน่งในท้องถิ่น รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะทางจากที่พักถึงสำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย และช่วงเวลาที่คิดว่าเหมาะสมในการรับการส่งเสริมการเกษตร/ถ่ายทอดเทคโนโลยี/รับบริการทางการเกษตร โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 สถานภาพเกษตรกรตัวอย่าง จำแนกตามเพศและอายุ

สถานภาพของเกษตรกรตัวอย่าง พบว่า โดยภาพรวม เป็นเพศหญิง จำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 55.20 เพศชาย จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 44.80 เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40-59 ปี มากที่สุด จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 51.65 รองลงมาอายุระหว่าง 60-79 ปี จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 24.18 และสุดท้ายคือ อายุมากกว่า 80 ปีขึ้นไป จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.57 พบว่าเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย และมีอายุในช่วง 40-59 ปี มากที่สุด แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในวัยทำงานสูงเป็นส่วนใหญ่ (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 สถานภาพเกษตรกรตัวอย่างจำแนกตามเพศและอายุ

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	163	44.80
หญิง	201	55.20
อายุ		
20-39 ปี	75	20.60
40-59 ปี	188	51.65
60-79 ปี	88	24.18
80 ปีขึ้นไป	13	3.57
อายุเฉลี่ย (ปี)	51.32 (10.32) ¹	
อายุมากที่สุด (ปี)	87	
อายุน้อยที่สุด (ปี)	20	

หมายเหตุ: ¹ ตัวเลขในวงเล็บคือส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ปี)

4.1.2 สถานภาพเกษตรกรตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ

สำหรับระดับการศึกษาของเกษตรกรตัวอย่าง พบว่า ระดับการศึกษาสูงสุด คือ ประถมศึกษา จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 65.70 รองลงมาคือมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 15.90 และระดับการศึกษาของเกษตรกรตัวอย่างน้อยที่สุดคือ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.80 ส่วนสถานภาพของเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ มีสถานภาพสมรส มากที่สุด จำนวน 280 คน คิดเป็นร้อยละ 76.90 รองลงมาคือสถานภาพหม้าย/หย่าร้าง จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 13.70 และสุดท้าย สถานภาพโสด จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 9.30 และอาชีพ ของเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 65.10 รองลงมาคือทำสวนผลไม้ จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 29.10 และน้อยที่สุดคือประกอบ อาชีพประมง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.30 เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาของเกษตรกรส่วนใหญ่ ในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย จบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด มีสถานภาพสมรส และเกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนยางพารามากที่สุด (ตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2 สถานภาพเกษตรกรตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	239	65.70
มัธยมศึกษาตอนต้น	27	7.40
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	58	15.90
อนุปริญญา	10	2.70
ปริญญาตรี	27	7.40
สูงกว่าปริญญาตรี	3	0.80
สถานภาพ		
โสด	34	9.30
สมรส	280	76.90
หม้าย/หย่าร้าง	50	13.70
อาชีพ		
ทำสวนยางพารา	237	65.10
ทำสวนผลไม้	106	29.10
ปลูกพืชผัก/พืชไร่	16	4.40
ทำสวนไม้ยืนต้น	4	1.10
ประมง	1	0.30

4.1.3 สถานภาพเกษตรกรตัวอย่างจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว การประกอบอาชีพ

สำหรับจำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่าครอบครัวของเกษตรกรตัวอย่าง มีจำนวนสมาชิกส่วนใหญ่ จำนวน 4-5 คน จำนวน 155 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 42.50 รองลงมาคือมีจำนวนสมาชิกจำนวน 2-3 คน จำนวน 138 คน คิดเป็น 38.00 และมีสมาชิกในครอบครัว 7 คนขึ้นไป จำนวน 3 คน คิดเป็น 0.80 ซึ่งสมาชิกในครอบครัวประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 739 คน คิดเป็นร้อยละ 59.51 และประกอบอาชีพอื่นๆ จำนวน 367 คน คิดเป็นร้อยละ 29.54 แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวจำนวน 4-5 คน มีสถานภาพสมรส และสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 สถานภาพเกษตรกรตัวอย่างจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว การประกอบอาชีพ

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
1 คน	37	10.20
2-3 คน	138	38.00
4-5 คน	155	42.50
6-7 คน	31	8.50
7 คนขึ้นไป	3	0.80
จำนวนสมาชิกในครอบครัวประกอบอาชีพ (คน)		
เกษตรกรรวม	739	59.51
ประกอบอาชีพอื่นๆ	367	29.54
ไม่ระบุ	136	10.95
จำนวนสมาชิกเฉลี่ย (คน)	3.52 (1.35) ¹	
จำนวนสมาชิกมากที่สุด (คน)	8	
จำนวนสมาชิกน้อยที่สุด (คน)	1	

หมายเหตุ: ¹ ตัวเลขในวงเล็บคือส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ปี)

4.1.4 สถานภาพเกษตรกรตัวอย่างจำแนกตามพื้นที่ทำการเกษตร ตำแหน่งในท้องถิ่น รายได้

สถานภาพของเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำการเกษตร 10 ไร่ขึ้นไป จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 48.4 รองลงมาที่มีพื้นที่ 5-9 ไร่ จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 26.60 และทำยุดมีพื้นที่ 0-1 ไร่ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.2 สำหรับตำแหน่งในท้องถิ่นของเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรทั่วไป จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 75.30 รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่มส่งเสริมการเกษตร/กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 13.50 และเป็นสมาชิก อบต. จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8 ในส่วนของรายได้ต่อเดือน เกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน 5,001-10,000 บาท จำนวน 253 คน คิดเป็นร้อยละ 70.9 รองลงมาที่มีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 60 คน คิดเป็น 16.5 และรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน 25,001 บาทขึ้นไป จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.30 แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำการเกษตรในจำนวนที่เพียงพอต่อการทำกิจกรรมการเกษตรต่างๆ และเป็นเกษตรกรทั่วไปมีรายได้ต่อเดือนเพียงพอต่อการยังชีพในระดับหนึ่ง (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 สถานภาพเกษตรกรตัวอย่างจำแนกตามพื้นที่ทำการเกษตร ตำแหน่งในท้องถิ่น รายได้

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
พื้นที่ทำการเกษตร		
0-1 ไร่	8	2.20
2-4 ไร่	82	22.50
5-9 ไร่	97	26.60
10 ไร่ขึ้นไป	176	48.40
ไม่ระบุ	1	0.30
ตำแหน่งในท้องถิ่น		
ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	19	5.20
สมาชิก อบต.	3	0.80
อาสาสมัครเกษตร	6	1.60
สมาชิกกลุ่มส่งเสริมการเกษตร/แม่บ้านเกษตรกร	49	13.50
เกษตรกรทั่วไป	274	75.30
อื่นๆ	13	3.60
รายได้		
ต่ำกว่า 5,000 บาท/เดือน	60	16.50
5,001-10,000 บาท/เดือน	258	70.90
10,001-15,000 บาท/เดือน	33	9.10
15,001-20,000 บาท/เดือน	5	1.40
20,001-25,000 บาท/เดือน	7	1.90
25,001 บาท/เดือนขึ้นไป	1	0.30

4.1.5 สถานภาพเกษตรกรตัวอย่างจำแนกตามระยะทางจากที่พักถึงสำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการรับการส่งเสริมการเกษตร/ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร/รับบริการทางการเกษตร

สถานภาพของเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ มีระยะทางจากที่พัก ถึงสำนักงานเกษตรอำเภอ สุโขทัย 9-15 กิโลเมตร จำนวน 284 คน คิดเป็นร้อยละ 78.00 รองลงมา มีระยะทางจากที่พักถึงสำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย 2-8 กิโลเมตร จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 19.23 และสุดท้ายมีระยะทางจากที่พักถึงสำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย 25 กิโลเมตรขึ้นไป จำนวน 1 คน คิดเป็น ร้อยละ 0.30 สำหรับช่วงเวลาที่เกษตรกรตัวอย่างคิดว่าเหมาะสมในการรับการส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด คือช่วงเวลา 13.00-15.00 น. จำนวน 300 คน คิดเป็นร้อยละ 82.42 รองลงมา คือช่วงเวลา 08.00-10.00 น. จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 7.97 และท้ายสุดคือช่วงเวลา 15.00-17.00 น. จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 3.02 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถเดินทางไปยังสำนักงานอำเภอสุโขทัยได้ เนื่องจากระยะทางไม่ไกลมากนัก และช่วงเวลา 13.00-15.00 น.

เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัยสามารถที่จะส่งเสริมให้เกษตรกรได้เข้าร่วมทำกิจกรรมโครงการส่งเสริมการเกษตร/การรับการส่งเสริมการเกษตร/ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร/รับบริการทางการเกษตร ได้ตรงตามความสะดวกของเกษตรกรมากที่สุด (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5 สถานภาพเกษตรกรตัวอย่างจำแนกตามระยะทางจากที่พักถึงสำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการรับการส่งเสริมการเกษตร/ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร/รับบริการทางการเกษตร

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ระยะทางจากที่พักถึงสำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย		
2-8 กิโลเมตร	70	19.23
9-15 กิโลเมตร	284	78.00
16-20 กิโลเมตร	9	2.47
25 กิโลเมตรขึ้นไป	1	0.30
ระยะทางเฉลี่ย (กิโลเมตร)	10.89 (3.52) ¹	
ระยะทางมากที่สุด (กิโลเมตร)	30	
ระยะทางน้อยที่สุด (กิโลเมตร)	2	
หมายเหตุ: ¹ ตัวเลขในวงเล็บคือส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (กิโลเมตร)		
ช่วงเวลาที่คิดว่าเหมาะสมในการรับการส่งเสริมการเกษตร		
08.00-10.00 น.	29	7.97
10.00-12.00 น.	22	6.04
13.00-15.00 น.	300	82.42
15.00-17.00 น.	11	3.02
ไม่ระบุ	2	0.55

4.2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนราธิวาส

การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนราธิวาส ทำการวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนราธิวาส ทั้งในภาพรวมและจำแนกตามด้านการมีส่วนร่วมของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามขอบเขตของค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของเบสท์ (Best) ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งการวิเคราะห์จากระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรนั้น ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสำรวจระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร

เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร ตามแนวคิดของ อภิญญา (2544) ซึ่งได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า คือ การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น และผู้วิจัยได้เสนอองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม 3 ด้าน ดังรายละเอียดตามตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าระดับของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา

ระดับการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	เกณฑ์ตัดสิน
1 ด้านความคิดและการตัดสินใจ	3.10	0.51	ปานกลาง
2 ด้านการปฏิบัติตามกิจกรรมส่งเสริมการเกษตร	2.96	0.44	ปานกลาง
3 ด้านการรับผลประโยชน์หรือมีส่วนได้ส่วนเสียและการประเมินผลโครงการ	2.98	0.42	ปานกลาง
รวมทุกด้าน	2.92	0.39	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านความคิดและการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ย 3.10 ค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ด้านการรับผลประโยชน์หรือมีส่วนได้ส่วนเสียและการประเมินผลโครงการ มีค่าเฉลี่ย 2.98 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการปฏิบัติตามกิจกรรมส่งเสริมการเกษตร มีค่าเฉลี่ย 2.96 จะเห็นได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรด้านความคิดและการตัดสินใจ มีระดับการมีส่วนร่วมสูงกว่าด้านอื่นๆ แสดงให้เห็นว่า ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรไม่สามารถตัดสินใจหรือขาดองค์ประกอบการตัดสินใจ ทั้งในส่วนของวิธีการดำเนินโครงการ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า หรือกระบวนการในการส่งเสริมการเกษตรพื้นฐาน เกษตรกรมีบทบาทในการเป็นส่วนหนึ่งในการให้ข้อมูลหรือสามารถเป็นที่ปรึกษาเพื่อประกอบการตัดสินใจให้แก่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้ ในขณะที่ด้านการรับผลประโยชน์หรือมีส่วนได้ส่วนเสียและการประเมินผลโครงการ และด้านการปฏิบัติตามกิจกรรมส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมที่ต่ำกว่าและมีค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกัน สะท้อนให้เห็นว่าแม้เกษตรกรมีส่วนร่วมด้านความคิดและการตัดสินใจ แต่เกษตรกรยังขาดการปฏิบัติตามกิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและทำให้การรับผลประโยชน์หรือมีส่วนได้ส่วนเสียและการประเมินผลโครงการมีน้อย ซึ่งอาจจะทำให้เกษตรกรไม่ได้รับประโยชน์จากการส่งเสริมการเกษตรมากเท่าที่ควร ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการเกษตรเพื่อให้เกษตรกรสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ เน้นการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของการเข้าร่วมและปฏิบัติตามกิจกรรมส่งเสริมการเกษตร ตลอดจนเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตามความเหมาะสมและต้องการของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรมากขึ้น

ตารางที่ 4.7 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ตำบล
สุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา ด้านความคิดและการตัดสินใจ

ระดับการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	เกณฑ์ ตัดสินใจ
1 การร่วมเสนอปัญหาความเดือดร้อนด้านการเกษตร ของท่านหรือชุมชนต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	3.33	0.69	ปานกลาง
2 การร่วมเสนอโครงการที่เป็นประโยชน์ในด้านการ พัฒนาการเกษตรและการส่งเสริมอาชีพใน ท้องถิ่น	3.02	0.63	ปานกลาง
3 การร่วมตัดสินใจในการวางแผนการดำเนินงาน โครงการส่งเสริมการเกษตรร่วมกับหน่วยงานที่ รับผิดชอบ (สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย)	2.95	0.71	ปานกลาง
รวม	3.10	0.51	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริม
การเกษตรของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา ด้านความคิดและ
การตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมที่ระดับปานกลาง โดยมีค่าระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 3.10 (S.D =
0.51) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมเสนอปัญหา
ความเดือดร้อนด้านการเกษตรของท่านหรือชุมชนต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีค่าระดับการมี
ส่วนร่วม เฉลี่ย 3.33 (S.D=0.69) รองลงมาได้แก่ มีการร่วมเสนอโครงการที่เป็นประโยชน์ในด้านการ
พัฒนาการเกษตรและการส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น มีค่าระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 3.02 (S.D=0.63)
ในขณะที่ การร่วมตัดสินใจในการวางแผนการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรร่วมกับหน่วยงาน
ที่รับผิดชอบ (สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย) มีค่าระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 2.95 (S.D=0.71)
แสดงให้เห็นว่าแม้เกษตรกรมีบทบาทในการร่วมเสนอปัญหาความเดือดร้อนด้านการเกษตรต่อ
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร แต่ยังคงขาดการร่วมตัดสินใจในการวางแผนการดำเนินงานโครงการส่งเสริม
การเกษตรร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรเพิ่มโอกาส
ให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผนดำเนินงานโครงการ โดยการจัดประชุมหารือแนว
ทางการดำเนินงานโครงการร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเกษตรกร เพื่อชี้แจง
รายละเอียดและวิธีการดำเนินโครงการให้เกษตรกรทราบและนำไปสู่การวางแผนการดำเนินงานที่
เหมาะสมกับพื้นที่และถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ
ส่งเสริมการเกษตรของคุชกู (2553) ที่กล่าวไว้ว่างานส่งเสริมการเกษตรต้องทำร่วมกับเกษตรกร
(Extension works with its clients) เนื่องจาก การส่งเสริมการเกษตรเป็นการสอนเกษตรกรใน
ชนบท ไม่ใช่เป็นการให้บริการแก่เกษตรกรเท่านั้น แต่เป็นการทำงานร่วมกับเกษตรกรเพื่อให้มีความรู้
ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติในสิ่งที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมได้ด้วยตนเอง

ตารางที่ 4.8 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ตำบล
สุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา ด้านการปฏิบัติการตามกิจกรรมส่งเสริมการเกษตร

	ระดับการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	เกณฑ์ ตัดสิน
1	การร่วมฝึกอบรม/ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร	3.02	0.73	ปานกลาง
2	การนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปปฏิบัติในครัวเรือนของตนเองหรือทำกิจกรรมการเกษตรตามหลักสูตรที่ได้รับการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	2.97	0.68	ปานกลาง
3	การนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปถ่ายทอดหรือเผยแพร่ให้บุคคลอื่นได้รับทราบและถือปฏิบัติตาม	2.90	0.66	ปานกลาง
4	การร่วมเป็นผู้นำกลุ่มในการทำกิจกรรมการเกษตรในพื้นที่	2.92	0.70	ปานกลาง
5	การมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือกับหน่วยงาน (สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย) เกี่ยวกับการจัดเก็บและการแจ้งรายงานข้อมูลทางการเกษตร	3.04	0.69	ปานกลาง
	รวม	2.96	0.44	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา ด้านการปฏิบัติการตามกิจกรรมส่งเสริมการเกษตรมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมที่ระดับปานกลาง (มีค่าระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 2.96 S.D = 0.44) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือกับหน่วยงาน (สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย) เกี่ยวกับการจัดเก็บและการแจ้งรายงานข้อมูลทางการเกษตร เสนอปัญหาความเดือดร้อนด้านการเกษตรของท่านหรือชุมชนต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีค่าระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ยสูงสุด 3.04 (S.D=0.69) รองลงมาได้แก่ การร่วมอบรม/ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร มีค่าระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 3.02 (S.D=0.73) ในขณะที่การนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรม ไปถ่ายทอดหรือเผยแพร่ให้บุคคลอื่นได้รับทราบและปฏิบัติการ มีค่าระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 2.90 (S.D=0.66) แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้เกษตรกรส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือกับสำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัยในการจัดเก็บและการแจ้งรายงานข้อมูลทางการเกษตร ได้แก่ การสำรวจข้อมูลพื้นที่ปลูกพืชชนิดต่างๆ การติดตามสถานการณ์การผลิตพืช เช่น ยางพารา ไม้ผล ปาล์มน้ำมัน ฯลฯ การแจ้งข้อมูลพื้นที่การเกษตรที่ได้รับความเสียหายจากภัย

ธรรมชาติ การรายงานการระบอบของศัตรูพืช เป็นต้น รวมถึงให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมอบรม/ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรที่สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัยได้จัดขึ้น แต่ทั้งนี้เกษตรกรไม่อาจนำความรู้หรือทักษะที่มีอยู่และความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปถ่ายทอดหรือเผยแพร่ให้บุคคลอื่นได้รับทราบและถือปฏิบัติตามได้ ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีระบบการกำกับ ติดตาม และประเมินผลในการฝึกอบรม กล่าวคือ ควรมีการประเมินผลหลังจากการฝึกอบรมว่าเกษตรกรได้รับความรู้มากน้อยเพียงใด มีการลงพื้นที่เพื่อติดตามการปฏิบัติงานของเกษตรกร รวมทั้งการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ชี้แนะให้กับเกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรมีความมั่นใจในองค์ความรู้ที่ได้รับและสามารถเผยแพร่ให้บุคคลอื่นได้ปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง

ตารางที่ 4.9 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา ด้านการรับผลประโยชน์หรือมีส่วนได้ส่วนเสียและการประเมินผลโครงการ

ระดับการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	เกณฑ์ตัดสิน
1 กิจกรรมตามโครงการส่งเสริมการเกษตรเป็นที่มาของรายได้และปัจจัย 4	2.94	0.68	ปานกลาง
2 สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้น	3.10	0.83	ปานกลาง
3 เกิดการจ้างงานและการมีงานทำของคนในพื้นที่	2.82	0.70	ปานกลาง
4 เกิดแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรให้แก่คนในชุมชน	2.87	0.72	ปานกลาง
5 เกษตรกรมีความรู้ด้านการเกษตรมากขึ้น	3.13	0.81	ปานกลาง
6 สูญเสียรายได้ไปเนื่องจากการใช้เวลาในการรับการฝึกอบรมร่วมกิจกรรมของสำนักงานเกษตรอำเภอ	2.90	0.71	ปานกลาง
7 โครงการสามารถแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรที่เกิดขึ้นได้จริง	2.93	0.67	ปานกลาง
8 การมีส่วนร่วมในการติดตามความสำเร็จของโครงการ/ผลการดำเนินงานโครงการร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ (สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย)	3.01	0.61	ปานกลาง
9 การมีส่วนร่วมในการเสนอแนะปัญหาของการดำเนินโครงการและร่วมหาแนวทางการแก้ไข	3.19	0.73	ปานกลาง
รวม	2.98	0.42	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ตำบลสุไหงปาดี อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์หรือมีส่วนได้ส่วนเสียและการประเมินผลโครงการ มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมที่ระดับปานกลาง (มีค่าระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 2.98 S.D = 0.42) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ทุกข้อ โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมเสนอแนะปัญหาของการดำเนินโครงการและร่วมหาแนวทางการแก้ไข มีค่าระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ยสูงสุด 3.19 (S.D=0.73) รองลงมาได้แก่ เกษตรกรมีความรู้ด้านการเกษตรมากขึ้น มีค่าระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 3.13 (S.D=0.81) ในขณะที่ข้อคิดเห็นเรื่องการเกิดการจ้างงานและการมีงานทำของคนในพื้นที่ มีค่าระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 2.82 (S.D=0.70) แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้เกษตรกรจะมีส่วนร่วมในการเสนอแนะปัญหาของการดำเนินโครงการและร่วมหาแนวทางการแก้ไข และได้รับความรู้ด้านการเกษตรมากขึ้น แต่เกษตรกรยังไม่เห็นว่าการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรจะเป็นการยืนยันได้ว่าจะทำให้เกิดการจ้างงานและการมีงานทำของคนในพื้นที่อย่างจริงจัง ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และสำนักงานเกษตรอำเภอสุไหงปาดี ควรมีการประชาสัมพันธ์และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานจัดหางานจังหวัดนราธิวาส ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดนราธิวาส สหกรณ์จังหวัดนราธิวาส เป็นต้น เพื่อขับเคลื่อนการจ้างงานและส่งเสริมการมีงานทำของคนในพื้นที่ นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มเพื่อให้เกิดอำนาจการต่อรองทั้งด้านการผลิตและการตลาดในการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ รวมถึงการฝึกทักษะด้านการประกอบอาชีพให้มีความชำนาญ เช่น การเพาะขยายพันธุ์พืช การเก็บเกี่ยวและคัดคุณภาพไม้ผล การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาการว่างงานและเกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้นได้

4.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน

การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน ทั้งในภาพรวมและจำแนกรายละเอียดตามข้อแล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามขอบเขตของค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของเบสต์ (Best) ตามที่กำหนดไว้ ดังรายละเอียดตามตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน

	ความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	เกณฑ์ตัดสิน
	การสนับสนุนโครงการจากรัฐ			
1	โครงการส่งเสริมการเกษตรที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานในพื้นที่ ตรงตามความต้องการของเกษตรกร	3.23	0.73	ปานกลาง
2	โครงการช่วยเหลือเกษตรกรของรัฐบาลที่กำหนดช่วงระยะเวลาดำเนินการสั้นๆ (โครงการประกันรายได้/จำหน่ายข้าวหน้าปี โครงการแก้ไขปัญหาผลไม้,โครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ ฯลฯ) สามารถช่วยแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรได้	2.96	0.76	ปานกลาง
3	การเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรหรือการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ยุ่งยากและมีเงื่อนไขมากมาย	2.86	0.68	ปานกลาง
4	การเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรหรือการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ทำให้เสียโอกาสและรายได้จากการประกอบอาชีพ	2.92	0.83	ปานกลาง
5	การเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรหรือการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ทำให้ขาดความคล่องตัวและไม่มีเวลาพักผ่อน	2.81	0.72	ปานกลาง
	การส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบทั่วไป			
6	ควรมีการส่งเสริมการเกษตรแบบเน้นเฉพาะพืชเศรษฐกิจหลักในพื้นที่เพียงอย่างเดียว ส่วนพืชอื่นๆ ที่เหลือไม่มีความจำเป็น	2.81	0.68	ปานกลาง
7	การศึกษาดูงานด้านการเกษตรนอกพื้นที่สามารถเพิ่มพูนความรู้ให้แก่เกษตรกรได้	3.07	0.82	ปานกลาง
8	การจัดทำแปลงเรียนรู้ด้านการเกษตรในชุมชนสามารถทำให้เกษตรกรรายอื่นๆ นำไปปฏิบัติตามได้อย่างเห็นผลชัดเจนหรือไม่	2.99	0.72	ปานกลาง

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

	ความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	เกณฑ์ ตัดสิน
9	การรวมกลุ่มเกษตรกรในการจัดการการเกษตร ในรูปแบบส่วนรวม เช่น แปลงปลูกพืชตัวอย่าง ของหมู่บ้าน ศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรของ ชุมชน ฯลฯ มีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด การบูรณาการกับหน่วยงานในพื้นที่	2.91	0.71	ปานกลาง
10	สำนักงานเกษตรอำเภอควรมีการบูรณาการ หน่วยงานอื่นๆ เช่น ปกครอง พัฒนาชุมชน ใน การร่วมจัดประชุม/อบรม เพื่อลดความถี่ในการ จัดประชุม/อบรม	2.89	0.70	ปานกลาง
11	ควรให้หน่วยงานความมั่นคง (อส.,ทหาร, ตำรวจ) เข้ามามากำกับดูแลความเรียบร้อยใน ระหว่างการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตรใน พื้นที่ทุกครั้ง	2.99	0.81	ปานกลาง
12	คลินิกเกษตรเคลื่อนที่/หน่วยบริการด้าน การเกษตร มีส่วนในการบรรเทาความเดือดร้อน หรือแก้ไขปัญหาการเกษตรได้หรือไม่ การใช้ช่องทางไกลในการส่งเสริมการเกษตร	2.92	0.70	ปานกลาง
13	การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร (โทรศัพท์เคลื่อนที่) ในการประสานงานกับ เจ้าหน้าที่ที่มีความปลอดภัยสูงกว่าการเดินทางมา พบเจ้าหน้าที่ที่สำนักงานเกษตรอำเภอ	2.92	0.73	ปานกลาง
14	การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร (โทรศัพท์เคลื่อนที่) ในการประสานงานกับ เจ้าหน้าที่ทำให้ความคุ้นเคยและเป็นกันเอง ลดลง การใช้สื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร	2.98	0.82	ปานกลาง
15	ในสภาวะการณ์ปัจจุบันควรมีการมอบหมายให้ อาสาสมัครเกษตรในพื้นที่ทำการคัดเลือกบุคคล ผู้เข้าร่วมโครงการแทนเจ้าหน้าที่เพื่อให้การ ดำเนินโครงการเป็นไปอย่างราบรื่น	2.82	0.75	ปานกลาง

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

	ความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	เกณฑ์ ตัดสิน
16	ในสถานการณ์ปัจจุบันควรมีการมอบหมายให้ อาสาสมัครเกษตรในพื้นที่จัดเก็บข้อมูลทาง การเกษตรแทนเจ้าหน้าที่เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ ถูกต้องครบถ้วนและทันเวลา	2.88	0.79	ปานกลาง
17	ในสถานการณ์ปัจจุบันควรมีการมอบหมายให้ อาสาสมัครเกษตรในพื้นที่กระจายข้อมูล ข่าวสารด้านการเกษตรแทนเจ้าหน้าที่เพื่อให้ ข้อมูลข่าวสารเข้าถึงเกษตรกรโดยตรง	2.85	0.72	ปานกลาง
18	การเสนอโครงการส่งเสริมการเกษตรเพื่อขอรับ งบประมาณจากภาครัฐควรให้ผู้แทนเกษตรกรมี ส่วนร่วมในการเสนอโครงการด้วยเพื่อให้ตรง ตามความต้องการของเกษตรกรโดยแท้จริง	2.96	0.74	ปานกลาง
19	การส่งเสริมการเกษตรและการถ่ายทอดความรู้ โดยใช้ระบบโรงเรียนเกษตรกร (เกษตรกรสอน เกษตรกร) โดยให้เจ้าหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง มีความ เหมาะสมต่อสถานการณ์ในปัจจุบันหรือไม่ การกำหนดช่วงเวลาและกิจกรรมส่งเสริม การเกษตร	2.92	0.73	ปานกลาง
20	เจ้าหน้าที่ควรมีการพบปะและนัดประชุมกลุ่ม เกษตรกรอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อ รับทราบปัญหาและลดความเสี่ยงในการเดินทาง ของเกษตรกรไปยังสำนักงานเกษตรอำเภอ	2.82	0.75	ปานกลาง
21	การจัดการประชุม/อบรมถ่ายทอดความรู้และ เทคโนโลยีต่างๆ ควรจัดที่สำนักงานเกษตร อำเภอ เนื่องจากมีความพร้อมของสื่อและ อุปกรณ์มากกว่าในพื้นที่หรือภาคสนาม	2.92	0.86	ปานกลาง
22	ควรมีการจัดประชุม/อบรม เฉพาะที่จำเป็น เท่านั้นเพื่อลดความเสี่ยงในการเดินทางมา ประชุม/อบรมของเกษตรกร	2.88	0.76	ปานกลาง
23	หลักสูตรการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรควร เน้นแบบเร่งรัดเพื่อประหยัดเวลาและลดความ เสี่ยงต่อการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ	2.81	0.72	ปานกลาง

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

	ความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	เกณฑ์ ตัดสิน
	ผลกระทบของเหตุการณ์ความไม่สงบต่อการ ส่งเสริมการเกษตร			
24	ในกรณีที่มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรในพื้นที่ ควรคำนึงถึงความปลอดภัยของสถานที่มากกว่าความรู้ที่จะได้รับ	2.87	0.73	ปานกลาง
25	การเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรอาจทำให้ตกเป็นเป้าหมายของผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่	2.79	0.71	ปานกลาง
26	เหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นทั้งในพื้นที่ ต.สุโขทัย และพื้นที่ใกล้เคียง มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรหรือไม่	2.85	0.81	ปานกลาง
27	ระยะทางจากที่พักถึงสำนักงานเกษตรอำเภอ มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรหรือไม่	2.92	0.82	ปานกลาง
	แนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตร			
28	เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรเป็นบุคลากรในพื้นที่ และควรมีความเข้าใจในขนบธรรมเนียม ประเพณีและวิถีชีวิตของเกษตรกร	2.92	0.67	ปานกลาง
29	ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบเยี่ยมเยียนรายครัวเรือนในอดีต ยังคงสามารถแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.20	0.79	ปานกลาง
30	เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและสำนักงานเกษตรอำเภอมีความสำคัญต่อการทำการเกษตรและการแก้ไขปัญหา	3.09	0.82	ปานกลาง
	รวม	2.92	0.39	

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมที่ระดับปานกลาง (มีค่าระดับความคิดเห็นเฉลี่ย 2.92 (S.D = 0.39) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า สามารถแยกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1) การสนับสนุนโครงการจากรัฐ

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการเกษตรที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานในพื้นที่ ตรงตามความต้องการของเกษตรกร มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.23 (S.D = 0.73) ในขณะที่การเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรหรือการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ทำให้ขาดความคล่องตัวและไม่มีเวลาพักผ่อน มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 2.81 (S.D = 0.72) แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรยังคงมีความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรเนื่องจากวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินโครงการนั้นตรงต่อความต้องการของเกษตรกร และคิดว่าการเข้าร่วมโครงการหรือการเป็นสมาชิกกลุ่มไม่ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตประจำวันแต่อย่างใด

2) การส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบทั่วไป

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาดูงานด้านการเกษตรนอกพื้นที่ที่สามารถเพิ่มพูนความรู้ให้แก่เกษตรกรได้ มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.07 (S.D = 0.82) ในขณะที่ความเห็นเรื่องการส่งเสริมการเกษตรแบบเน้นเฉพาะพืชเศรษฐกิจหลักในพื้นที่เพียงอย่างเดียว พืชอื่นๆ ไม่มีความจำเป็น มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 2.81 (S.D = 0.68) แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรยังคงมีความต้องการความรู้ด้านการเกษตรเพิ่มเติมโดยการศึกษาดูงานเพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และต้องการเพิ่มความรู้ทางการเกษตรอื่นๆ นอกเหนือจากการเรียนรู้เฉพาะพืชเศรษฐกิจหลักที่มีอยู่ในพื้นที่

3) การบูรณาการกับหน่วยงานในพื้นที่

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้หน่วยงานความมั่นคงมากำกับดูแลความเรียบร้อยในระหว่างการทำกิจกรรมด้านการเกษตรในพื้นที่ทุกครั้ง มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 2.99 (S.D = 0.81) ในขณะที่ความคิดเห็นเรื่องการบูรณาการกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น ปกครอง พัฒนาชุมชน ในการร่วมจัดประชุม/อบรม เพื่อลดความถี่ในการจัดประชุม/อบรม มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 2.89 (S.D = 0.70) แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรยังคงให้ความสำคัญในเรื่องของความปลอดภัยในขณะที่ทำกิจกรรมด้านการเกษตรในพื้นที่ แต่ไม่ได้คิดว่าจะต้องมีการลดความถี่ในการจัดการประชุมหรืออบรมลงแต่อย่างใด

4) การใช้สื่อทางไกลในการส่งเสริมการเกษตร

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร (โทรศัพท์เคลื่อนที่) ในการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ทำให้ความคุ้นเคยและเป็นกันเองลดลง มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 2.98 (S.D = 0.82) ในขณะที่ความคิดเห็นเรื่องการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร (โทรศัพท์เคลื่อนที่) ในการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่มีความปลอดภัยสูงกว่าการเดินทางมาพบเจ้าหน้าที่ที่สำนักงานเกษตรอำเภอ มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 2.92 (S.D = 0.70) แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรยังคงต้องการให้เจ้าหน้าที่มีการติดต่อประสานงานโดยตรง ทั้งการลงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ หรือการเดินทางมาพบเจ้าหน้าที่ของเกษตรกร เพื่อสร้างความคุ้นเคยและเป็นกันเองมากกว่าการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร

5) การใช้สื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสนอโครงการส่งเสริมการเกษตรเพื่อขอรับงบประมาณจากภาครัฐควรให้ผู้แทนเกษตรกรมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการด้วย เพื่อให้ตรงตามความต้องการของเกษตรกรโดยแท้จริง มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 2.96 (S.D = 0.74) ในขณะที่ความคิดเห็นเรื่องในสภาวะการณ์ปัจจุบันควรมีการมอบหมายให้อาสาสมัครเกษตรในพื้นที่ทำการคัดเลือกบุคคลผู้เข้าร่วมโครงการแทนเจ้าหน้าที่เพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างราบรื่น มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 2.82 (S.D = 0.75) แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรต้องการเสนอความต้องการในการขอรับการสนับสนุนโครงการจากภาครัฐเพื่อตอบสนองและต้องการให้แก้ไขปัญหาด้านการเกษตรได้ถูกต้อง และยังให้ความสำคัญแก่เจ้าหน้าที่มากกว่าอาสาสมัครเกษตรในการคัดเลือกบุคคลเป้าหมายเข้าร่วมโครงการ

6) การกำหนดช่วงเวลาและกิจกรรมส่งเสริมการเกษตร

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการประชุม/อบรมถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีต่างๆ ควรจัดที่สำนักงานเกษตรอำเภอ เนื่องจากมีความพร้อมของสื่อและอุปกรณ์มากกว่าในพื้นที่หรือภาคสนาม มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 2.92 (S.D = 0.86) ในขณะที่ความคิดเห็นเรื่องหลักสูตรการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรควรเน้นแบบเร่งรัดเพื่อประหยัดเวลาและลดความเสี่ยงต่อการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 2.81 (S.D = 0.72) แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรยังคงเห็นด้วยในการจัดการประชุม/อบรมถ่ายทอดความรู้ ณ สำนักงานเกษตรอำเภอ โดยสามารถใช้เวลาในการจัดอบรมได้เต็มที่ตามหลักสูตร เนื่องจากมีความพร้อมของสื่อและอุปกรณ์ในการดำเนินงานโดยไม่จำเป็นต้องเร่งรัดและประหยัดเวลาแต่อย่างใด

7) ผลกระทบของเหตุการณ์ความไม่สงบต่อการส่งเสริมการเกษตร

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับระยะทางจากที่พักถึงสำนักงานเกษตรอำเภอที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตร มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 2.92 (S.D = 0.82) ในขณะที่ความคิดเห็นเรื่องการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรอาจทำให้ตกเป็นเป้าหมายของผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 2.79 (S.D = 0.71) แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรยังคงให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรโดยไม่ได้คิดว่าตกเป็นเป้าหมายของผู้ก่อความไม่สงบ แต่ยังคงมีความกังวลในเรื่องของระยะทางในการเดินทางมาเข้าร่วมโครงการ ณ สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย

8) แนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบส่งเสริมการเกษตรแบบเยี่ยมเยียนรายครัวเรือนในอดีต ยังคงสามารถแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.20 (S.D = 0.79) ในขณะที่ความคิดเห็นเรื่องเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรเป็นบุคลากรในพื้นที่ และควรมีความเข้าใจในขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตของเกษตรกร มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 2.92 (S.D = 0.67) แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรยังคงมีความเชื่อมั่นในระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบเยี่ยมเยียนรายครัวเรือนในอดีตว่าสามารถแก้ไข

ปัญหาด้านการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีได้เจาะจงว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะต้องเป็นบุคลากรในพื้นที่หรือต้องความเข้าใจในขนบธรรมเนียมประเพณีของเกษตรกรมากนัก

4.4 ข้อเสนอแนะของเกษตรกร

1) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน

- (1) อยากให้เจ้าหน้าที่มาอบรมให้ความรู้ด้านการเกษตรในหมู่บ้านหรือไม่ก็นำเกษตรกรไปดูงานด้านการเกษตรที่ต่างจังหวัด (ยกเว้นสามจังหวัดชายแดนใต้)
- (2) นำบุคคลในหมู่บ้านเข้ารับการอบรมหรือให้ตัวแทนเป็นสื่อกลางในการพัฒนาเพิ่มความรู้แก่กลุ่มเกษตรกร
- (3) ส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้
- (4) ส่งเสริมการเกษตรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
- (5) ส่งเสริมการรวมกลุ่มในหมู่บ้านเพื่อสร้างรายได้แก่ครอบครัว
- (6) ถ้ามีการปลูกพืชผลแล้วได้รับผล อยากรจะให้หน่วยงานของรัฐหรือการเกษตรมาติดต่อซื้อผลผลิต
- (7) อยากรให้หน่วยงานมีการนำพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ มาจำหน่ายให้มีราคาถูกกว่าท้องตลาด
- (8) ควรมีการสนับสนุนพันธุ์ผักและปุ๋ยให้แก่ครัวเรือน
- (9) ส่งเสริมให้มีรายได้ชุมชน และอยากรให้ช่วยเหลือเรื่องเงินทุนในการทำการเกษตร
- (10) จัดหาอุปกรณ์การเกษตรมาแจกจ่ายชาวบ้าน ระดมเงินทุนและส่งนักวิจัยช่วยแก้ปัญหาแก่ชาวบ้าน และจัดการอบรมเพื่อส่งเสริมความรู้ทางการเกษตร
- (11) ควรให้มีการประกันราคาเกษตรในภาวะที่เศรษฐกิจตกต่ำ
- (12) สนับสนุนให้มีการจัดตลาดนัดการเกษตรในชุมชนเดือนละ 2 ครั้ง
- (13) ควรมีการจัดตั้งกลุ่มในแต่ละหมู่บ้าน มีการความรู้และส่งเสริมการเกษตร โดยมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ด้านการเกษตรเป็นหัวหน้ากลุ่ม เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2) ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและการช่วยเหลือของหน่วยงานสำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย

- (1) อยากรให้เจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลแบบจริงจังและติดตามการทำงานของเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง
- (2) ให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเข้าเยี่ยมเกษตรกรในพื้นที่ต่างๆ ตามเวลาสมควร เพราะเจ้าหน้าที่จะทราบปัญหาและสามารถแก้ปัญหาของเกษตรกรได้ทันเวลา
- (3) อยากรให้เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ให้มากกว่าเดิม
- (4) อยากรให้เจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษาทางการเกษตร โดยการให้คำแนะนำทางการเกษตรรายบุคคล/ครัวเรือน
- (5) ให้มีการพบปะเกษตรกรอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

(6) ควรให้มีการจัดตั้งศูนย์ร้องเรียนที่ประชาชนสามารถเข้าถึง เพื่อสามารถบอกถึงปัญหาของเกษตรกรได้

4.5 แบบสอบถามของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

1) สภาพแวดล้อม

1.1) ลักษณะการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทำกิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทำกิน พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นที่ดินของตนเองที่ได้รับการสืบทอดตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ และบางส่วนเป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์แต่มีการเข้าไปใช้ประโยชน์มาตั้งแต่อดีตเช่นกัน เกษตรกรจะเน้นการใช้ที่ดินในการปลูกพืชเป็นหลัก รองลงมาคือ การเลี้ยงสัตว์ และการประมงตามลำดับ

1.2) ลักษณะการประกอบอาชีพทางการเกษตร

อาชีพหลักของเกษตรกรคือ อาชีพทำสวนยางพารา รองลงมาคือทำสวนไม้ผลและไม้ยืนต้น (ปาล์มน้ำมัน) และมีอาชีพเสริมคือ การเลี้ยงสัตว์ เช่น โค กระบือ แพะ สุกร ไก่พื้นเมือง และการประมง เช่น การเลี้ยงปลาในบ่อดิน กระจัง และบ่อพลาสติก

2) ปัจจัยนำเข้า

2.1) ความแตกต่างของวิธีการส่งเสริมการเกษตรในอดีต (ก่อนปี พ.ศ.2547) และปัจจุบัน

มีความแตกต่าง เนื่องจากในอดีตครัวเรือนเกษตรกรมีน้อย ประกอบกับมีความปลอดภัยในการเดินทาง รวมถึงในอดีตเกษตรกรยังไม่มีเทคโนโลยีในการศึกษาและรับทราบข้อมูล ข่าวสารวิชาการทางการเกษตรมากนัก เกษตรกรจึงให้การยอมรับและมีความกระตือรือร้นในการร่วมมือทำกิจกรรมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นอย่างดี รวมถึงเจ้าหน้าที่สามารถลงพื้นที่เพื่อเยี่ยมเยียนและส่งเสริมอาชีพการเกษตรให้แก่เกษตรกรได้อย่างทั่วถึงและบ่อยครั้ง แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบขึ้น (หลังปี พ.ศ. 2547) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีการลงพื้นที่น้อยลง ในบางพื้นที่ก็ไม่สามารถเข้าไปปฏิบัติงานได้ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานโดยอาศัยผู้แทนชุมชนหรืออาสาสมัครเกษตรตำบล/หมู่บ้าน มาช่วยเหลือด้านการประสานงานในพื้นที่ ตลอดจนการจัดเก็บข้อมูลและการแจ้งเตือนการระบาดของศัตรูพืชให้แก่เจ้าหน้าที่อีกทางหนึ่ง

2.2) จุดมุ่งเน้นของโครงการส่งเสริมการเกษตรที่ลงสู่พื้นที่ปฏิบัติงาน

ลักษณะโครงการส่วนใหญ่จะเน้นการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรเพื่อพัฒนาให้ผลผลิตมีคุณภาพ ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อให้มีความเข้มแข็ง ให้เกษตรกรสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในแปลงไร่นาของตนเองได้ เพื่อการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ มีความปลอดภัย เป็นแหล่งที่มาของรายได้และความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครอบครัว

2.3) การยึดหลักการส่งเสริมการเกษตรที่ถูกต้องเพื่อให้เกษตรกรได้รับประโยชน์สูงสุด

การส่งเสริมการเกษตรในสภาวะการณ์ปัจจุบัน ต้องมีความยืดหยุ่นและปรับให้เหมาะสมกับสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น รวมถึงต้องพิจารณาถึงพื้นที่และลักษณะของเกษตรกร ด้วยว่ามีการยอมรับการส่งเสริมการเกษตรมากขึ้นเพียงใด การส่งเสริมการเกษตรในปัจจุบันมีการใช้

เทคโนโลยีในการสื่อสารกันมากขึ้น และอาศัยการทำงานผ่านผู้แทนหรืออาสาสมัครเกษตรมากขึ้น เพราะในความเป็นจริงแล้วเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีภาระความรับผิดชอบหลายด้าน ประกอบกับ ครूरวเรือนเกษตรกรมีมากขึ้นจนไม่สามารถเข้าไปดูได้อย่างทั่วถึง จึงทำให้ต้องอาศัยผู้ช่วยเพื่อให้งาน เกิดความสำเร็จและเกษตรกรได้รับประโยชน์เช่นเดิม

2.4) ความเหมาะสมในด้านของงบประมาณโครงการส่งเสริมการเกษตร

ในบางโครงการมีงบประมาณที่น้อยเกินไป ไม่สามารถดำเนินการให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ได้ ขณะเดียวกันก็ทำให้เกษตรกรบางกลุ่มพลาดโอกาสที่จะเข้าร่วมโครงการ แต่ในบางโครงการก็ มีงบประมาณที่มากพอในการขับเคลื่อนให้ครอบคลุมพื้นที่ที่เหมาะสม และเกษตรกรที่สนใจก็สามารถ เข้าร่วมโครงการได้อย่างทั่วถึงด้วย

2.5) ความเหมาะสมของสื่อ ครู ภัณฑ ์ ยานพาหนะ ในการดำเนินการส่งเสริม การเกษตรในพื้นที่

ในบางครั้งยังขาดการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ หรือให้การสนับสนุนแล้วไม่ เพียงพอในการใช้งาน ทำให้ประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่มีไม่มากนัก

2.6) ผลของสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น กับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และความสนใจเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร

เมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ใกล้เคียงหรือในพื้นที่ปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนแผนการปฏิบัติงาน เช่น การเลื่อนวันนัดทำกิจกรรม เปลี่ยนแปลงเวลา หรือการเปลี่ยนสถานที่ เพื่อความปลอดภัยทั้งตัวของเจ้าหน้าที่เองและความปลอดภัยของเกษตรกร ในส่วนของความสนใจเข้าร่วมโครงการของเกษตรกรในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ เกษตรกรจะ เข้าร่วมกิจกรรมค่อนข้างน้อย และอาจมีการต่อรองเรื่องระยะเวลาในการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยี ทางการเกษตรให้มีความกระชับและรวบรัดมากยิ่งขึ้น และอาจมีการต่อรองเรื่องของสถานที่ในการจัด กิจกรรมที่อาจจะต้องเปลี่ยนแปลงไปยังที่ที่มีความปลอดภัยสูง

3) กระบวนการดำเนินงาน

3.1) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินโครงการส่งเสริมการเกษตร

โครงการส่งเสริมการเกษตร จำเป็นที่จะต้องดำเนินการตามคู่มือปฏิบัติงานโครงการ เป็นหลัก แต่ในส่วนอื่นๆ นอกเหนือจากวิธีการดำเนินงาน เกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการดำเนิน โครงการ สามารถสรุปได้ดังนี้

- (1) การร่วมกันคัดเลือกพื้นที่ดำเนินการ
- (2) การคัดเลือกเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ
- (3) การประชาสัมพันธ์โครงการในพื้นที่
- (4) การจัดเก็บข้อมูลและการแจ้งข่าวสารต่างๆ ในพื้นที่
- (5) การเสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไขในการดำเนินงาน

3.2) การบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน

มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานพัฒนา ชุมชน สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ สำนักงานประมงอำเภอ ฯลฯ ในกรณีที่โครงการมีความเกี่ยวข้องหรือ ต้องการวิทยากรในการให้ความรู้แก่เกษตรกร ในส่วนของพื้นที่เสี่ยงอาจจะมีการประสานงานกับหน่วย

กำลังความมั่นคงในพื้นที่ เช่น ทหาร ตำรวจ เพื่อติดตามเฝ้าระวังในเส้นทางระหว่างการเดินทาง หรือ ในระหว่างการจัดกิจกรรมในพื้นที่ นอกจากนี้หน่วยความมั่นคงในพื้นที่ ยังมีการประสานข้อมูลความปลอดภัยและการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ เพื่อประกอบการตัดสินใจในการจัดกิจกรรมโครงการตามแผนที่วางไว้

3.3) ความร่วมมือของเกษตรกรในการเข้ารับการถ่ายทอดเทคโนโลยี นอกพื้นที่ตำบลสุโขทัย

หากมีการจัดกิจกรรมโครงการ ณ สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย เกษตรกรส่วนใหญ่ก็ยังคงให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรม เพราะคิดว่าสถานที่มีความปลอดภัยและเป็น การเข้ารับการส่งเสริมการเกษตรที่จะส่งผลดีต่อการประกอบอาชีพ แต่ทั้งนี้หากมีการจัดกิจกรรมโครงการ ในสถานที่อื่นๆ เช่นในพื้นที่ตำบลอื่นๆ เกษตรกรก็จะให้ความร่วมมือน้อยลง เพราะความไม่แน่ใจเรื่อง ความปลอดภัยระหว่างการเดินทาง ตลอดจนมีความกังวลเรื่องระยะทางในการเดินทางที่ต้องใช้เวลา มากและอาจจะกระทบกับภารกิจที่เป็นเรื่องหลักของครอบครัว

3.4) ความสะดวกและความคล่องตัวในการดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่

เจ้าหน้าที่ที่มีความสะดวกและสามารถลงพื้นที่เพื่อดำเนินการถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรได้ แต่หากเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบขึ้นในพื้นที่ใกล้เคียง หรือในพื้นที่ปฏิบัติงาน ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานให้มีความเหมาะสมเพื่อความปลอดภัยทั้งตัวของเจ้าหน้าที่ และเกษตรกร ตลอดจนมีการปรับรูปแบบการดำเนินโครงการให้มีความกระชับรัดกุม แต่จะต้องอยู่บน พื้นฐานของความถูกต้องและครบถ้วนตามคู่มือการปฏิบัติงานโครงการเป็นหลัก

4) ผลผลิต

4.1) ความสำเร็จของโครงการส่งเสริมการเกษตรที่ลงสู่พื้นที่ และบทบาทในการ แก้ไข/บรรเทาปัญหาความไม่สงบในพื้นที่

ความสำเร็จของโครงการขึ้นอยู่กับว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาเรื่องคุณภาพชีวิตได้มาก น้อยเพียงใด ในบางโครงการของบางหน่วยงาน ไม่สามารถที่จะตอบโจทย์ความต้องการของเกษตรกร ในพื้นที่ได้ เนื่องจากเป็นโครงการที่มาจากส่วนกลางมิได้มาจากความต้องการของประชาชนในพื้นที่ อย่างแท้จริง ในส่วนของบทบาทในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบนั้น การเข้าร่วมโครงการของภาครัฐ อาจมีส่วนในการป้องกันการถูกชักจูงไปในทางที่ผิดได้บ้างบางส่วน เนื่องจากเมื่อครอบครัวมีคุณภาพ ชีวิตที่ดีขึ้นก็ไม่จำเป็นต้องดิ้นรนหาหนทางที่ผิดเพื่อหารายได้เพิ่มขึ้น

4.2) ประโยชน์จากงานวิจัยต่อการดำเนินงานของหน่วยงาน

ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการปรับแนวทางการส่งเสริมการเกษตรให้เข้ากับ สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น เป็นการหาแนวทางร่วมกันจากความคิดเห็นของเกษตรกรและ ความเห็นของเจ้าหน้าที่ในการหารูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมที่สุด และอาจจะนำไปปรับใช้ ในพื้นที่ใกล้เคียงได้

4.6 การสังเคราะห์รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประมวลผลแบบสอบถามของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร สามารถนำมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา ได้ดังนี้

1) การสังเคราะห์ข้อมูลจากเกษตรกร

1.1) เกษตรกรมีบทบาทในการเสนอปัญหาความเดือดร้อนด้านการเกษตร มีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือแจ้งข้อมูลและร่วมเสนอแนะปัญหาของการดำเนินงานโครงการในระดับปานกลาง

1.2) โครงการส่งเสริมการเกษตรที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานในพื้นที่ ยังคงตรงตามความต้องการของเกษตรกร

1.3) การศึกษาดูงานด้านการเกษตรนอกพื้นที่สามารถเพิ่มพูนความรู้ให้แก่เกษตรกรได้

1.4) ควรให้หน่วยงานความมั่นคงมากำกับดูแลความเรียบร้อยในระหว่างการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตรในพื้นที่ทุกครั้ง

1.5) เกษตรกรยังคงต้องการให้เจ้าหน้าที่มีการติดต่อประสานงานโดยตรง ทั้งการลงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ หรือการเดินทางมาพบเจ้าหน้าที่ของเกษตรกร เพื่อสร้างความคุ้นเคยและเป็นกันเองมากกว่าการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร

1.6) การเสนอโครงการส่งเสริมการเกษตรเพื่อขอรับงบประมาณจากภาครัฐควรให้ผู้แทนเกษตรกรมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการด้วยเพื่อให้ตรงตามความต้องการของเกษตรกรโดยแท้จริง

1.7) การจัดการประชุม/อบรมถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีต่างๆ ที่เป็นงานวิชาการความรู้ใหม่ ควรจัดที่สำนักงานเกษตรอำเภอ เนื่องจากมีความพร้อมของสื่อและอุปกรณ์มากกว่าในพื้นที่หรือภาคสนาม

1.8) เกษตรกรยังคงให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรโดยไม่ได้คิดว่าจะเป็นเป้าหมายของผู้ก่อความไม่สงบ แต่ยังคงมีความกังวลในเรื่องของระยะทางในการเดินทางมาเข้าร่วมโครงการ ณ สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย

1.9) ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบเยี่ยมเยียนรายครัวเรือนในอดีต ยังคงสามารถแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) การสังเคราะห์ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

2.1) เกษตรกรยังคงให้ความร่วมมือในการเสนอปัญหาและแจ้งข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรแก่เจ้าหน้าที่พอสมควร

2.2) โครงการส่งเสริมการเกษตรที่ลงสู่พื้นที่ มุ่งเน้นให้เกษตรกรสามารถสร้างรายได้ที่มั่นคงและพึ่งพาตนเองได้

2.3) การส่งเสริมการเกษตรในปัจจุบันต้องมีการปรับแผนการปฏิบัติงานโดยจะใช้ผู้แทนหรืออาสาสมัครเกษตรกรมากขึ้น เนื่องจากครัวเรือนเกษตรกรมีมากขึ้น

2.4) เจ้าหน้าที่ยังคงมีความคล่องตัวและสะดวกในการลงพื้นที่ แต่หากเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบก็ต้องคำนึงถึงความปลอดภัย และมีการปรับแผนการดำเนินงานตามความเหมาะสม

3) รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบ

3.1) การใช้ระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบฝึกรวมและเยี่ยมเยียนเป็นหลัก เพื่อการรับทราบปัญหาและความเดือดร้อนของเกษตรกรในพื้นที่

3.2) การส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการเสนอแนะ วางแผน เสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรให้มากขึ้น

3.3) การปรับรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการเกษตรให้เข้ากับสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน เช่น กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม สถานที่ในการปฏิบัติงานควรมีความสะดวกและปลอดภัย

3.4) การส่งเสริมการเกษตรแบบเน้นการมีส่วนร่วมของเกษตรกรให้มีบทบาทและความสำคัญในการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่มากขึ้น เช่น การแต่งตั้งผู้แทนภาคเกษตรเพื่อประสานงานระหว่างเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ ตลอดจนเป็นผู้แทนในการเสนอโครงการด้านการเกษตรต่างๆ ด้วย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าเกษตรกรในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา มีพื้นที่ทำกินมากกว่า 10 ไร่ขึ้นไป มีสมาชิกในครัวเรือน 4-5 คน และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 5,000-10,000 บาท ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบการส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรยังคงมีความต้องการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีการลงพื้นที่เพื่อพบปะเกษตรกร มีการเยี่ยมเยียนและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร และต้องการให้เปิดโอกาสในการรับฟังความคิดเห็น หรือให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงาน/โครงการส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้การดำเนินโครงการตรงตามความต้องการของเกษตรกรให้มากที่สุด ในส่วนของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกิจกรรมทางการเกษตรนั้น เกษตรกรยังคงให้ความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูลและแจ้งข่าวสารต่างๆ ให้แก่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร โดยมิได้มีความกังวลว่าการทำงานกับภาครัฐจะส่งผลกระทบต่อความไม่ปลอดภัยในชีวิตที่เกี่ยวข้องกับความไม่สงบในพื้นที่ ในส่วนของการเดินทางมารับความรู้หรือการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตร ณ สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย ซึ่งมีระยะทางห่างจากที่พักประมาณ 9-15 กิโลเมตร เกษตรกรถือว่าไม่เป็นอุปสรรคหากการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรนั้นมีความสำคัญและเป็นแหล่งที่มาของความมั่นคงทางเศรษฐกิจในครัวเรือน แต่ทั้งนี้ทางเจ้าหน้าที่จะต้องกำหนดกรอบระยะเวลาให้มีความเหมาะสม คือช่วงเวลา 13.00-15.00 น. ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกษตรกรเสร็จสิ้นภารกิจจากการประกอบอาชีพหลัก (ทำสวนยางพารา) เป็นที่เรียบร้อยแล้วจึงจะทำให้การดำเนินโครงการหรือการให้ความร่วมมือในด้านกิจกรรมทางการเกษตร หรือการยอมรับการส่งเสริมการเกษตรจะเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

ในส่วนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรมีการปรับกระบวนการส่งเสริมการเกษตรให้เหมาะสม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเกษตรกรให้มากขึ้น เน้นการเปิดโอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การเสนอแนะปัญหาในการดำเนินโครงการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของชุมชนแต่ละแห่ง ทั้งนี้ดังที่กล่าวมาข้างต้นคือเกษตรกรยังคงมีความต้องการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรลงพื้นที่เพื่อพบปะเยี่ยมเยียนและรับฟังปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น การระบาดของแมลงศัตรูพืช การแก้ไขปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ การพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพ ช่องทางการตลาดสำหรับสินค้าเกษตร และความต้องการปัจจัยการผลิตเพื่อเป็นต้นทุนในการทำกิจกรรมทางการเกษตรของครอบครัว

ด้านการขับเคลื่อนโครงการส่งเสริมการเกษตรภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรเปิดโอกาสให้เกษตรกรมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ รวมถึงเจ้าหน้าที่ก็ควรมีการพัฒนารูปแบบการให้ความรู้ เช่น การสนับสนุนการถ่ายทอดเทคโนโลยีผ่านกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร หรือการนำเกษตรกรไปดูงาน ณ แปลงตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นแนวทางในการนำวิทยาการมาปรับใช้ในแปลงของ

ตนเอง ตลอดจนการนำเสนอแผนงานการเกษตรร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสามารถตั้งจ่ายงบประมาณโครงการเองได้เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรให้มีความสมบูรณ์และเกิดประโยชน์แก่เกษตรกรภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอย่างสูงสุด และสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้มีความอยู่ดีกินดีได้อย่างยั่งยืน

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

จากผลการศึกษารูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน กรณีศึกษา: ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา มีข้อเสนอแนะดังนี้

(1) รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน กรณีศึกษา: ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีการใช้ระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนมากที่สุด เนื่องจากเป็นสิ่งที่เกษตรกรให้ความสำคัญและมีความต้องการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติงานในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีแผนการออกติดตามเยี่ยมเยียนเกษตรกร ในกรณีที่พื้นที่ไม่มีความเสี่ยงมากนักก็อาจจะมีการลงพื้นที่ได้บ่อยครั้ง เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และเป็นกลไกในการขับเคลื่อนแผนงาน/โครงการที่ดำเนินการในชุมชนให้เกิดความสำเร็จและมีประสิทธิภาพสูงสุด

(2) ในส่วนของการมีส่วนร่วมของเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีการเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานโครงการ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจคัดเลือกพื้นที่และบุคคลผู้เข้าร่วมโครงการ รวมทั้งประเด็นวิชาการทางการเกษตรที่เกษตรกรต้องการได้รับความรู้เพิ่มเติม เพื่อให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และควรเลือกช่วงระยะเวลาในการดำเนินโครงการที่มีความเหมาะสมเพื่อให้เกษตรกรได้รับประโยชน์สูงสุดเช่นกัน

(3) ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ปฏิบัติงาน หรือในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีการประสานงานกับเกษตรกรหรือผู้แทนในพื้นที่ ในการปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรให้มีความเหมาะสม ทั้งนี้ อาจมีการเปลี่ยนแปลงวัน เวลา หรือสถานที่ดำเนินโครงการเพื่อความปลอดภัยของทั้งเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ตลอดจนการประสานงานกับหน่วยรักษาความปลอดภัยในพื้นที่ เพื่อช่วยกำกับดูแลเส้นทางและรักษาความปลอดภัยในขณะการปฏิบัติงาน

5.2.2 ข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษารูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน กรณีศึกษา: ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา ในครั้งนี้ ควรมีการเพิ่มประเด็นรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรก่อนการเกิดสถานการณ์ความไม่สงบ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของผลการวิจัยอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรที่จะมีการใช้กลุ่มเกษตรกรตัวอย่างจากพื้นที่ที่มีความหลากหลาย เช่น เกษตรตัวอย่างในพื้นที่ตำบลอื่นๆ ในอำเภอสุโขทัย เพื่อ

ทำการศึกษาเปรียบเทียบในแต่ละพื้นที่ และนำผลการศึกษาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย) ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2545. **ระบบส่งเสริมการเกษตร**. ฝ่ายเอกสารคำแนะนำ กองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2552. **โครงการส่งเสริมการเกษตรเฉพาะกิจในเขตพิเศษเฉพาะกิจชายแดนใต้**. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2552) สืบค้นจาก <http://www.plan.doae.go.th/PBG>
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2559. **คู่มือการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร**. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2559. **ระบบส่งเสริมการเกษตร MRCF**. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- จงศักดิ์ ทยานิธิกุล. 2548. **ผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อเกษตรกรชาวสวนลองกอง อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส**. วิทยานิพนธ์สาขาธุรกิจเกษตร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.
- จำนงค์ จุลเอียด, พรชุลย์ นิลวิเศษ, บำเพ็ญ เขียวหวาน และสมจิต โยธะคง. 2558. รูปแบบการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางพาราในจังหวัดชายแดนภาคใต้. **วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์**. 7(1): 135-145.
- ซูห์เทพ พงศ์สร้อยเพชร. 2530. **การส่งเสริมการเกษตรเบื้องต้น**. กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (แปลจาก An Introduction to Agricultural Extension ของ A.T Mosher. 2519)
- ชุตตา แก้วละเอียด. 2551. ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของชาวสวนยางพารากับเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา** 3(1): 68-76.
- ดุขฎี ณ ลำปาง. 2553. เอกสารฝึกอบรมหลักสูตร **การเสริมทักษะด้านการส่งเสริมการประมง**. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทิพวรรณ กิตติวิบูลย์. 2550. เหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้: เปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุและข้อเสนอแนะระหว่างผู้ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ที่นับถือศาสนาต่างกัน. **วารสารพัฒนาสังคม** 9(1): 30-84.
- ที่ว่ากรมอำเภอสุโขทัย. 2552. **แบบรายงานความก้าวหน้าการบริหารโครงการ พนม. (228,000 บาท) ตามโครงการพนม. ปี 2552**. อำเภอสุโขทัย จังหวัดนราธิวาส (ยอต ณ วันที่ 24 กรกฎาคม 2552)
- บายฮียะ เจ๊ะด๊ะ, ชนิษฐา ชุสุข. 2558. **เหตุการณ์ความไม่สงบที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลตันหยง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี**. เอกสารการประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 วันที่ 28 มิถุนายน 2558. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

- ประจักษ์ เทพคุณ, ภาณุพันธุ์ ประภาวิกุล และอภิญญา รัตนไชย. 2557. รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดนราธิวาส. **วารสารแก่นเกษตร** 42(ฉบับพิเศษ 1): 571-577.
- ฝ่ายข่าว. 2548. **10 ข่าวเด่นปี 47**. คม ชัด ลึก. ปีที่ 4 ฉบับที่ 1,176 หน้า 9.
- วสันต์ กู้เกียรติกุล และคณะ. 2545. **ระบบส่งเสริมการเกษตร จังหวัดยะลา**. รายงานการวิจัยสำนักงานเกษตรจังหวัดยะลา กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- วสันต์ กู้เกียรติกุล. 2546. **การพัฒนาชนบทกับการส่งเสริมการเกษตร**. สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 5 จังหวัดสงขลา. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี. 2549. **ความรุนแรงเชิงโครงสร้างหรือโครงสร้างความรุนแรงในจังหวัดชายแดนใต้ สถานการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในรอบ 2 ปี (พ.ศ.2547-2548)**. ศูนย์เฝ้าระวังเชิงองค์ความรู้สถานการณ์ภาคใต้ สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2555. สืบค้นจาก <http://www.deepsouthwatch.org/node/16>
- ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี. 2551. **2547-2550: สี่ปีของ 'ความไม่มั่นคงที่มีเสถียรภาพ' ของจังหวัดชายแดนภาคใต้**. ศูนย์เฝ้าระวังเชิงองค์ความรู้สถานการณ์ภาคใต้. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2555. สืบค้นจาก <http://www.deepsouthwatch.org/node/196>
- ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. 2552. **แนวทางการปฏิบัติงานโครงการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (พนพ.) ปี 2552**. ส่วนประสานงานการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสำนักประสานนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม.
- สุภาภรณ์ พนัสนาซี และคณะ. 2557. **สรุปสถิติเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจำปี 2557: ปีที่มีจำนวนเหตุการณ์น้อยที่สุดในรอบ 11 ปี**. คณะทำงานฐานข้อมูลเหตุการณ์ชายแดนใต้ (DSID) ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2560. สืบค้นจาก <http://www.deepsouthwatch.org/node/6596>
- สมคิด พรหมจ้อย. 2544. **เทคนิคการประเมินโครงการ**. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- สุปราณี เวชประสิทธิ์. 2550. **การประเมินโครงการศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวัดอาทิตย์**. จังหวัดสมุทรปราการ.
- เสรี ศรีหะไตร และคณะ. 2550. **คู่มือการปฏิบัติงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้านจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พนม.)**. ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้.
- สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย. 2552. **รายงานผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**. เอกสารประกอบคำบรรยายผลการดำเนินโครงการ.
- สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย. 2553. **ข้อมูลพื้นฐานการเกษตร ปี 2553**. เอกสารข้อมูลพื้นฐานการเกษตรระดับอำเภอ.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. 2550. **โจรได้ฆ่าเผา 4 ศพ บัณฑิตทหารเจ็บบอก 6**. สืบค้นเมื่อ 6 ตุลาคม 2555. สืบค้นจาก http://www.royalthaipolice.go.th/showdetail.php?news_ID=231

- เสียงใต้รายวัน. 2551. กดบึ๋มนายอำเภอตาย-เจ็บ. ข่าวภาคใต้. สืบค้นเมื่อ 6 ตุลาคม 2555.
สืบค้นจาก http://www.siangtai.com/TH/newssouth_detail.php?News_ID=7730
- อภิญา กังสนารักษ์. 2544. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับ
คณะของสถาบันอุดมศึกษา. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลสุโขทัย. 2559. ข้อมูลทั่วไปตำบลสุโขทัย. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม
2559. สืบค้นจาก <http://www.sungaijadi.go.th>
- Best, J. W. 1997. **Research in Education**, New Jersey: Prentice – Hall.
- Hassarungsee, R., Batprakhon, C. and Tuansiri E. 2009. **Building Peace and People's
Security in Southeast Asia: Case Study on the Three Southern Provinces
of Thailand Social Agenda Working Group**. Chulalongkorn University
Social Research Institute.
- Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. 1970. Determining sample size for research activities.
Educational and Psychological Measurement 30: 607-610.

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1

แบบสอบถามเกษตรกร

เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน

กรณีศึกษา : ตำบลสุไหงปาตี อำเภอสุไหงปาตี จังหวัดนราธิวาส

โดย นางกิตติวรรณ มะโนภักดิ์

อาจารย์ที่ปรึกษา รศ.ดร. อยุทธ์ นิสสภา กรรมการที่ปรึกษา

หน่วยงาน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

คำชี้แจงในการตอบคำถาม

1. แบบสอบถามชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน กรณีศึกษา : ตำบลสุไหงปาตี อำเภอสุไหงปาตี จังหวัดนราธิวาส
2. แบบสอบถามชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ในการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คำตอบทุกข้อในแบบสอบถามถือเป็นความลับและผู้วิจัยขอรับรองว่าข้อมูลที่ท่านตอบแบบสอบถามจะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด
3. โปรดอ่านคำแนะนำแต่ละส่วนก่อนตอบแบบสอบถาม และกรุณาตอบแบบสอบถามทุกข้อ เพื่อให้คำตอบของท่านสามารถใช้เป็นข้อมูลที่สมบูรณ์ในงานวิจัยครั้งนี้
4. แบบสอบถามสำหรับเกษตรกร จะแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ ต.สุไหงปาตี

อ.สุไหงปาตี จ.นราธิวาส

ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยมีค่าของระดับความหมายดังนี้

5 คือ มีส่วนร่วมมากที่สุด หมายถึง มีการปฏิบัติทุกครั้ง

4 คือ มีส่วนร่วมมาก หมายถึง มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอแต่อาจขาดอยู่บ้างบางครั้ง

3 คือ มีส่วนร่วมปานกลาง หมายถึง มีการปฏิบัติบ้างแล้วแต่โอกาสและความสะดวก

2 คือ มีส่วนร่วมน้อย หมายถึง มีการปฏิบัติบ้างเล็กน้อย

1 คือ น้อยที่สุด หมายถึง ไม่เคยมีการปฏิบัติเลย

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมภายใต้

สถานการณ์ความ

ไม่สงบในปัจจุบัน

ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยมีค่าของระดับความหมายดังนี้

5 คือ เห็นด้วยมากที่สุด

4 คือ เห็นด้วยมาก

3 คือ เห็นด้วยปานกลาง

2 คือ เห็นด้วยน้อย

1 คือ เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบใน
ปัจจุบัน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา
ณ โอกาสนี้

(นางกิตติวรรณ มะโนภักดิ์)
นักศึกษาปริญญาโท สาขาพัฒนาการเกษตร
คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เลขที่แบบสอบถาม

ตอนที่ 1

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงใน หน้าข้อความที่เป็นจริงและเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

 1) ชาย 2) หญิง

2. อายุ ..... ปี

3. ระดับการศึกษาสูงสุด

 1) ประถมศึกษา 2) มัธยมศึกษาตอนต้น 3) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. 4) อนุปริญญา 5) ปริญญาตรี 6) สูงกว่าปริญญาตรี4. สถานภาพ 1) โสด 2) สมรส 3) หม้าย/หย่าร้าง 4) อื่นๆ

(ระบุ).....

5. อาชีพหลัก

 1) ทำสวนยางพารา 2) ทำสวนผลไม้ 3) ปลุกพืชผัก/พืชไร่ 4) ทำสวนไม้ยืนต้น

(ปาล์ม น้ำมัน, มะพร้าว)

 5) ประมง (เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ) 6) ปศุสัตว์ (สัตว์ปีก, โค, สุกร) 7) ทำไร่นาสวนผสม (ปลุกพืช, เลี้ยงสัตว์, ประมง)

6. จำนวนสมาชิกในครอบครัว (รวมถึงตัวท่านด้วย) .....คน แบ่งเป็น

- ประกอบอาชีพทางการเกษตร .....คน

- ประกอบอาชีพอื่นๆ .....คน

7. พื้นที่ทำการเกษตร

 1) 0 - 1 ไร่ 2) 2 - 4 ไร่ 3) 5 - 9 ไร่ 4) 10 ไร่ ขึ้นไป

8. ตำแหน่งในท้องถิ่น

 1) ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2) สมาชิก อบต. 3) อาสาสมัครเกษตร 4) สมาชิกกลุ่มส่งเสริมการเกษตร/
แม่บ้านเกษตรกร 5) เกษตรกรทั่วไป 6) อื่นๆ.....

9. รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน

 1) ต่ำกว่า 5,000 บาท 2) 5,001 - 10,000 บาท 3) 10,001 - 15,000 บาท 4) 15,001 - 20,000 บาท

- 5) 20,001 – 25,000 บาท   6) 25,001 บาทขึ้นไป

10. ระยะทางจาก ที่พัก ถึง สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย จังหวัดนราธิวาส ..... กิโลเมตร

11. ช่วงเวลาที่คิดว่าเหมาะสมในการรับการส่งเสริมการเกษตร/ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร/รับบริการทางการเกษตร

- 1) 08.00 – 10.00 น.   2) 10.00 – 12.00 น.
 3) 13.00 – 15.00 น.   4) 15.00 – 17.00 น.
 5) อื่นๆ.....

ตอนที่ 2

ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ ต.สุโขทัย
อ.สุโขทัย จ.นราธิวาส

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ในข้อความที่ท่านพิจารณาเห็นว่าเป็น **ระดับการมีส่วนร่วมของท่าน** ในการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนราธิวาส

การมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
การมีส่วนร่วมด้านความคิดและการตัดสินใจ					
1. การร่วมเสนอปัญหาความเดือดร้อนด้านการเกษตรของท่านหรือชุมชนต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร					
2. การร่วมเสนอโครงการที่เป็นประโยชน์ในด้านการพัฒนาการเกษตรและการส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น					
3. การร่วมตัดสินใจในการวางแผนการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ (สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย)					
การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติตามกิจกรรมส่งเสริมการเกษตร					
4. การร่วมฝึกอบรม/ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร					
5. การนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปปฏิบัติในครัวเรือนของตนเองหรือทำกิจกรรมการเกษตรตามหลักสูตรที่ได้รับการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร					
6. การนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรม ไปถ่ายทอดหรือเผยแพร่ให้บุคคลอื่นได้รับทราบและปฏิบัติตาม					
7. การร่วมเป็นผู้นำกลุ่มในการทำกิจกรรมการเกษตรในพื้นที่					
8. การมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือกับหน่วยงาน (สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย) เกี่ยวกับการจัดเก็บและการแจ้งรายงานข้อมูลทางการเกษตร					

การมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์หรือมีส่วนได้ส่วนเสีย และการประเมินผลโครงการ					
9. กิจกรรมตามโครงการส่งเสริมการเกษตรเป็นที่มาของรายได้ และปัจจัย 4					
10. สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้น					
11. เกิดการจ้างงานและการมีงานทำของคนในพื้นที่					
12. เกิดแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรให้แก่คนในชุมชน					
13. เกษตรกรมีความรู้ด้านการเกษตรมากขึ้น					
14. สูญเสียรายได้ไปเนื่องจากการใช้เวลาในการรับการ ฝึกอบรมร่วมกิจกรรมของสำนักงานเกษตรอำเภอ					
15. โครงการสามารถแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรที่เกิดขึ้นได้จริง					
16. การมีส่วนร่วมในการติดตามความสำเร็จของโครงการ/ผล การดำเนินงานโครงการร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ (สำนักงานเกษตรอำเภอสู่หงป่าติ)					
17. การมีส่วนร่วมในการเสนอแนะปัญหาของการดำเนิน โครงการและร่วมหาแนวทางการแก้ไข					

ตอนที่ 3

ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์
ความไม่สงบในปัจจุบัน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ในข้อความที่ท่านพิจารณาเห็นว่า ตรงกับความคิดเห็นของท่าน เกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน

รูปแบบและแนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. โครงการส่งเสริมการเกษตรที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานในพื้นที่ ตรงตามความต้องการของเกษตรกร					
2. จนท.ส่งเสริมการเกษตรควรเป็นบุคลากรในพื้นที่ และควรมีความเข้าใจในขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตของเกษตรกร					
3. จนท.ควรมีการพบปะและนัดประชุมกลุ่มเกษตรกรอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อรับทราบปัญหาและลดความเสี่ยงในการเดินทางของเกษตรกรไปยังสำนักงานเกษตรอำเภอ					
4. ในสภาวะการณ์ปัจจุบันควรมีการมอบหมายให้อาสาสมัครเกษตรในพื้นที่ทำการคัดเลือกบุคคลผู้เข้าร่วมโครงการแทน จนท. เพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างราบรื่น					
5. ในสภาวะการณ์ปัจจุบันควรมีการมอบหมายให้อาสาสมัครเกษตรในพื้นที่จัดเก็บข้อมูลทางการเกษตรแทน จนท. เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนและทันเวลา					
6. ในสภาวะการณ์ปัจจุบันควรมีการมอบหมายให้อาสาสมัครเกษตรในพื้นที่กระจายข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรแทน จนท. เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารเข้าถึงเกษตรกรโดยตรง					
7. การจัดการประชุม/อบรมถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีต่างๆ ควรจัดที่สำนักงานเกษตรอำเภอ เนื่องจากมีความพร้อมของสื่อและอุปกรณ์มากกว่าในพื้นที่หรือภาคสนาม					
8. ควรมีการจัดประชุม/อบรม เฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น เพื่อลดความเสี่ยงในการเดินทางมาประชุม/อบรมของเกษตรกร					

รูปแบบและแนวทางส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
9. สำนักงานเกษตรอำเภอควรมีการบูรณาการหน่วยงานอื่นๆ เช่น ปกครอง พัฒนาชุมชน ในการร่วมจัดประชุม/อบรม เพื่อลดความถี่ในการจัดประชุม/อบรม					
10. ควรให้หน่วยงานความมั่นคง (อส.,ทหาร,ตำรวจ) เข้ามามีส่วนร่วมดูแลความเรียบร้อยในระหว่างการทำเนิกรกิจกรรมด้านการเกษตรในพื้นที่ทุกครั้ง					
10. ในกรณีที่มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรในพื้นที่ ควรคำนึงถึงความปลอดภัยของสถานที่มากกว่าความรู้ที่จะได้รับ					
11. การเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรอาจทำให้ตกเป็นเป้าหมายของผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ได้					
12. การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร (โทรศัพท์เคลื่อนที่) ในการประสานงานกับ จนท. มีความปลอดภัยสูงกว่าการเดินทางมาพบ จนท. ที่สำนักงานเกษตรอำเภอ					
13. การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร (โทรศัพท์เคลื่อนที่) ในการประสานงานกับ จนท. ทำให้ความคุ้นเคยและเป็นกันเองลดลง					
14. ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบเยี่ยมเยียนรายครัวเรือนในอดีต ยังคงสามารถแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
15. การเสนอโครงการส่งเสริมการเกษตรเพื่อขอรับงบประมาณจากภาครัฐควรให้ผู้แทนเกษตรกรมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการด้วยเพื่อให้ตรงตามความต้องการของเกษตรกรโดยแท้จริง					
16. โครงการช่วยเหลือเกษตรกรของรัฐบาลที่กำหนดช่วงระยะ เวลาดำเนินการสั้นๆ (โครงการประกันรายได้/จำนำข้าวนาปี,โครงการแก้ไขปัญหาผลไม้,โครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ ฯลฯ) สามารถช่วยแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรได้มากน้อยเพียงใด					
17. ควรมีการส่งเสริมการเกษตรแบบเน้นเฉพาะพืชเศรษฐกิจหลักในพื้นที่เพียงอย่างเดียว ส่วนพืชอื่นๆ ที่เหลือไม่มีความจำเป็น					
18. หลักสูตรการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรควรเน้นแบบเร่งรัด เพื่อประหยัดเวลาและลดความเสี่ยงต่อการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ					

19. เหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นทั้งในพื้นที่ ต.สุไหงปาดี และพื้นที่ใกล้เคียง มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรหรือไม่					
20. ระยะทางจากที่พักถึงสำนักงานเกษตรอำเภอ มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรหรือไม่					
21. การเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรหรือการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ยุ่งยากและมีเงื่อนไขมากมาย					
22. การเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรหรือการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ทำให้เสียโอกาสและรายได้จากการประกอบอาชีพ					
23. การเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรหรือการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ทำให้ขาดความคล่องตัวและไม่มีเวลาพักผ่อน					
24. การส่งเสริมการเกษตรและการถ่ายทอดความรู้โดยใช้ระบบโรงเรียนเกษตรกร (เกษตรกรสอนเกษตรกร) โดยให้ จนท. เป็นพี่เลี้ยง มีความเหมาะสมต่อสถานการณ์ในปัจจุบันหรือไม่					
25. การศึกษาดูงานด้านการเกษตรนอกพื้นที่สามารถเพิ่มพูนความรู้ให้แก่เกษตรกรได้มากน้อยเพียงใด					
25. การจัดทำแปลงเรียนรู้ด้านการเกษตรในชุมชนสามารถทำให้เกษตรกรรายอื่นๆ นำไปปฏิบัติตามได้อย่างเห็นผลชัดเจนหรือไม่					
26. การรวมกลุ่มเกษตรกรในการจัดทำกรเกษตรในรูปแบบส่วนรวม เช่น แปลงปลูกพืชตัวอย่างของหมู่บ้าน ศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชน ฯลฯ มีผลสำเร็จมากน้อยแค่ไหน					
27. คลินิกเกษตรเคลื่อนที่/หน่วยบริการด้านการเกษตร มีส่วนในการบรรเทาความเดือดร้อนหรือแก้ไขปัญหาการเกษตรได้หรือไม่					
28. ท่านคิดว่า จนท.ส่งเสริมการเกษตรและสำนักงานเกษตรอำเภอ มีความสำคัญต่อการทำการเกษตรและการแก้ไขปัญหาหรือไม่					

ตอนที่ 4

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน

1. วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบใดที่ท่านคิดว่าเหมาะสมกับสภาวะการณ์ในปัจจุบันมากที่สุด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและการช่วยเหลือของ
หน่วยงานสำนักงานเกษตรอำเภอ
สุโขทัย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. อื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ภาคผนวก 2
แบบสอบถามเกษตรกรอำเภอและนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร
สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา

เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน
กรณีศึกษา : ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา
โดย นางกิตติวรรณ มะโนภักดิ์
อาจารย์ที่ปรึกษา รศ.ดร. อยุทธ์ นิสสภากรรณการที่ปรึกษา
หน่วยงาน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

.....
แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน กรณีศึกษา: ตำบลสุโขทัย อำเภอ สุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา การตอบแบบสอบถามนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต โดยข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ทางผู้วิจัยจะนำไปสรุปและนำผลไปใช้ในการวิจัยเท่านั้น และคำตอบของท่านจะไม่ส่งผลกระทบต่อตัวท่านแต่ประการใด

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(นางกิตติวรรณ มะโนภักดิ์)

นักศึกษาปริญญาโท สาขาพัฒนาการเกษตร
คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เลขที่แบบสอบถาม

แบบสอบถามเกษตรกรอำเภอและนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา

เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน

กรณีศึกษา : ตำบลสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา

วันที่ตอบแบบสอบถาม.....เดือน.....พ.ศ..... อายุราชการ.....ปี

1. สภาพแวดล้อม

1.1 ลักษณะการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทำกิน

.....

.....

.....

1.2 ลักษณะการประกอบอาชีพทางการเกษตร

.....

.....

.....

2. ปัจจัยนำเข้า

2.1 วิธีการส่งเสริมการเกษตรในอดีต (ก่อนปี พ.ศ. 2547) มีความเหมือนหรือแตกต่างจากปัจจุบันอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.2 โครงการส่งเสริมการเกษตรที่ลงในพื้นที่ มุ่งเน้นเรื่องอะไรบ้าง

.....

.....

.....

2.3 นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรได้ปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักการส่งเสริมการเกษตรที่ถูกต้องเพื่อให้เกษตรกรได้รับประโยชน์สูงสุดหรือไม่

.....

.....

.....

2.4 งบประมาณในการดำเนินงานโครงการต่างๆ เหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2.5 ในภาพรวมของวัสดุอุปกรณ์ สื่อ ครุภัณฑ์ และยานพาหนะ มีความเหมาะสมและเพียงพอต่อการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2.6 สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง มีผลต่อการปฏิบัติงานหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2.7 สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ มีผลต่อความสนใจในการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

3. กระบวนการดำเนินงาน

3.1 ด้านพื้นที่ สภาพพื้นที่ทำการเกษตรของตำบลสุไหงป่าดี อำเภอสุไหงป่าดี จังหวัดนราธิวาส มีความหลากหลายหรือมีลักษณะเด่นอย่างไรบ้าง

3.1.1 ความหลากหลายของพื้นที่ทำการเกษตรของตำบลสุไหงป่าดี อำเภอสุไหงป่าดี จังหวัดนราธิวาส

.....

.....

.....

3.1.2 ลักษณะเด่นของกิจกรรมทางการเกษตรซึ่งแบ่งตามความแตกต่างของพื้นที่ทำการเกษตรพื้นที่ในเขตตำบลสุไหงป่าดี อำเภอสุไหงป่าดี จังหวัดนราธิวาส

.....

.....

.....

3.1.3 ความหลากหลายของชนิดพืชและสัตว์ ที่เป็นกิจกรรมหลักในการประกอบอาชีพ
ทางการเกษตร

.....

.....

3.1.4 ลักษณะการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ทำการเกษตร (ปลูกพืชเชิงเดี่ยว, ปลูกพืชผสมผสาน,
ไร่นาสวนผสม)

.....

.....

3.2 ด้านการมีส่วนร่วมของเกษตรกร เกษตรกรมีส่วนร่วมหรือให้ความร่วมมือในการดำเนิน
โครงการส่งเสริมการเกษตรอย่างไรบ้าง

3.2.1 การมีส่วนร่วมในการคัดเลือกกิจกรรมและพื้นที่ในการดำเนินงานโครงการ

.....

.....

3.2.2 การร่วมเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานโครงการต่างๆ ที่จัดสรรลงในพื้นที่

.....

.....

3.2.3 การให้ความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์โครงการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่

.....

.....

3.2.3 การให้ความร่วมมือในการแจ้งความเสียหายจากภัยธรรมชาติหรือการระบาดของ
ศัตรูพืชในพื้นที่

.....

.....

3.2.4 การมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูลทางการเกษตรในพื้นที่

.....

.....

3.2.5 การให้ความร่วมมือในการถ่ายทอดความรู้หรือเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตรที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการให้แก่เกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ

.....

.....

.....

3.2.6 ประสิทธิภาพในการทำงานของอาสาสมัครเกษตร ซึ่งได้รับมอบหมายงานจากเจ้าหน้าที่และนำไปปฏิบัติในพื้นที่

.....

.....

.....

3.3 ด้านการส่งเสริมการเกษตรภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ผลตอบรับของเกษตรกรและแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรเป็นอย่างไร

3.3.1 แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ตำบลสุไหงปาตี อำเภอสุไหงปาตี จังหวัดนราธิวาส ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

3.3.2 เมื่อมีแผนในการปฏิบัติงานในพื้นที่ ได้มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (เช่น ฝ่ายปกครอง, พัฒนาชุมชน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, หน่วยกำลังรักษาความปลอดภัยในพื้นที่) หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

3.3.3 เมื่อมีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นในพื้นที่ หรือบริเวณใกล้เคียง มีการแจ้งเตือนจากเกษตรกรหรือหน่วยกำลังในพื้นที่ให้นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรทราบ ก่อนการเดินทางไปปฏิบัติงานในพื้นที่ตามแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

3.3.4 มีการปฏิบัติงานแบบบูรณาการของโครงการส่งเสริมการเกษตรร่วมกับโครงการของหน่วยงานอื่นๆ หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

3.3.5 เกษตรกรในพื้นที่ให้ความร่วมมือในการเข้ารับการถ่ายทอดความรู้หรือการเข้ารับการอบรมด้านการเกษตรมากน้อยเพียงใด

.....

.....

3.3.6 เมื่อมีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นในพื้นที่ หรือบริเวณใกล้เคียง มีผลต่อการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรตามแผนปฏิบัติงานที่ตั้งไว้อย่างไรบ้าง

.....

.....

3.3.7 ในการกำหนดให้เกษตรกรเข้ารับการถ่ายทอดความรู้ทางการเกษตรนอกพื้นที่ตำบลสุไหงปาดี เกษตรกรได้ให้ความร่วมมือมากน้อยเพียงใด

.....

.....

3.3.8 ความสะดวกในการดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ (นอกสำนักงานเกษตร)

.....

.....

4. ด้านผลผลิต

4.1 ความสำเร็จของกิจกรรมโครงการ เช่น โครงการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (พนพ.), โครงการส่งเสริมการเกษตรในเขตพิเศษเฉพาะกิจชายแดนใต้, โครงการงบประมาณจังหวัด,โครงการงบประมาณส่งเสริมการเกษตร ฯลฯ มีมากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

4.2 โครงการส่งเสริมการเกษตรต่างๆ มีบทบาทในการแก้ไข/บรรเทาปัญหาความไม่สงบหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

4.3 คำถามที่ท่านตอบมาทั้งหมด ท่านคิดว่ามีประโยชน์ต่อหน่วยงานของท่านอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ภาคผนวก 3
ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ทำการทดสอบความเชื่อมั่นแบบสอบถาม โดยให้เกษตรกรกรตัวอย่างตอบแบบสอบถามจำนวน 15 ราย
ในข้อคำถามทั้งหมด 45 ข้อ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.88

N of Cases	N of Items	Cronbach's Alpha
15	45	0.88

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล นางกิตติวรรณ มะโนภักดิ์

รหัสประจำตัวนักศึกษา 5510621003

วุฒิการศึกษา

วุฒิ

วิทยาศาสตร์บัณฑิต

(วาริชศาสตร์)

ชื่อสถาบัน

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วิทยาเขตหาดใหญ่

ปีที่สำเร็จการศึกษา

2549

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

นักวิชาการเกษตรชำนาญการ องค์การบริหารส่วนตำบลสุไหงปาดี

อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส